

Masteruppsats i offentlig förvaltning [VT 2012]

Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

Anna Ryan Bengtsson 840709-4922

Handledare: Anette Gustafsson

Examinator: Lena Lindgren

Ett öppet mål

- En kvalitativ studie om idrottsrörelsens arbete med
HBTQ- frågor

”... så jag har liksom inget problem, du får liksom ha vilken sexuell läggning du vill vad men du behöver ju inte försöka och övertala mig, för jag är hetero och det kommer jag alltid att vara men jag liksom accepterar dig som du är så att...”

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	4
2 Problemformulering	6
2.1 Offentlig sektor i förändring, idrottens politiska uppdrag och övergripande problemformulering	6
2.1.1 Idrott som politikområde och RF:s organisation	9
2.1.2 Idrottens relation till staten - ett demokratiskt dilemma	11
2.1.3 Idrottens inkluderande roll och HBTQ som en blind fläck	12
2.1.4 Problemformulering	14
2.1.5 Syfte och frågeställningar	16
2.1.6 Teoretiska utgångspunkter	17
3 Genomförandet av studien	18
3.1.1 Kunskapssyn och uppsatsens ansats	18
3.1.2 Urval	19
3.1.3 Genomförandet av studien	21
3.1.4 Källkritik och forskningsetik	23
3.1.5 Avgränsningar och begränsningar	23
4 Teori och tidigare forskning	25
4.1.1 Intersektionalitet	27
4.1.2 Makten är produktiv, relationell och diskursiv och kan synliggöras genom motstånd	28
4.1.3 Kön, genus, sexualitet och heteronormativ könsmyndighet	29
4.1.4 Att synliggöra makten och förändra maktförhållanden - Om motstånd och särorganisering som politisk handling	31
4.1.5 Den överordnades motstånd mot förändring	33
4.1.6 Sammanfattning av teori och analysmodeller	36
5 Idrottsrörelsen, särorganiserad idrott och arbetet med HBTQ	39
5.1 Den etablerade idrottsrörelsens arbete med HBTQ- frågor	39
5.1.1 Passivt motstånd - tystnad och skenhandlingar	41
5.1.2 Motargument, urholkning och särartssynen inom idrotten	43
5.2 Erfarenheter av den etablerade idrottsrörelsen och varför man valt att särorganisera sig utifrån HBTQ	47
5.2.1 Varför spelar man i Stockholm Snipers?	48
5.2.2 Stockholm Snipers erfarenheter av heteronormativ könsmyndighet	49
5.2.3 Stockholm Snipers politiska roll	52
5.3 Den etablerade idrottsrörelsens syn på särorganisering och dess uttryck för heteronormativ könsmyndighet	54

5.3.1	Lite positiv men främst negativ med tydlig ambivalens och inslag av både förminskning och avståndstagande	55
5.3.2	Idrottsrörelsens uttryck för heteronormativ könsfakt.....	57
6	Diskussion och slutsatser	61
6.1.1	Den etablerade idrottsrörelsens arbete med HBTQ	61
6.1.2	Idrottsrörelsen uttryck för heteronormativ könsfakt	63
6.1.3	Ett öppet mål - Särorganisering möter det etablerade.....	64
6.1.4	Ett demokratiskt uppdrag på kant med verkligheten	66
7	Referenslista	68
7.1.1	Litteratur	68
7.1.2	SOU och lagtexter.....	70
7.1.3	Rapporter och tidningsartiklar	70
7.1.4	Internetkällor.....	70
8	Bilagor.....	72

1 Sammanfattning

Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse. Den stöds med ca sju miljarder från det offentliga och har ett politiskt uppdrag att bidra till demokratisk fostran. Riksidrottsförbundet (RF) agerar i myndighets ställe och är därmed ansvarig för hur politiken utformas i förhållande till detta uppdrag. Till följd av sin roll som folkrörelse har RF haft förhållandevis fria tyglar att utforma den interna politiken. Flera undersökningar visar hur idrottsrörelsen inte helt når upp till statens syften och mål med sin verksamhet utifrån varken kön, etnicitet eller sexualitet. Det är ett politiskt problem både för legitimiteten och för hur man lever upp till de för demokratin grundläggande principerna om frihet från diskriminering.

När det gäller frågorna om inkludering utgör HBTQ inom idrotten en blind fläck både inom forskningen, samhället och idrotten. Tidigare forskning har synliggjort hur idrotten är uppbyggd kring en föreställning om att tävlan och manlighet är av naturen sammankopplade. Genom min teoretiska genomgång visar sig dessa föreställningar hänga tätt samman med och genomsyras av heteronormativ könsnärvaro. Den ger upphov till starka normer om hur idrottaren kan och får vara, vilket får konsekvenser för bland andra HBTQ-idrottare. Syftet med den här studien är därför att kartlägga och kritiskt granska hur RF arbetar med att bryta dessa strukturer i förhållande till HBTQ. Studien görs utifrån en feministisk och queerteoretisk ansats byggd kring Foucaults maktperspektiv. Dessa perspektiv ger tillsammans med teorier om särorganisering som politisk handling möjligheter att synliggöra den etablerade idrottsrörelsens diskurs och kritiskt analysera RF:s arbete med HBTQ-frågor. Syftet med studien är därför också att undersöka behoven av och skälen till att det finns idrottsföreningar som är särorganiserade utifrån sexualitet. Jag genomför kvalitativa intervjuer med tjänstemän ansvariga för arbetet med värdegrundsfrågor inom RF, samt tjänstemän med samma uppdrag inom specialidrottsförbundet, Svenska Fotbollsförbundet. Vidare genomförs intervjuer med företrädare för separata idrottsföreningar för HBTQ personer.

Fotbollsforeningen Stockholm Snipers har bland annat till följd av idrottens heteronormativa diskurs skapat sin egen arena och startat ett eget lag. Deras erfarenheter och beskrivningar av den etablerade idrottsrörelsen visar på olika uttryck för heteronormativ könsnärvaro, även om man inte menar att laget finns till för att man upplevt direkt diskriminering. Deras önskan handlar istället främst om att slippa ses som *andra sorters* idrottare till följd av att normen är snävt konstruerad. Min kartläggning av RF:s arbete med HBTQ visar hur det varken arbetas konkret med frågorna eller förebyggande för att motverka idrottsrörelsens inneboende maktstrukturer. Det synliggörs också hur tjänstemännen uttrycker ett motstånd mot sådant arbete. Arbetet med inkludering byggs istället kring ett mantra om *att alla oavsett ska få vara* med. Studien visar hur en sådan ansats trots

goda intentioner gör att maktstrukturerna snarare upprätthålls än bryts. Detta eftersom det implicit innebär att de som inte faller inom normen ses som andra sorters idrottare. Detta så kallade särartstänkande visar sig vara en av grundbultarna i idrottsrörelsens diskurs och präglar även starkt arbetet med HBTQ. Det påverkar också hur tjänstemännen betraktar särorganiserade fotbollsföreningar. Dessa föreningar misstänkliggörs bland tjänstemännen istället för att ses som en reaktion mot en diskriminerande praktik hos den etablerade idrottsrörelsen, eller som en signal att man behöver arbeta med de här frågorna mer aktivt eller på ett annat sätt. Tjänstemännen som arbetar med värdegrundsfrågor ger vidare flera uttryck för heteronormativa föreställningar. Det menar jag tydligt visar hur idrottsrörelsens diskurs och de diskriminerande praktiker den ger upphov till egentligen inte ifrågasätts. Detta är något som blir väldigt tydligt i frågor som rör Trans. Ett T som det genom ordet HBT(Q) pratas om, men vars situation i den binärt könsuppdelade idrotten inte problematiseras eller diskuteras alls.

Min studie visar alltså hur RF:s arbete med HBTQ-frågor är mycket marginellt. Den visar också hur inriktningen på det lilla arbete som bedrivs är problematiskt då man istället för att utmana, ifrågasätta och därigenom minska hindren för en öppen idrott snarare förstärker dessa. Det finns mot bakgrund av detta ytterligare fog att ifrågasätta i vilken utsträckning som RF faktiskt lever upp till statens syften och mål med sitt ekonomiska stöd. Även i vilken mån som det demokratiska uppdraget i realiteten är idrottsrörelsens fokus kan ifrågasättas trots att staten är mycket tydlig på just den punkten. Att idrottsrörelsen åtnjuter ett stort offentligt stöd och har ett tydligt uppdrag att bidra till demokratisk fostran menar jag gör dessa resultat problematiska både ur ett politiskt och demokratiskt perspektiv. På övergripande nivå handlar detta också om i vilken utsträckning som staten förmår att styra den offentliga politiken när den kommer allt längre från en direkt statlig kontroll. Uppsatsen placerar på detta vis idrottsrörelsens arbete inkluderingsfrågor i ett politiskt styrningsperspektiv. Det motiveras framförallt genom att styrningen av den offentliga sektorn har förändrats de senaste trettio åren, där den ideella sektorn får en allt större och viktigare roll.

2 Problemformulering

När Anton Hysén som fotbollsspelare valde att "komma ut" som homosexuell i tidskriften "Offside" i början av mars 2011 blev medieuppbådet stort och nyheten nådde till och med amerikanska CNN. Detta trots att Anton Hysén vid den tiden spelade fotboll i division två i "lilla" Sverige. Peter Häggström, tidigare landslagsman i friidrott valde att berätta om sin sexuella läggning efter avslutad karriär 2009 och beskrev det då på följande vis: "Det är svårare som elitidrottsman att "komma ut" som homosexuell än att kvala in till OS"¹ Hur kommer det sig att det verkar vara så kontroversiellt att vara homosexuell och idrotta? Gäller det för alla, eller ser det olika ut för damer och herrar? Vilket ansvar har och tar egentligen vår största folkrörelse, idrottsrörelsen, vars uppdrag och stöd från det offentliga ekonomiskt befinner sig i storleksordningen sju miljarder kronor varje år? Det är några av de grundläggande funderingar som väglett mig i denna uppsats som handlar om offentlig politik i förändring och där arbetet med HBTQ- frågor inom den etablerade idrottsrörelsen placeras i fokus.

2.1 Offentlig sektor i förändring, idrottens politiska uppdrag och övergripande problemformulering

Samhället och det offentliga har i Sverige (och världen) de senaste trettio åren genomgått stora förändringar, bland annat till följd av 1990-talets ekonomiska kris. New Public Management-trender (NPM) har anammats med mål- och resultatstyrning, flexibilitet, decentralisering och privatisering som centrala begrepp.² Vidare har en ökad globalisering och EU:s utvidgning inneburit att makt, som tidigare i hög grad utgick från nationalstaten, förskjutits både horisontellt och vertikalt. Makt har dels flyttats uppåt till EU, medan kommuner och landsting genom decentralisering har erhållit ett större handlingsutrymme framförallt i förhållande till välfärden. Genom olika marknadslösningar (horisontellt) har beslutsfattarna försökt främja både demokratin och effektiviteten. Ett led i processen har också varit att ge individen ökade

¹ <http://www.aftonbladet.se/sportbladet/friidrott/article6123455.ab> 2010-09-23

² Rothstein Bo (2002) *Vad bör staten göra? Om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*, andra upplagan, SNS förlag, Elanders Graphic Systems AB, Angered 2002, s. 29-35

möjligheter att välja sin egen livsväg, genom att kunna välja bland olika aktörer i den offentliga sektorn.³

Ideella organisationer har till följd av olika NPM-lösningar också fått en allt viktigare roll, framförallt i förhållande till välfärdstjänsterna. Den ideella sektorns bidrag till och ansvar för dessa, betonas enligt Wijkström och Lundström numera allt oftare när den offentliga sektorn diskuteras. Den frivilliga sektorns historia är dock äldre än så och handlar ofta om det ideellas relation till staten. Relationerna mellan staten, kyrkan och civilsamhället har sedan 1500-talet förändrats i takt med samhällsutvecklingen.⁴ Svängningarna har påverkat den ideella sektorns roll och inneburit att den fyllts med skilda funktioner utifrån hur samhället har organiserats och sett ut. Folkrorelsernas uppbyggnad vars betydelse för den politiska utvecklingen under 1900-talet är oomtvistad, handlade om demokrati, bildning och politisk kamp. Det andra tydliga uppdraget som den ideella sektorn har haft handlar om olika typer former av välfärd och det har under historiens gång i Sverige, skett flera svängningar vad gäller ansvaret för denna. Genom byggandet av välfärdsstaten och folkhemmet under efterkrigstiden flyttades först ansvaret för välfärden från det ideella till det offentliga, för att under de senaste tjugo åren successivt komma att återföras till det ideella genom bland annat de nämnda NPM-trenderna i den offentliga styrningen.⁵

Till följd av den politiska utvecklingen med maktförskjutningar både horisontellt och vertikalt, har synen på politik och politisk styrning kommit att genomgå förändringar. Det har inom förvaltningsforskningen bland annat inneburit en glidning från begreppet *government* till (multilevel) *governance*. Syftet med *governance* är enligt Salamon att förbättra den offentliga politikens förmåga att hantera och lösa svårlösliga problem.⁶ Styrningen behöver därför enligt bland andra Bäck och Larsson betraktas som interaktiv och som en process innehållande en mängd aktörer med skilda intressen.⁷ Styrning sker på olika vis och i en mängd olika miljöer, både inom och utom själva statsapparaten. Även ett så kallat flernivåperspektiv aktualiseras genom att de offentliga organisationerna erhåller fler led, vertikalt som horisontellt.⁸ Flernivåperspektivet syftar till att förstå samt förklara vad ett allt mer fragmentiserat samhälle innebär för exempelvis medborgare, politiker, tjänstemän, stat, kommun eller region etc.⁹ När samhället vilar på demokratisk grund blir det centralt att utifrån demokratiska värden avgöra hur samhällsförändringar påverkar på olika vis. Grundläggande för demokratin är alla människors lika värde, varpå jämlikhet samt frihet från

³ Nilsson Lennart (2004) *Vadan och varthän? i svensk samhällsorganisation i förändring: Västsverige vid millennieskiftet* (red L. Nilsson), Göteborg

⁴ Wijkström Filip, Lundström Tommy (2002) *Den ideella sektorn- Organisationerna i det civila samhället*, Sober Förlag, 2002, Intellecta Docosys AB, V Frölunda 2007 s. 24-35

⁵ Bäck Henry, Larsson Torbjörn (2006) *Den svenska politiken: - Strukturer, processer och resultat*, Liber, Stockholm 2006 s.52f

⁶ Salamon Lester (2002) *The State of Nonprofit America*, Washington, DC: Brookings Institution Press s.11

⁷ Bräck, Larsson (2006)

⁸ Bache Ian, Flinders Matthew (2004) *Multi-level Governance*, Oxford University Press, New York

⁹ Nilsson Lennart (2004)

diskriminering är avgörande. Sveriges konstitution, Regeringsformens, första kapitel, andra paragraf fastslår bland annat att:

*”Det allmänna skall verka för att alla människor skall kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Det allmänna skall motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.”*¹⁰

Det allmänna ska alltså enligt Sveriges konstitution oavsett vilken form det allmänna har, verka för att uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället oberoende av människors situation och bakgrund. Det är viktigt att vara medveten om att tillgång till idrotten inte i sig är en lagstadgad rättighet, dock är svenska statens syften och mål med sitt stöd till idrottsrörelsen mycket tydligt:

*”staten avser att stödja en fri och självständig idrottsrörelse(...) som värnar om god etik, som ger lika förutsättningar för flickor och pojkar, kvinnor och män, som arbetar aktivt för integration samt värnar demokratisk fostran”*¹¹

Idrottsrörelsen, vilket vi kommer att gå in närmare på, är genom sin styrning och finansiering en tydlig del av ”det allmänna” och har som vi ser ett uppdrag att arbeta aktivt för integration och demokratisk fostran. Citaten inledningsvis antyder dock att det inte verkar vara så enkelt att vara öppet homosexuell inom idrotten. En stor del av den forskning som kommer presenteras både i kapitel ett- och två förstärker denna bild av idrottsrörelsen, vilket är problematiskt av flera skäl. Dels handlar det om den grundläggande förutsättningen för demokratin att personer ska vara fria från diskriminering. Diskrimineringsbegreppet konstateras i diskrimineringslagen paragraf 4 kunna vara både någonting direkt och *indirekt*.¹² Det är en central aspekt då även om inte HBTQ-personer¹³ utsätts för direkt diskriminering inom idrotten, så kan det finnas olika maktstrukturer och förhållningssätt som resulterar i indirekt diskriminering, som enligt lagen då är lika allvarligt. Vidare är det också ett demokratiskt problem om statens organisationer i sin verksamhet inte lever upp till de som förväntas av dem. Det handlar således om legitimiteten för den styrning som utövas. Bo Rothstein diskuterar i artikeln *Välfärdsstat, implementering och legitimitet* hur legitimiteten

¹⁰ Regeringsformen RF1:2 http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_1527.aspx 2010-09-27

¹¹ SOU2008:59 *Föreningsfostran och tävlingsfostran- En utvärdering av statens stöd till idrotten*. Tillsattes 2006 av statsråd Lena Adelsohn Liljerot s. 141

¹² Regeringens prop. 2007/08:95 *Ett starkare skydd mot diskriminering* s. 10

¹³ Homo- Bi-Trans och Queerpersoner som används som samlingsbeteckning. En utveckling av begreppet har skett senare åren då Q:et har tillkommit när man talar om de här frågorna. Q:et avser ordet queer som har sin grund i queerteori. Att beteckna sig som queer handlar om att ifrågasätta det heteronormativa, vilket kan innebära både en individs könsuttryck och/eller sexualitet. I uppsatsen används begreppen som synonymer och vilket ord som används beror på källans ordval (Ungdomsstyrelsen 2012 *”Om unga hbtq-personer – Hälsa”* www.ungdomsstyrelsen.se/order/2012-05-02_s.3).

för den offentliga styrningen också handlar om vad som i forskningen kallas för ”politik på utflödessidan”, med andra ord det som kommer ut från det politiska systemet- vilket idrottsrörelsens verksamhet kan betraktas som.¹⁴ Dessa två perspektiv 1) förekomsten av diskriminering och 2) i vilken mån idrottsrörelsen uppfyller statens syften, är min ingång till den här frågan. Det vetenskapliga problemet som jag tar mig an handlar på ett övergripande plan om hur man inom den liberala demokratin upprätthåller en styrning och handlande som fungerar demokratiskt och lika för dem som omfattas av den. Fokus är placerat på en aktör inom den ideella sektorn, vars roll i välfärdsstaten blir allt större. Följande kapitel kommer att precisera hur idrottspolitikerna är utformad, vilket uppdrag idrottsrörelsen har samt motivera varför frågan om HBTQ inom idrottsrörelsen är ett vetenskapligt relevant problem. Utifrån tidigare statsvetenskaplig forskning kring relationen mellan idrottsrörelsen och staten motiveras också varför den här studien fokuserar på just idrottsrörelsens arbete med dessa frågor. Slutligen mynnar det ut i uppsatsens syfte, frågeställningar samt en översiktlig presentation av studiens upplägg.

2.1.1 Idrott som politikområde och RF:s organisation

Idrottspolitikerna har i Sverige varit del av det offentligas åtaganden sedan 1913 och varje år stöds idrottsrörelsen med närmare sju miljarder kronor; genom statsanslag, medel från Svenska Spel AB samt anslag från kommuner och landsting eller regioner.¹⁵ Idrottspolitikerna befinner sig idag under kulturdepartementet.¹⁶ Hur staten har utformat styrningen av det idrottsliga området kan ses som ett tidigt exempel på det som i diskussionen kring NPM benämndes som en horisontell maktförskjutning av den offentliga politiken. Staten har nämligen sedan den inledde sitt stöd till idrotten valt att delegera politikens genomförande till den ideella organisationen *Riksidrottsförbundet* (RF). RF har statens förtroende att agera ”i myndighets ställe” vad gäller fördelning och uppföljning av statens idrottsstöd.¹⁷ Med hjälp av statsvetaren Viktor Pestoffs modell över samhällsorganisationen (figur 1) kan detta förhållande synliggöras och samtidigt visa på idrottsrörelsens gränser. Modellen fungerar som en karta över de aktiviteter som finns i ett samhälle och utgörs av tre huvudkategorier; stat, marknad och civilsamhälle. Dessa kan vara både privata eller offentliga. Marknadsaktiviteter drivs av ett vinstintresse (*profit*) medan verksamheter utanför marknaden generellt inte gör det (*non-profit*). Vidare sammanbinds och styrs aktiviteterna av *formella* och *informella* regler. Idrottsrörelsen i Sverige faller på så vis in i det som modellen kallar för *ideell*

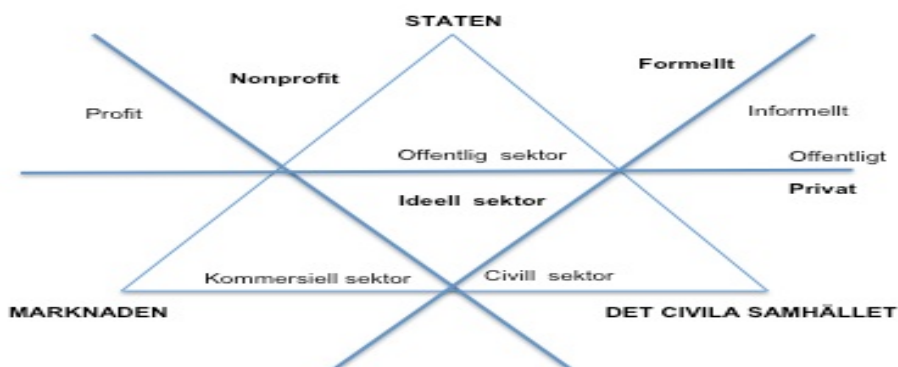
¹⁴ Rothstein, Bo (1987) *Välfärdsstat, implementering och legitimitet* s. 1 i Statsvetenskaplig tidskrift vol 90, nr 1 1987

¹⁵ SOU2008:59 s. 136-140

¹⁶ Norberg, Johan R (2004) *Idrottens väg till folkhemmet- studier i statlig idrottspolitik 1913-1970*, SISU idrottsböcker, Elanders Infologistics Väst, Mölndal 2004 s.55, s. 442

¹⁷ SOU 2008:59 s.126- 134 s.137

sektor med en privat aktör, som är *formellt styrd* av staten och som utför verksamhet utan vinstintresse.¹⁸

Figur 1. Pestoffs modell över relationen stat, marknad och civilsamhälle¹⁹

Riksidrottsförbundet (RF) har ca tre miljoner medlemmar fördelat på 20 000 idrottsföreningar.²⁰ Riksidrottsförbundet är organisatoriskt uppbyggt utifrån de olika idrotterna (se figur 2). De så kallade Specialidrottsförbunden (SF) är varje idrotts speciella förbund och ansvarar för allt tävlande inom sin sport men även ledarutbildningar och så vidare. Exempel på sådana är Svenska ridsportsförbundet eller Svenska fotbollsförbundet. De har i sin tur regionala organisationer, Specialdistriktsförbund (SDF) som hanterar lokala serier och så vidare, t.ex. Stockholms fotbollsförbund. SISU idrottsutbildarna är Idrottsrörelsens folkbildningsförbund och arbetar på riksnivå med att utveckla och stötta specialdistriktsförbunden. Deras uppdrag är att utbilda och vara en resurs till idrottsrörelsen sedan 1985.²¹

RF:s arbete centralt leds av *Riksidrottsstyrelsen (RS)* (figur 2) som består av en ordförande och tio övriga ledamöter. Ledamöterna i RS väljs på *RF-stämman* som hålls vartannat år. Stämman och RS kan på så vis ses som idrottsrörelsens riksdag och regering. Distriktsidrottsförbunden (DF) är Riksidrottsstyrelsens och RF:s förlängda arm regionalt och har till uppdrag att stödja olika SDF i frågor kring exempelvis ekonomiskt stöd, men även bedriva viss regional opinionsbildning.²² Den demokratiska processen inom RF är uppbyggd på följande vis: varje idrottsförening styrs av stadgar som tillförsäkrar medlemmarna inflytande genom årsmöten, motionsrätt och så vidare. Föreningarna har sedan utifrån principer om representativitet möjlighet att utse röstberättigade ombud till specialdistriktsförbundens årsmöten. Specialdistriktsförbunden ansvarar i sin tur för att välja ombud till distriktsidrottsförbundens och specialidrottsförbundens årsmöten. Dessa två utser slutligen ombud till den så kallade RF-stämman.²³

¹⁸ SOU 2008:59 s. 58-63

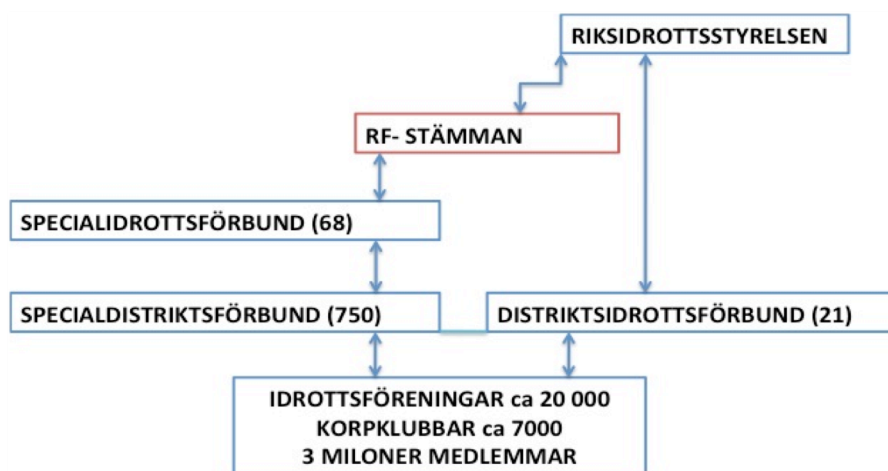
¹⁹ SOU 2008:59 s. 63

²⁰ Riksidrottsförbundets Verksamhetsberättelse med årsredovisningar 2010, www.rf.se 2012-05-02

²¹ <http://www.sisuidrottsutbildarna.se/Omoss/> 2012-05-29

²² SOU 2008:59. 65-70

²³ SOU 2008:59. 65-70

Figur 2. Schematisk bild över RF:s organisation²⁴

Riksidrottsförbundet styrs alltså från två håll där staten har utsett RF till en organisation som agerar i myndighets ställe med olika krav på hur verksamheten ska bedrivas. Samtidigt är RF också styrt av sina medlemmar och relationen mellan statlig styrning och den ideella organisationens självständighet är därför en fråga som behandlats i den statsvetenskapliga forskningen kring idrottsrörelsen.

2.1.2 Idrottens relation till staten - ett demokratiskt dilemma

Den politiska forskningen i förhållande till idrottsrörelsen har fokuserat på själva relationen statlig styrning och ideell sektor. Själva styrformen rymmer nämligen enligt historikern Johan Norberg ett demokratiskt dilemma. Styrning i den statliga bidragsgivningen medför indirekt en inskränkning av idrottsrörelsens oberoende och självständighet, samtidigt som bristen på styrning kan få till följd att den statsstödda idrottspolitiken inte lever upp till de mål som riksdag och regering beslutat om.²⁵ Norberg menar utifrån Rothsteins klassifikationer gällande statliga styrformer, att staten på idrottsområdet har antagit en så kallat *aktiv neutral* position. Relationen dem emellan har bland annat därför varit förhållandevis konfliktfri där RF har kunnat utforma sin verksamhet relativt fritt.²⁶ Att det funnits få politiska kontroverser mellan staten och idrottsrörelsen, menar Joakim Åkesson, i sitt examensarbete i Idrottsvetenskap från Malmö Högskola, är problematiskt. Bland annat har det fått till följd att den idrottspolitiska diskursen främst skapats av och inom RF.²⁷ Skapas idrottspolitiken till stor del inom RF placeras bland annat frågan om ansvarsutkrävande i fokus, då det är aktiviteter som till största delen finansieras med offentliga medel. Eftersom RF styrs av både

²⁴ SOU 2008:59 s. 65

²⁵ Norberg Johan (2004) *Idrottens väg till folkhemmet - studier i statlig idrottspolitik 1913-1970*, Avhandling från Stockholm, SISU idrottsböcker 2004 s. 11f

²⁶ Norberg (2004) s 450f

²⁷ Åkesson, Joakim (2004) *Vad sägs om idrott? Den idrottspolitiska diskursen – ur ett sociologiskt perspektiv How about sports? The Sports Discourse – from a sociological perspective*, Malmö Högskola, Idrottsvetenskap 10 poäng s.64f

sina medlemmar och staten handlar det då bland annat om vem man ser som sin främsta uppdragsgivare.

Idrottens motstridiga uppdrag eller *föreningsfostran* kontra *tävlingsfostran* är en annan paradox tidigare forskning pekat ut. Föreningsfostran handlar om idrottens roll som demokratisk fostrare medan tävlingsfostran snarare är kopplat till idrottens inneboende logik; som idrottsliga färdigheter eller att lära sig hantera tävlingsmoment. Motstridigheten handlar om att det ena syftar till att sammanföra och bredda, medan det andra snarare innebär att åtskillnad eller rangordning görs. Idrottsstödsutredningen från 2008 tydliggör dock att statens syften med sitt idrottsstöd är *föreningsfostran*, snarare än *tävlingsfostran*.²⁸ På lokal (kommunal) nivå visar historikern Paul Sjöblom i sin avhandling från 2006 att *idrottens samhällsnytta* (föreningsfostran) ofta är i centrum retoriskt, men att idrotten ändå ofta genomförs med fokus på prestation och tävling. Det menar han fått till följd ett institutionaliserat och genom välfärden sanktionerat tävlingsparadigm i samhället.²⁹ Det är då en beskrivning som befinner sig ganska långt från tankarna om demokratisk fostran och känsla av delaktighet, som staten uttrycker är det huvudsakliga syftet med stödet.

2.1.3 Idrottens inkluderande roll och HBTQ som en blind fläck

Det gemensamma visionsdokument *Idrotten vill* som antogs återigen på senaste RF-stämman 2009. Där slås det bland annat fast att:

- Idrottsrörelsen ska erbjuda alla som vill, oavsett nationalitet, etniskt ursprung, religion, ålder, kön eller sexuell läggning samt fysiska eller psykiska förutsättningar, en positiv, hälsofrämjande och utvecklande fritidsmiljö.³⁰

Utredare Gertrud Åström fick efter stämman 2009 uppdraget att utvärdera hur långt man kommit i sitt arbete med jämställdhet. Hon visar att idrottsrörelsen haft goda ambitioner men att arbetet går långsamt. Det konstaterades helt enkelt att man behöver gå från *"ord till handling"*.³¹ Åström pekar i sin analys ut en central dimension vad gäller dessa frågor; nämligen att idrotten är könsindelad. Det problematiska är enligt Åström att detta inte diskuteras eller problematiseras i idrottens viktigaste policydokument; *Idrotten vill*. Det verkar snarare vara en normal ordning som anses given. Det hon visar på är att policydokumentet är könsblint i sin utgångspunkt och därför inte heller fungerar särskilt väl för att

²⁸ SOU 2008:59 s.191-199

²⁹ Sjöblom, Paul. (2006), *Den institutionaliserade tävlingsidrotten: Kommuner, idrott och politik i Sverige under 1900-talet*, Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm Studies in History 83

³⁰ Riksidrottsförbundet (2009) *Idrotten vill*, förordet, www.rf.se 2010-05-18

³¹ <http://www.rf.se/Idrottens-organisation/RF-stamman/riksidrottsmotet/Nyheter/RFvillgafranordtillhandlingijamstalldhetsarbetet/> 2012-05-07

styra aktivt och medvetet arbete för jämställdhet.³² Att könsindelningen inom idrotten förefaller vara en oproblematiserad norm, åtminstone på policynivå, menar jag kan tolkas som en indikation på att även HBTQ – perspektivet är en icke problematiserad fråga inom idrotten. Ett sådant perspektiv förutsätter nämligen en grundläggande problematisering av kön/genus och dess relation till sexualitet. Hur relationerna mellan kön/genus och sexualitet hänger samman och på vilka sätt det får konsekvenser för HBTQ inom idrotten kommer jag att behandla mer djupgående i kapitel två.

Forskarna i sociologi Jesper Fundberg och Lars Lagergren visar vidare i en studie från våren 2010, genomförd på uppdrag av idrotts- och föreningsnämnden i Göteborg, att HBT³³ generellt är en *icke-fråga* bland idrottsföreningarna. Många av de tillfrågade ledarna menar att de varken har tänkt på frågan eller träffat någon HBT -person inom idrotten. Det tolkas då oftast som ett tecken på att HBT-personer inte finns inom idrotten, snarare än som att det skulle finnas vissa som inte känner sig välkomna eller bekväma med att vara öppna om sin läggning.

Bilden av att idrottsrörelsen inte riktigt verkar förhålla sig till frågor rörande HBTQ stärks av en studie genomförd under 2010 av RFSL Sundsvall/Örnsköldsvik och Örnsköldsviks kommun. Sexualitet betraktas först och främst vara en privatsak som ledarna menar är tabubelagd. Vidare uttrycker ledarna att frågan egentligen är överflödigt då det är självklart att alla är och ska vara välkomna att delta i idrottsrörelsens aktiviteter. De säger sig också reagera starkt mot öppen diskriminering, men diskuterar sällan i termer av att den kan vara dold. Många arbetar även inom barn- och ungdomsidrotten vilket de menar gör frågan mindre relevant. Rapporten diskuterar i förhållande till det hur en sådan syn kan vara problematisk då alltför många idag har HBT- föräldrar. Hur föreningarna arbetar med sin värdegrunds ser också olika ut enligt rapporten. Dels har flera ingen uttalad strategi för likabehandling, och i de fall som likabehandling finns fokuserar den snarare på kön, etnicitet och religion snarare än sexuell läggning³⁴

Genusforskaren Jonas Lindkvist analyserar i en studie från 2009 ur ett *intersektionellt*³⁵ perspektiv hur media återger de olympiska spelens händelser. Hans resultat visar också att frågan om sexualitet inom idrotten ännu inte är helt synlig. Lindkvist menar vidare att sexualiteten inom idrotten är det sista hindret för en jämställd idrott men att den ligger milslångt efter den gällande etnicitet och

³² Åström Gertrud (2010) *Utvärdering av Riksidrottsförbundets jämställdhetsarbete mellan åren 2005-2010* På uppdrag av RS 2009, <http://www.rf.se/Idrottens-organisation/RF-stamman/riksidrottsmotet/Nyheter/RFvillgafranordtillhandlingijamstalldhetsarbetet/> 2012-05-07

³³ En utveckling av begreppet har skett sedan dess då Q:et har tillkommit när man talar om de här frågorna. Q:et avser ordet queer som har sin grund i queerteori. Att beteckna sig som queer handlar om att ifrågasätta det heteronormativa, vilket kan innebära både en individs könsuttryck och/eller sexualitet. I uppsatsen används begreppen som synonymer och vilket ord som används beror på källans ordval (Ungdomsstyrelsen 2012 "Om unga hbtq-personer – Hälsa") www.ungdomsstyrelsen.se/order/2012-05-02_s.3.

³⁴ RFSL Sundsvall/Örnsköldsvik och Örnsköldsviks kommun (2010) *Allas delaktighet inom idrotten – oavsett sexuell läggning* s. 29-35

³⁵ **Intersektionalitet** innebär att maktstrukturer analyseras utifrån flera sociala hierarkier (klass, kön, etnicitet, sexualitet) Begreppet kommer behandlas mer noggrant i teorikapitlet SOU 2005:41 *Bortom vi och dom- Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*, Red: Paulina de los Reyes, Masoud Kamali s 233f

jämställdhet mellan könen.³⁶ Idrottsstödsutredningen från 2008 som hade till uppgift att utvärdera idrottsstödet effekter utifrån bland annat idrottens demokratiska fostringsuppdrag är ett exempel på det. Den innehåller varken statistik eller någon direkt analys i förhållande till sexualitet eller HBTQ. Däremot visar den på andra demokratiska problem inom idrotten; som att kvinnor inte i tillräcklig utsträckning har tillgång till ledarpositioner, att invandrade kvinnor och tjejer befinner sig långt bort från idrotten samt att väldigt få av de förtroendevalda ledarna runt om i Sverige har annan etnisk bakgrund än svensk.³⁷

Frågorna om HBTQ inom idrotten verkar alltså vara relativt osynliga både inom idrotten, forskningen och i samhället i övrigt. Att det börjat komma igång en debatt den senaste tiden syns om man jämför internetsökningar³⁸ för två år sedan med idag. Då var sökresultaten mycket skrala och de flesta träffarna handlade om att idrott var temat för Pridefestivalen 2007.³⁹ När jag gör motsvarande sökningar nu har ett antal studier tillkommit; bland annat rapporten från RFSL Örnsköldsvik. Att forskningen ägnar frågan allt större intresse syns vidare i Centrum för idrottsforskningens specialutlysning om medel inför 2012 för att *"ta fram mer kunskap inom området HBT och idrott"*⁴⁰

2.1.4 Problemformulering

Idrottsrörelsen stöds varje år med ca sju miljarder från det offentliga och har som vi såg ett politiskt uppdrag att bidra till demokratisk fostran. Undersökningarna som presenterades ovan visar hur idrottsrörelsen verkar befinna sig en bra bit från att uppnå statens syften och mål med sin verksamhet. Varken vad gäller kön, etnicitet eller sexualitet verkar idrottsrörelsen vara öppen och fungera lika för alla. Det är ett demokratiskt och politiskt problem vad gäller bland annat legitimiteten när en myndighet eller motsvarande organisation inte når upp till de syften som staten har med verksamheten. Att man dessutom har ett statligt uppdrag att verka för demokratisk fostran, bland annat i förhållande till barn- och ungdomar gör frågan ännu viktigare. Idrottsrörelsen verkar inte heller leva upp till den grundläggande demokratiska principen om frihet från diskriminering, direkt som indirekt. När ledare tror att det inte finns homosexuella idrottare, eller verkar tro att alla barn i deras grupp har heterosexuella föräldrar genereras frågor kring vilka värderingar och normer som egentligen genomsyrar idrotten. Frågan om HBTQ inom idrotten verkar helt enkelt inte finnas i idrottsledarnas medvetande och det väcker mitt intresse att undersöka vad det kan

³⁶ Lindkvist Jonas (2009) *Bland idrottare och idrottningar*, centrum för genusvetenskap, Lunds universitet, www.idrottsforum.org/articles/lindkvist/lindkvist090211.html 2010-05-26

³⁷ SOU2008:59 s. 250-266

³⁸ www.google.se och www.scholar.google.se sökord: HBT inom idrotten, sexualitet inom idrotten, 2010-05-26 respektive 2012-05-02

³⁹ <http://www.stockholmpride.org/Journal/Arkiv/Upplevt-pa-Pride-House/HBT-inom-sporten-ett-ar-senare/> 2010-05-26

⁴⁰ <http://www.gih.se/CIF/Forskningsfinansiering/Utlysning-av-medel-inom-HBT-och-idrott-2012/> 2012-05-02

bero på då det uppenbarligen finns policys som anger att det borde vara annorlunda.

Mot bakgrund av Åströms kritiska granskning av policydokumenten blir det dock tydligt att problemet kanske inte finns bara hos idrottsledarna. Det verkar som att arbetet med inkludering inte har kommit särskilt långt på övergripande nivå heller. I förhållande till jämställdhet och etnicitet verkar frågorna åtminstone finnas på dagordningen, medan arbetet med HBTQ inte riktigt syns. Tidigare forskning om idrottens inkluderande roll som jag återkommer till i kapitel två har ofta fokuserat på jämställdhetsarbete men därigenom också tangerat frågorna rörande sexualitet samt dess relation till kön/genus. Studierna, som inriktat sig på både styrdokument och enskilda lag och ledare, visar att den organiserade idrotten är genomsyrad av normerande maktstrukturer som kan härledas till en manlig hegemoni. Inom ramen för den finns enligt tidigare forskning också starka uttryck för heteronormativ könsmacht som får konsekvenser för både de som vill, får och känner att de kan delta i idrottsrörelsens verksamheter.⁴¹ Det verkar dock inte finnas några studier kring hur arbetet inom själva RF i förhållande till detta ser ut, vilket motiverar uppsatsens inriktning. Genom intervjuer med personer som har ansvar för att arbeta med frågor om värdegrund och diskriminering centralt inom RF och ett urval av respondenter från den största idrotten, fotbollen, på olika nivåer erhålls möjligheter att studera både frågans position, hur man konkret arbetar med den och vilken syn på dessa frågor som idrottsrörelsen har och vad det får för konsekvenser.

Den statsvetenskapliga forskningen av idrotten har tidigare fokuserat mer på själva relationen mellan staten och idrottsrörelsen. Det har då konstaterats att RF haft förhållandevis fria tyglar i sin styrning och kunnat utforma den interna politiken relativt fritt. Det motiverar ytterligare uppsatsens fokusering på RF:s syn och arbete med dessa frågor. Att RF uppenbart är en organisation i statens tjänst motiverar att studien görs inom ämnesområdet offentlig förvaltning. Valet av idrottsrörelsen som studieobjekt är även relevant ur ett vidare perspektiv. Idrotten har nämligen som vi såg sedan starten, styrts på det vis som, genom ett ökat inslag av NPM- lösningar, har kommit att bli allt vanligare inom den offentliga sektorn idag. Det skapar därför också möjligheter att utifrån min studie belysa några av de implikationer som kan uppstå när staten släpper ifrån sig makten samt det direkta ansvaret för frågor eller verksamheter. Avsikten är därför också att uppsatsen ska bidra till en sådan diskussion framförallt i förhållande till frågor som rör maktordningar. Bland annat menar Gun Hedlund i boken *Governance på svenska* att avsaknaden av ett könsmaktsperspektiv kan riktas som en generell kritik till forskning rörande governance. Hon menar helt enkelt att det har ägnats väldigt lite uppmärksamhet åt frågan om *makt* trots att styrningen har befunnit sig i fokus. Hedlund refererar bland annat till brittisk forskning som belyst hur varken teori eller empiriska slutsatser i governancenforskningen stämmer in på kvinnors nätverkande. Även inom tredje världens feministiska forskning poängteras att

⁴¹ Se exempelvis Håkan Larsson (2005), Fundberg (2003) eller Andreasson (2007) i kapitel 2

intressekonflikter, hierarki, exkludering och makt sällan problematiseras när det gäller dessa nya sätt att se på styrning.⁴²

2.1.5 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att kartlägga hur idrottsrörelsen, RF, arbetar med HBTQ-frågor och därmed leva upp till statens syften med sitt stöd, samt till grundläggande demokratiska principer om likabehandling och frihet från diskriminering, direkt som indirekt. Syftet med uppsatsen är vidare att utifrån teorier om särorganisering som politisk handling undersöka förekomsten av och behovet av separata idrottsföreningar för HBTQ-personer. Genom att kontrastera de förhärskande verklighetsuppfattningarna och värderingarna inom den etablerade idrottsrörelsen⁴³ mot de separata föreningarnas erfarenheter och bevekelsegrunder för att starta egna idrottsföreningar, är avsikten att synliggöra idrottsrörelsens diskursiva principer och praktiker. Studien tar sikte på hur heteronormativ könsnorm tar sig uttryck inom idrottsrörelsens diskurs samt hur det kan tänkas påverka arbetet med HBTQ-frågor.

Studien har ett diskursanalytiskt upplägg där ett queerteoretiskt och kritiskt maktperspektiv samt feministiska teorier om särorganisering som politisk handling skapar möjligheter att synliggöra just idrottsrörelsens diskurs kring dessa frågor. För att åstadkomma syftet genomförs kvalitativa intervjuer med företrädare för den etablerade idrottsrörelsen samt företrädare för separata idrottsföreningar för HBTQ personer. Förhoppningen är att utifrån denna ansats kunna bidra till en förståelse för i vilken utsträckning idrottsrörelsen lever upp till förväntningarna bakom det statliga stödet och till demokratiska värden om likabehandling och frihet från diskriminering, samt vari eventuella brister i dessa avseenden består. Studiens huvudsakliga frågeställningar är:

- 1) I vilken utsträckning och på vilka sätt arbetar man med HBTQ-frågor inom den etablerade idrottsrörelsen? I vilken utsträckning uppfattas HBTQ-frågornas hantering vara en del av idrottens demokratiska ansvar? Hur beskrivs och upplevs inom idrottsrörelsen den statliga styrningen kring dessa frågor? Vilka verklighetsuppfattningar och värderingar är förhärskande inom rörelsen ifråga om kön, sexualitet och HBTQ-personers villkor inom idrotten?

⁴² Hedlund, Gun, Montin, Stig (2009) *Governance på svenska*, Santérus Academic Press Sweden, Stockholm 2009 i Kapitel 4 "Att samverka i ideologiskt laddade frågor- exemplet kvinnofrid" s.85f

⁴³ Med "den etablerade idrottsrörelsen" avses Riksidrottsförbundet RF och Specialidrottsförbundet, Svenska fotbollsförbundet. Användandet av detta begrepp är inspirerat av Malins Rönnbloms användning av begreppet "den etablerade politiken" som hon menar avser de dominerande föreställningar som beslutsfattande- och administrerande organisationer bär och genomsyras av vilka genom särorganisering utmanas Rönnblom (2002) *Ett eget rum? Kvinnors organisering möter etablerad politik*, Avhandlingar Umeå universitet, Umeå s.17ff

- 2) Vad är bakgrunden och orsakerna till förekomsten av separata idrottsföreningar för HBTQ-personer? Vilka erfarenheter av den etablerade idrottsrörelsen finns inom dessa föreningar och varför har man valt att starta egna idrottsklubbar? I vilken utsträckning är HBTQ - personers särorganisering en konsekvens av diskriminering och exkluderande praktiker, som kan härledas till en heteronormativ könsmaktsordning, inom den etablerade idrottsrörelsen?

2.1.6 Teoretiska utgångspunkter

Uppsatsens teoretiska grund är hämtad från Michel Foucaults maktperspektiv där alla maktrelationer konstateras utgöras av delarna; makt och motstånd. Makten opererar enligt Foucault diskursivt genom begreppet *normalitet* vilket genererar normer utifrån en motpart som då utgör icke-normer. En avgörande del i teorin som ligger till grund för uppsatsens analys är att denna motpart också kan utgöra ett motstånd som därmed bidrar till att synliggöra maktens exkluderande diskurs. Utifrån Foucaults teorier om makt och professor Judith Butlers heterosexuella matris ges den teoretiska förståelsen för hur de intersektionellt förenade maktordningarna i förhållande till kön, genus och sexualitet fungerar och opererar genom det som teoretiskt benämns som heteronormativ könsmakt. Detta kommer att förklaras mer djuplodande i den teoretiska genomgången i kapitel två.

Med hjälp av Malin Rönnbloms avhandling *"Ett eget rum? Kvinnors organisering möter etablerad politik"* erhålls ett teoretiskt ramverk för att sätta relationen mellan motstånd och makt i centrum. En orsak till att vilja göra det handlar om behoven att placera maktens överordning istället för den underordnades avvikande i centrum, vilket teorikapitlets inledande diskussion kommer visa. Genom att metodologiskt placera "maktens" egen syn på sitt arbete i kontrast med vad som betraktas som en särorganiserad och kollektiv politisk handling i syfte att ändra rådande maktstrukturer, tvingas "makten" helt enkelt att "bekänna färg". Det skapar då möjligheter att synliggöra vilka konsekvenser en diskurs får för det arbete som genomförs. Rönnbloms ansats kopplas samman med Ingrid Pincus teorier kring hur makten helst bevarar status quo. Därigenom åstadkoms en analys av var idrottsrörelsens arbete med HBTQ-frågor befinner sig och på vilka vis arbetet kännetecknas av motstånd mot förändring. Tillsammans med Foucault och Butlers teorier samt Rönnbloms metod möjliggörs på det här viset dels en analys av hur arbetet med HBTQ-frågor ser ut inom idrottsrörelsen, men även de möjliga inslag av heteronormativ könsmakt som idrottsrörelsens diskurs ger uttryck för.

3 Genomförandet av studien

För att uppnå studiens syfte på ett vetenskapligt sätt krävs ett antal beslut kring urval, datainsamlingsmetod och så vidare. Besluten kallas med ett samlingsnamn för forskningsdesign vilket enligt Esaiasson med flera handlar om hur forskaren lägger upp studien utifrån problem, syfte och frågeställningar. Valet av design anses vara ett av de viktigaste besluten forskaren fattar och måste kunna motiveras för att studien ska erhålla relevans. Relevansbegreppet eller validitet som det även kallas är avgörande för all form av forskning. Det handlar i grund och botten om att de resultat du når är trovärdiga och tillförlitliga.⁴⁴ Följande kapitel presenterar och diskuterar de val som jag fattat vid genomförandet av den här studien.

3.1.1 Kunskapssyn och uppsatsens ansats

Eftersom tidigare forskning visar hur idrottsrörelsen är genomsyrad av maktordningar som kan härledas till bland annat heteronormativ könsnorm tas mina teoretiska utgångspunkter i en feministisk och queerteoretisk forskningstradition. Uppsatsen positioneras därför också i en kritisk och feministisk syn på makt och kunskap. Relationen mellan makt och kunskap är en av Foucaults huvudsakliga poänger och den syn på makt som antas i teorin medför en motsvarande syn på kunskap. Precis som Rönnblom argumenterar konstrueras och produceras också kunskapen i det lokala snarare än att det ses finns en objektiv och överordnad sanning som går att gripa tag i.⁴⁵ Ansatsen och tillvägagångssättet är därför att studera idrottsrörelsens arbete med HBTQ-frågor utifrån en tanke att de lokala praktikerna och principerna kan härledas till en rådande diskurs. En diskurs som då även påverkar hur och på vilket sätt arbetet med frågorna bedrivs. Utifrån Donna Haraways begrepp *situerad kunskap* och Sandra Hardings *starka objektivitet* har Rönnblom två viktiga utgångspunkter som är relevanta även för den här studien. Dels ses kunskapen som situerad, rumslig, plats- och perspektivberoende vilket med andra ord innebär att kunskapen produceras i rummet, i en kontext och det forskaren ser beror på vilka perspektiv som antas. Eftersom kunskapen betraktas vara konstruerad utifrån diskursiva maktordningar som opererar i alla relationer vid alla tidpunkter bli frågor rörande objektivitet i realiteten en omöjlighet. Eftersom forskaren utifrån denna syn inte

⁴⁴ Esaiasson Peter, Giljam Mikael, Oscarsson Henrik, Wägnerud Lena (2003) *Metodpraktikan- konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Nordstedts juridik, Stockholm 2003

⁴⁵ Rönnblom (2002) s.42

heller anses stå utanför diskursen och likt ett vitt, blankt blad tolka data. Begreppet *reflexivitet* handlar om att på olika sätt överbrygga att forskaren genom att både befinna sig i rummet och uttolka det deltar i kunskapsproduktionen.⁴⁶ För att åstadkomma denna så kallade starka objektivitet behöver forskaren enligt Rönnblom utgå från den underordnade gruppens situation och därigenom ifrågasätta sin blindhet som forskare. Det handlar inte om att forskaren behöver tillhöra kategorin den studerar, utan snarare att kunna anta den underordnades perspektiv istället för den överordnade maktordningens. Den andra delen av reflexivitet handlar enligt Rönnblom om teoretisk tydlighet i forskarens olika utgångspunkter.⁴⁷ Esaiasson med flera menar på samma sätt att validiteten för en studie hänger tätt samman med de operationaliseringar som forskaren gör och hur långt ifrån de teoretiska förklaringarna som dessa befinner sig.⁴⁸ De abstrakta förklaringsmodellerna kring heteronormativitet och makt har i studien operationaliserats vetenskapligt utifrån tidigare empirisk forskning som är kontextuellt placerad inom idrottsrörelsen och fotbollen. Vidare baseras analysen kring idrottsrörelsens arbete med HBTQ-frågor på tidigare forskning av arbete med jämställdhet mellan könen. Det medför teoretiskt förankrade operationaliseringar av makthavares olika motstånd mot förändring. Uppsatsens design är inspirerad av Rönnblom och tar sig formen en kvalitativ fallstudie, vilket enligt Esaiasson med flera är vanligt när man tar sig an ett nytt fält.⁴⁹ Inledningskapitlet visar hur tidigare forskning inte ägnat varken frågorna om HBTQ inom idrotten eller RF:s interna arbete särskilt stort intresse trots att de haft förhållandevis fria händer att utforma idrottspolitikerna.

3.1.2 Urval

Jag studerar RF:s arbete med HBTQ-frågor utifrån Malin Rönnbloms metod att sätta relationen mellan makt och motstånd i centrum. Makthavarna i studien utgörs av tjänstemän ansvariga för arbete med värdegrundsfrågor inom RF, där även HBTQ-frågor ingår. Eftersom tjänstemännen utgör mina primära undersökningsobjekt kallas de med Esaiasson med fleras terminologi för respondenter och mitt syfte med studien är att utifrån deras svar finna uttryck för heteronormativ könsakt i den etablerade idrottsrörelsens diskurs. Vidare är respondenterna valda strategiskt utifrån det som Esaiasson med flera kallar för centralt placerade källor och principen om *intensitet*. Tjänstemännen är valda utifrån sina positioner inom idrottsrörelsen. Eftersom de arbetar med värderingsfrågor och föreningsutveckling på olika nivåer inom idrottsrörelsen anses de en nyckelroll i utformandet av idrottsrörelsens diskurs.⁵⁰

⁴⁶ Rönnblom (2002) s.42

⁴⁷ Ibid s. 43f

⁴⁸ Esaiasson et al (2004) s. 57f

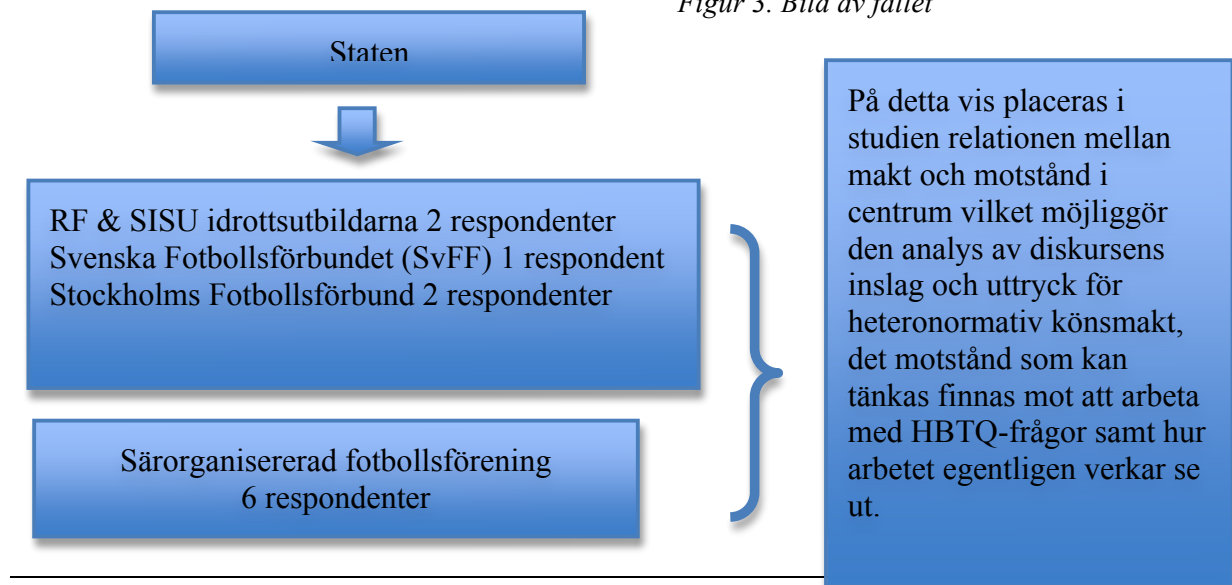
⁴⁹ ibid s.122ff

⁵⁰ Ibid s. 185ff s. 253f, s. 286f

I Rönnbloms avhandling betraktas kvinnogrupperns särorganisering som politisk handling och de används metodologiskt för att synliggöra den etablerade politikens diskriminerande praktiker. I denna studie tolkas förekomsten av, utifrån HBTQ-tillhörighet, särorganiserade idrottsföreningar på samma vis. Studien av Stockholm Snipers tar sig till skillnad från den etablerade idrottsrörelsen formen av vad som kallas för *informantstudie* där informanterna betraktas mer som vittnen som kontrasterar den etablerade idrottsrörelsens beskrivningar.⁵¹

Enligt Pincus teorier som kommer presenteras närmare i kapitel tre genomsyras jämställdhetsarbete ofta av motstånd mot förändringar. Det motiverar att studien fokuserar på hur olika nivåer inom RF beskriver sitt arbete då det kan synliggöra förekomster av sådant motstånd. Den lokala nivån representeras i studien av den bland de 70 specialidrotterna största idrotten för både tjejer och killar nämligen *fotbollen*. Dels utgör det den största idrotten men valet att fokusera på fotbollen motiveras även av att tidigare forskning visat på starka uttryck för heteronormativ könsmakt inom just den idrotten. Dessa olika studier kommer att presenteras närmare i kapitel tre. Respondenterna som intervjuas arbetar med de dessa frågor på RF, SISU idrottsutbildarna (som är idrottens egen utbildningsorganisation) Svenska fotbollsförbundet och Stockholms fotbollsförbund. Anledningen att jag valt just Stockholm handlar främst om min utgångspunkt att placera relationen mellan makt och motstånd i form av särorganisering i centrum. Det är i Stockholm som den särorganiserade fotbollsföreningen Stockholm Snipers finns och jag har därför antagit att relationen är mest relevant att studera där den geografiskt uppstår. Vidare är valet att studera frågorna i Stockholm ett sätt att åstadkomma det som i Esaiasson med flera kallas för ett *kritiskt fall under gynnsamma förutsättningar*. Tanken är helt enkelt att Stockholm som huvudstad kan antas ha en i relation öppen syn på de här frågorna och i den mån uttryck för heteronormativ könsmakt finns, kan de anses utgöra en slags maximinivå inom den etablerade idrottsrörelsen.⁵²

Figur 3. Bild av fallet

⁵¹ Ibid

⁵² Ibid s. 180

3.1.3 Genomförandet av studien

Frågan om RF:s arbete med frågor om inkludering i förhållande till HBTQ har tidigare inte behandlats inom varken ämnesområdet offentlig förvaltning eller andra forskningsområden. Det har inneburit en utmaning att kartlägga forskningsläget där jag rört mig inom en rad olika forskningstraditioner och områden. Bland annat har som vi såg i förra kapitlet internetsökningar på begreppen HBT inom idrotten genomförts vid flera tillfällen. Vidare har jag inom både idrottsforskningen sökt kartlägga forskningen utifrån andra begrepp som demokrati, inkludering och styrning. Det har i sin tur lett fram till min forskningsfråga som jag menar motiveras väl både samhälleligt och vetenskapligt.

Eftersom studien tar sig an ett utforskat fält motiveras det valet av samtalsintervjuer som datainsamlingsmetod. Enligt Alan Bryman är semistrukturerade intervjuer inom feministisk kvalitativ forskning en vanlig ansats. Det handlar då om att forskaren vill åstadkomma det som tidigare benämndes som reflexivitet där inte forskaren genom sin maktposition i tolkandet av verkligheten konstruerar eller producerar ”falska” bilder.⁵³ Valet av semistrukturerade samtalsintervjuer motiveras vidare genom av Starrin och Svensson som menar att dess stora fördel jämfört med andra frågeundersökningar är att det ges möjlighet till interaktion mellan forskaren och informanten/respondenten.⁵⁴ Intervjuguiden för både Stockholm Snipers och den etablerade idrottsrörelsen togs i enlighet med Brymans rekommendationer fram utifrån de teoretiska ansatserna och de är upplagda utifrån olika teman (se bilagor).⁵⁵

Samtalsintervjuerna med den etablerade idrottsrörelsen genomfördes alla enskilt utom för Stockholms fotbollsförbund där de ville göra den gemensamt. Det skulle ha kunnat vara ett problem för jämförbarheten men syftet med studien är inte att dra långtgående empiriska slutsatser utan snarare att synliggöra uttryck för heteronormativ könsnärhet inom idrottsrörelsens diskurs. Att respondenterna i det fallet var två påverkade inte den möjligheten och då de valde situationen själva utgår jag från att de kände sig bekvämare med ett sådant förfarande än tvärtom. Eftersom Stockholm Snipers har rollen som informanter och inte respondenter genomfördes de intervjuerna i form av fokusgrupper. Deras roll är främst att utgöra en referenspunkt för att synliggöra den etablerade idrottsrörelsens diskurs. Fokusgrupper används enligt Bryman när forskaren är intresserad av hur individer som medlemmar i en grupp resonerar snarare än de enskilda individerna. Vidare är fokusgruppen ett bra sätt för forskaren att på ett djupare plan förstå varför individer känner som de gör. Eftersom själva gruppformen medför att de olika informanterna kan spinna vidare och ställa frågor till varandra.⁵⁶ Vid genomförandet av fokusgrupperna var det en stor tillgång även vid den här studien. Samtliga intervjuer och fokusgruppsintervjuer utfördes inom loppet av en

⁵³ Bryman Alan (2008) *Social Research Methods*, Oxford University Press, New York s. 463f, Esaiasson (2004) s.281

⁵⁴ Svensson Per-Gunnar, Starrin Bengt (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*, Studentlitteratur Lund

⁵⁵ Bryman (2008) s. 442

⁵⁶ Bryman (2008) s. 473f

vecka i månadsskiftet oktober/november 2010 i Stockholm. Samtliga intervjuer genomfördes på platser som respondenterna och informanterna valde själva. Alla intervjuer har spelats in. Eftersom syftet med intervjuerna med den etablerade idrottsrörelsen är att analysera hur deras språk ger uttryck för diskriminerande principer och praktiker har de transkriberats i sin helhet. Bryman menar att det vid diskursanalytiska ansatser är obligatoriskt. Däremot menar han inte att det är nödvändigt att skriva ut intervjuers innehåll om materialet inte kommer användas eller fyller någon direkt funktion. Framförallt diskuterar han det i förhållande till fokusgruppintervjuer och dessa intervjuer har lyssnats igenom vid flera tillfällen och de citat som används i analyskapitlet är ordagrant utskrivna. Hela intervjun har dock inte skrivits ut.⁵⁷

Analysmetoden som används kallas för kritisk diskursanalys och Bryman menar att en central utgångspunkt är att kunna fokusera diskursen och de handlingar den ger upphov till. Det handlar i grunden om en tanke att inte sociala relationer kan förstås utan de diskurser inom vilka de uppstår.⁵⁸ Analysen av materialet i förhållande till idrottsrörelsens diskurs ligger nära Rönnbloms avhandling och det sätt på vilket hon analyserar sitt material. En för studien avgörande utgångspunkt är att även språket är en handling. Teorikapitlet kommer utifrån Foucaults maktanalys att visa hur diskursen och de handlingar eller praktiker som denna ger upphov till blir ömsesidiga. Enligt Rönnblom kan man på så vis genom att analysera hur respondenterna beskriver hur man arbetar även synliggöra diskursbärande principer och diskriminerande praktiker, vilket är en del av uppsatsens syfte.⁵⁹ Det är därför en teoretiskt driven analys av materialet där mina analysmodeller fungerar som verktyg för analysen av respondenternas tal kring de här frågorna. Själva förståelsen för hur intersektionen kön/genus och sexualitet ges utifrån Butler, Fundberg och Andreasson. Tematiseringarna av den etablerade idrottsrörelsens reaktioner på särorganisering tar sin utgångspunkt i Rönnbloms forskningsresultat. Vidare analyseras utifrån Pincus och Edwards/Thompsons kategorier av olika motstånd hur arbetet med HBTQ inom idrottsrörelsen ser ut. Informantstudien med Stockholm Snipers analyseras med hjälp av *narrativ analys* vilket används för att beskriva hur människors tolkar sin verklighet. Enligt Bryman är detta en användbar metod då fokus läggs på vad som sägs och inte nödvändigtvis hur det sägs.⁶⁰ Intervjuerna med Stockholm Snipers utgör sedan utifrån teorierna kring relationen mellan makt och motstånd ett kontrasterande narrativ till den etablerade idrottsrörelsens beskrivningar. Det möjliggör då utifrån uppsatsens teoretiska ansats en övergripande analys av den etablerade idrottsrörelsens diskurs. Alla dessa teoretiska utgångspunkter kommer att presenteras och diskuteras i kapitel tre vilket också leder fram till uppsatsens två analysmodeller.

⁵⁷ Bryman (2008) s.451, 477

⁵⁸ Bryman (2002) s.508

⁵⁹ Rönnblom (2002) s. 64f

⁶⁰ Bryman (2008) s. 553

3.1.4 Källkritik och forskningsetik

Uppsatsen har en mängd olika sorters källor som behöver diskuteras och det görs utifrån de enligt Esaiasson med flera vedertagna principerna om äkthet, oberoende, samtidighet och tendens. Vad gäller mina källors äkthet så samtliga litteraturhänvisningar också införda med information så att de går att spåra. Internetkällorna är belagda med datum och jag har i den mån det varit möjligt försökt att länka till rapporter och liknande som refereras. Vidare är mina källor i den mån det varit möjligt förstahandskällor (primärkällor) vilket handlar både om att ha tolkat innehållet korrekt som att minska avståndet mellan berättare och berättelse. I förhållande till mina teoretiska referenser har jag försökt att stärka dessa tolkningar med annan forskning i så hög grad som möjligt. Samtidigheten i mina källor är kanske framförallt ett litet problem vad gäller mitt empiriska material eftersom det samlades in hösten 2010. Jag menar trots det att materialet och resultaten som kan dras utifrån det är väldigt relevanta. Det som hände några månader efter mina intervjuer var som bekant att Anton Hysén ”kom ut” vilket satte en del fart kring frågorna. I förhållande till det kanske risken hade varit bland mina respondenter att man varit mycket mer noggrann i sina uttalanden vid ett senare tillfälle. Vilket med den förståelse av diskurs och makt som den här uppsatsen antar inte behöver betyda att särskilt mycket förändras. Att studien genomfördes innan den här händelsen möjliggör också en longitudinell uppföljningsstudie. Vad gäller risken för att mina källor är tendentiösa, det vill säga snedvridna har jag framförallt i min analys varit noggrann med att hela tiden teoretiskt tolka det som sägs. Vidare har jag också låtit citaten vara ganska långa för att tillåta läsaren att skapa sig sin egen bild av materialet vilket medför att studien inte kan betraktas som tendentiös.⁶¹ Mina respondenter och informanter hålls i studien anonyma. Anledningen handlar om en ansats att de ska kunna tala fritt.

3.1.5 Avgränsningar och begränsningar

Eftersom det inte finns särskilt mycket forskning kring varken RF:s interna arbete eller i förhållande till HBTQ-frågorna inom idrotten finns det en mängd kunskapsluckor att fylla. Detta bidrag kan ses som en inledande kritisk kartläggning av idrottsrörelsens interna arbete. Det är även en teoretisk positionering av frågorna. Dels utgår jag i själva genomförande av studien från teorier som annars används i det politiska systemet för att synliggöra maktordningar vilka konsekvenser de får för inkluderingsarbete kopplat till jämställdhet. Dessa teoretiska utgångspunkter kopplas samman med en queerteoretisk förståelse av intersektionen kön/genus och sexualitet, som då utifrån tidigare forskning operationaliseras till en idrottslig kontext. Utifrån teorier om särorganisering som politisk handling ges förståelse för på vilka vis den

⁶¹ Esaiasson et al (2004) s. 304-313

etablerade idrottsrörelsens diskriminerande praktiker föranleder ett behov av utifrån HBTQ- särorganiserade idrottsföreningar. Slutligen placeras denna sammandrabbning av teorier och perspektiv i ett demokratiskt styrningsperspektiv som motiverar att uppsatsen skrivs inom ämnesområdet offentlig förvaltning. Uppsatsen har på så vis en helt ny ansats till dessa frågor.

Mitt teoretiska och metodologiska upplägg används för att kartlägga de uttryck för heteronormativ könsmyndighet som idrottsrörelsens diskurs utgörs av samt vilka konsekvenser det får för arbetet med HBTQ. Uppsatsen bidrar på så vis med en delförklaring till varför den etablerade idrottsrörelsen inte riktigt lever upp till statens syften om frihet från diskriminering och demokratisk fostran. Uppsatsen gör dock inga anspråk på att dra långtgående empiriska slutsatser. Bland annat är det empiriska materialet som vi såg ett och ett halvt år gammalt vilket jag i min källkritik diskuterade mer ingående. Uppsatsen ger på så vis inte en bild som är sann idag, utan snarare en bild av var idrottsrörelsen befann sig på hösten 2010. Att det har hänt en del på området sedan jag inledde arbetet med den här uppsatsen menar jag inte behöver försvaga forskningsresultaten som sådana. De talar fortfarande sitt tydliga språk och utgör en god referenspunkt till fortsatt forskning på området. Själva analysens validitet och reliabilitet eller med andra ord tillförlitlighet och relevans menar jag är god. Utifrån teoretiskt förankrade och empiriskt operationaliserade analysmodeller kartläggs var arbetet med HBTQ befann sig under hösten 2010, det motstånd som respondenterna då ansvariga för att arbeta med inkludering gav uttryck för, samt diskursens olika inslag av heteronormativ könsmyndighet.

Vad gäller begränsningar med studien har bristen på tidigare forskning varit ett hinder att överbygga. Det har varit svårt att välja ansats då det inte finns någon tidigare studie av det interna arbetet inom RF utifrån de här frågorna. Frågorna har i studerats i andra sammanhang och det är till stor del så jag har gått tillväga för att nå mina resultat. Jag har anammat teorier och metoder från andra områden, kombinerat dessa med aktuell forskning av idrotten och på det sättet skapat ett analysverktyg för att kunna besvara mina breda frågeställningar. Studien kan på så vis ses som en grundläggande kartläggning och en ansats om att placera de här frågorna i ett sammanhang som möjliggör vidare forskning på området.

4 Teori och tidigare forskning

Hur och på vilket sätt man arbetar med HBTQ- frågor inom idrottsrörelsen hänger tätt samman med idrottsrörelsens inneboende maktstrukturer och normativa föreställningar kopplade till kön och genus. Hur relationen mellan dessa två begrepp behöver förstås samt på vilka vis det hänger samman med sexualitet, är en av uppsatsens grundläggande teoretiska diskussioner. Avsikten med följande kapitel är att knyta samman de för studien centrala begreppen intersektionalitet, makt, kön, sexualitet, heteronormativitet, motstånd och särorganisering som politisk handling. Detta leder i sin tur fram till de analysverktyg som används för att tolka studiens empiriska resultat.

Frågorna kring inkludering och idrottens inneboende maktstrukturer placerades på agendan genom pedagogen Eva Olofssons avhandling från 1989; *Har kvinnorna en sportslig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet*. Hon visar hur kvinnors intåg i idrotten har varit präglad av starkt motstånd. Anledningen är enligt Olofsson att idrottsrörelsen skapats av män, för män samt beskrivits av män. Teoretiskt kan man förstå beskrivningen som att idrottsrörelsen precis som politiken, arbetsmarknaden eller samhället i övrigt präglas av maktstrukturer kopplade till *könsmaktsordningen*.⁶² Denna könsmaktsordning är ett teoretiskt begrepp som tar sikte på hur kvinnor som grupp är underordnade män som grupp och att könsrelationen är en *social och politisk konstruktion*.⁶³ Tidiga samhällsvetenskapliga förklaringar till kvinnors bristande deltagande i politiken var enligt statsvetarna Malin Rönnblom och Maud Eduards inriktade på individens socioekonomiska tillkortakommanden. Bland annat ansågs kvinnors bristande kompetens vara en anledning till att de inte deltog. Genom framväxten av feministiska teorier har fokus skiftat från förklaringar kopplade till individen, mot att placera systemet eller strukturen i fokus. Det politiska systemet och samhället i stort betraktas då istället som dominerat av män och manliga värden, en så kallad *manlig hegemoni*, som får som konsekvens att kvinnor exkluderas.⁶⁴ En del av den här diskussionen rör frågan om *likhet kontra särart* d.v.s. huruvida kvinnor till sitt väsen är olika eller

⁶² Svensk idrottsforskning nummer 1 2009 Årgång 18, utges av Organ för Centrum för Idrottsforskning, temanummer: *genus inom idrotten* s. 4

⁶³ Gustafsson Anette (2008) Könsmakt och könbaserade intressen- Om könspolitisk representation i svensk kommunalpolitik, Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet, Geson, Göteborg 2008 s. 38f

⁶⁴ Rönnblom, M & Eduards, M (2008) *Genusperspektiv på statsvetenskap*, Utgiven av Högskoleverket 2008, Lenanders Grafiska AB, Kalmar, september 2008 s. 14ff

lika män. Frågan är tudelad och frågorna utgör gemensamt startpunkten för den här uppsatsens teoretiska ansats och ramverk.

Den första delen av frågan är enligt Rönnblom och Eduards huruvida det går att föreställa sig en demokrati som klarar att behandla olikhet på ett likvärdigt och rättvis sätt.⁶⁵ Vad som problematiseras är hur man genom att kategorisera en grupp riskerar att placera den i ett fack som befäster deras position som underordnad. Politiken eller diskursen för *jämställdhet* kritiserar ofta för att fokus placerats på kvinnors underordning, istället för mäns överordning, vilket fått till följd att mannen tenderat att bli en oproblematiserad norm som kvinnor förväntas anpassa sig till.⁶⁶ Olofsson visar i sin vidare forskning hur ett sådant individbaserat tänkande genomsyrat RF:s olika satsningar för att bidra till ökad jämställdhet. Hon menar att idrottsrörelsen byggt dessa utifrån ett s.k. *särartstänkande*, vilket lett till att könsdikotomin och könsroller kopplade till den inom idrotten snarare har upprätthållits än brutits.⁶⁷

Särartssynen inom idrotten menar Håkan Larsson, professor vid Lärarhögskolan i Stockholm, härstammar från en idé om att kopplingarna mellan *tävling*, *prestation* och *manlighet* är av naturen givna. Precis som det tidigare konstaterats i forskningen kring politiskt deltagande får det också paradoxala konsekvenser inom idrotten, eftersom mannen som norm kritiserar samtidigt som kvinnor blir betraktade som "*andra sorters*" idrottare, med andra sorters behov. Larssons empiriska studier av idrottande ungdomar synliggör hur dessa könsskillnader tenderar att vara byggda just kring föreställningar, snarare än av naturen givna. När tjejer angav skäl för sitt idrottande betonades exempelvis ofta prestation, medan pojkar snarare angav sociala skäl. Samtidigt uttryckte både tjejerna och killarna en övertygelse om att det skulle vara precis tvärtom; att killar är mer tävlingsbenägna, och tjejer primärt sociala. Med denna insikt menar han att det vore mer fruktbart att ifrågasätta idrottens grundstruktur och roll gällande att konstruera kön. Han placerar därför frågorna på ett strukturellt plan, vilket då innebär en analys av hur idrotten konstruerar kön, hur det hänger ihop med sexualitet och hur dessa processer skapar och upprätthåller sociala maktordningar.⁶⁸

Detta leder in på den andra dimensionen av frågan om likhet kontra särart; nämligen själva könsskillnaden. Att införa genusbegreppet var ett försök att markera könet som *social konstruktion* snarare än någonting som bara är av naturen givet.⁶⁹ Gustafsson menar dock med hänvisning till bland andra Tiina Rosenberg att användningen av genusbegreppet ändå inte lyckas undkomma problematiken, eftersom det i lika hög grad bygger på och konstruerar föreställningar om *män/manlighet* och eller *kvinnor/kvinnlighet*.⁷⁰ Detta är en

⁶⁵ Rönnblom och Eduards (2008) s. 17

⁶⁶ Rönnblom (2002) s.38f

⁶⁷ Olofsson (2009) s 6 i Idrott och forskning tema Genus

⁶⁸ Larsson Håkan (2005), *Queer idrott* i antologin *Queer* red. Don Kulick, Natur och kultur, Stockholm s. 110-136

⁶⁹ Rönnblom (2002) s. 8

⁷⁰ Gustafsson (2008) s. 41

avgörande fråga för den här uppsatsen och handlar om relationen mellan kön, genus och sexualitet. Relationen är central för att förstå hur heteronormativ könsmyndighet opererar och på vilka vis den bidrar till att konstruera dessa könsnormsbaserade föreställningar. Genom begrepp som intersektionalitet, makt och heteronormativitet utgör detta därför den första delen av kapitlets teoretiska diskussion. Vidare följs diskussionen av en teoretisk behandling av motståndsbegreppet och särorganisering som politisk handling. Gemensamt leder dessa två diskussioner fram till de två analysramar som möjliggör en kritisk granskning av hur arbetet med HBTQ- frågor inom idrotten ser ut.

4.1.1 Intersektionalitet

Inom feministisk och annan kritisk forskning har det kommit att bli allt vanligare att förstå maktordningar som intersektionella. Att det finns flera maktordningar som opererar samtidigt är vad begreppet intersektionalitet tar sikte på. Nina Lykke menar att begreppet kommit till i skärningspunkten (intersektionen) mellan postmodern feministisk teori, postkolonial teori, black feminism och *queerteori*. Det utgör enligt henne ett gott redskap för att förstå vad hon kallar subjektets villkor i ett samhälle som kännetecknas av bland annat förändrade genusrelationer, migration, globalisering och nya livsstilar.⁷¹ Kimberlé Crenshaw var en av de första att använda detta begrepp. Hennes analyser visade hur svarta kvinnors identiteter, erfarenheter och intressen är lokaliserade någonstans mellan sexism och rasism; men att institutioner, lagar och befrielseörelser tenderar att fokusera på en dimension i taget.⁷² Av den anledningen behövs ett perspektiv som placerar fokus på maktrelationer inte bara mellan grupper (som kvinnor och män, svenskar och invandrare), utan som även tar hänsyn till maktstrukturer även inom grupper (exempelvis klass, etnicitet, sexualitet eller funktionshinder).⁷³ Perspektivet har kommit att plockas upp även i samhället i övrigt där den sammanhållna diskrimineringslagstiftningen från 2008 skulle kunna ses som ett försök att anamma en sådan ansats.

Syftet med en intersektionell analys är att visa hur dessa processer av maktassymetrier är ouppslutligt förbundna med varandra genom en dynamisk interaktion. Lykke diskuterar därför interaktionen snarare i termer av *intra*-aktion. Detta understryker att det handlar om en växelverkan mellan icke avgränsade fenomen som genomtränger och förändrar varandra under samspelet. Samtidigheten betonas på det sättet och visar hur det ena inte uppstår före det andra. I förhållande till kön och sexualitet så går det därför inte att *göra kön* utan

⁷¹ Lykke Nina (2003) *Ett användbart begrepp för genusforskningen* i *Kvinnovetenskaplig tidsskrift* 1.03 s.48

⁷² Wasshede Cathrin (2010) *Passionerad politik. Om motstånd mot heteronormativ könsmyndighet* Doktorsavhandling i sociologi vid Göteborgs universitet Bokbox Förlag, Malmö s. 30, Lykke (2010) s. 50

⁷³ Paulina de los Reyes, Irene Molina,, Diana Mulinari (2002) *Maktens (o)lika förklädnader- Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*, Bjärnum 2002 s. 11ff

att samtidigt också *göra sexualitet*.⁷⁴ Att maktordningarna kring kön och sexualitet är tätt sammanvävda och att analyser av kön kräver ett beaktande av sexualitet och vice versa är ett vanligt konstaterande enligt sociologen Catrin Wasshede. I hennes avhandling *Passionerad politik. Om motstånd mot heteronormativ könsnakt* från 2010 menar hon dock att det inte lagts lika mycket fokus på att kartlägga hur denna intersektion fungerar och ser ut.⁷⁵

4.1.2 Makten är produktiv, relationell och diskursiv och kan synliggöras genom motstånd

För att förstå hur intersektionen kön och sexualitet blir socialt och politiskt konstruerade behöver begreppen makt och normalitet behandlas. Utgångspunkterna för att förstå hur makten opererar tas i Foucaults teorier om makt⁷⁶ Enligt Foucault är makten *produktiv, relationell* och *diskursiv*. Att betrakta makten som producerad innebär att den ses som något som utövas, och inte någonting man äger eller bara har. Eftersom makten utövas sker den också i relationer, där den anses uppstå mellan människor i alla olika situationer och sammanhang. Det ger upphov till en mängd olika (lokala) *praktiker*, som innefattar både under- och överordning. Makten anses därför bli synlig i det lokala och specifika snarare än i det legislativa, som då anses fokusera den makt som makten själv betraktar som legitim.⁷⁷ Maktrelationer är vidare aldrig statiska, utan föränderliga och under ständig förhandling, vilket leder till det tredje antagandet; att makten är *diskursiv*.⁷⁸ Med diskurs avses alla de föreställningar i form av språk, begrepp och kategorier som omgärdar en fråga och som tar sig uttryck i olika former av maktutövning.⁷⁹ Foucaults centrala poäng är att diskursen och de handlingar som den ger upphov till är två sidor av samma sak. De lokala praktikerna anses vara ett resultat av olika *diskursbärande* och/eller *begränsande* principer som etablerar olika former av utestängningsprocedurer. På samma vis organiserar de uteslutande praktikerna inom olika områden även diskursen, vilket gör det vi uppfattar som möjligt att säga eller göra, naturligt och självklart. Med hjälp av begreppet normalitet kan man förklara logiken på följande vis; dominerande diskurser etableras genom konstruktioner av normalitet, ”den normala” (*normen*) eller det sanna, som finns tack vare att det falska eller ”det

⁷⁴ Lykke, Nina (2010) *Feminist studies A guide to intersectional theory, methodology and writing*, Taylor & Francis E-library, 2010 s. 51f

⁷⁵ Wasshede (2010) s. 21

⁷⁶ Inomfeministisk kritik mot Foucaults maktanalys finns, bland annat att han gjorde den könlös och reducerade kvinnor till objekt i form av betecknandet ”den andre”. Trots det använder jag mig med stöd av Rönnblom s.25 och Wasshede s.26 Foucault för att förstå hur makten opererar och framförallt hur den förhåller sig till motstånd.

⁷⁷ Foucault Michel (1980) *Power/knowledge elected interviews and other writings 1972-1977* edited by Colin Gordon, Harvester Wheatsheaf: London s. 98 se även Nilsson Rodney (2008) *Foucault en introduktion Égalité*, Grahns tryckeri, Lund 2008 s. 91ff

⁷⁸ Foucault Michel (1993) *Diskursens ordning Installationsföreläsning vid Collège de France den 2 december 1970* översättning Mats Rosengren, Brutus Östlings bokförlag Symposium: Stockholm/Stehag s.7

⁷⁹ Nilsson (2008) s. 54f, Rönnblom (2002) s. 26

andra” (*icke-normen*) nedvärderas genom olika exkluderande praktiker.⁸⁰ Tack vare att makten betraktas som produktiv blir det också logiskt att betrakta kön som något som *görs* snarare än som någonting som bara finns. Att görandet av kön är tätt sammankopplat med sexualitet har redan konstaterats men på vilket vis det går till och hur det kan få konsekvenser för HBTQ- personers tillgång till idrotten kommer i följande avsnitt att beskrivas mer ingående.

4.1.3 Kön, genus, sexualitet och heteronormativ könsnakt

Queerteorin ger verktyg för att förstå hur maktordningar opererar i intersektionen kön/genus och sexualitet. Teorin visar hur *heteronormativ könsnakt*, är en central dimension vid *görandet av kön/genus*.⁸¹ Heteronormativ könsnakt är det begrepp som skapar möjlighet att sammanbinda både kön, genus och sexualitet. Begreppet består av två delar, där heteronormativitet tar sikte på de normativa krafter i samhället som föreskriver heterosexuallitet. Med hjälp av maktanalysen ovan kan man förstå hur *normen heterosexuell* skapas genom icke-normen *homo- eller bisexuell*. Heteronormativitet får till följd att det heterosexuella privilegieras medan det som avviker stigmatiseras, marginaliseras och/eller osynliggörs. Heterorelationer framstår på det viset enligt normen som det enda rätta och naturliga för både kvinnor och män. Det är dock viktigt att skilja på *norm* och *praktik*. Att praktisera heterosexuallitet är inte detsamma som att uppfylla heteronormen, och normen stänger därför i lika hög grad inne det normala som den stänger ute det onormala.⁸² Hanne Haavind beskriver detta som att alla människor, i alla sammanhang deltar i konstruktionen av sin egen underordning. Vi agerar i enlighet med olika normer, som i samma stund upprätthåller maktordningar i förhållande till både normer och icke-normer.⁸³

Den andra delen av antagandet om en heteronormativ könsnakt handlar om själva könsnakten. Det handlar dels om att det finns faktiska ojämlikhetsrelationer mellan könen, men framförallt att dessa ojämlikhetsrelationer är intersektionellt intraagerande, genom sexualitet eller heteronormativitet.⁸⁴ Det man fokuserar på är då relationen mellan kön, genus och sexualitet. Professor Judith Butler beskriver processen utifrån vad hon kallar den *heterosexuella matrisen*. Den innebär att kategorin kvinna (kön) agerar kvinnligt/feminint (genus) och riktar sitt begär (sexualitet) till det motsatta könet man; som då agerar manligt/maskulint och i sin tur riktar sitt begär till det motsatta könet kvinnor. Denna sammanhållning krävs för att kroppar, kön och begär ska vara kulturellt begripliga. Avbrott från dessa logiker eller *normer* skapar obegriplighet och

⁸⁰ Nilsson (2010) s. 93f, Rönnblom (2002) s. 25ff

⁸¹ Lykke (2010) s. 57ff

⁸² Wasshede (2010) s. 26ff

⁸³ Haavind, Hanne (1985) Förändringar i förhållandet mellan kvinnor och män. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr 3, s 17-27.

⁸⁴ Wasshede (2010) s.27

bestraffas på olika sätt.⁸⁵ En av Butlers huvudsakliga poänger är att kön/genus inte är detsamma som femininitet och maskulinitet, utan att kön utgör det *maskineri* genom vilket konstruktionen manligt och kvinnligt sker och att det sker utifrån en heteronormativ diskurs.⁸⁶

Etnologen Jesper Fundberg synliggör genom sin avhandling *Kom igen gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter* hur dessa processer tar sig uttryck inom pojkfotbollens värld. Fundbergs resultat visar dels att varken de unga pojkarna eller deras ledare självmant resonerade eller talade i termer av maskulinitet. De betraktade sig heller inte som del av någon särskild kategori (till exempel ”unga, svenskfödda pojkar av medelklassbakgrund”). Självbilden och tankar om maskulinitet manifesterades istället implicit, genom beskrivningar av *den andra* exempelvis ”bögen”, ”kärringen” eller ”invandraren”. En förklaring till deras svårigheter med att beskriva sig själva menar Fundberg bygger på att de i princip ofreflekterat betraktar sig själva som ”bärare av normalitet” medan de andra representerar det avvikande och det onormala.⁸⁷ Sociologen Jesper Andreassons avhandling *Idrottens kön: Genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag* tjänar som liknande exempel för att belysa hur kvinnor förhåller sig till samma normer i sitt fotbollsspelande. Han visar hur kvinnorna inom denna *manlighetens hegemoni*, konstruerar och rekonstruerar uttryck för både maskulinitet och femininitet. Ett resultat av hegemonin blir att sådant som betraktas som goda egenskaper för män, riskerar att ses som någonting nedsättande för kvinnor. Enligt Andreasson syns detta bland annat i bilderna av kvinnliga idrottare som manhaftiga, lesbiska och okvinnliga. Andreasson visar hur kvinnorna i hans studie hamnar i dubbla situationer. I en strävan att visa sig dugliga som fotbollsspelare närmar kvinnorna sig något som upplevs maskulint; både kroppsligen och mentalt. Samtidigt som de i strävan att vara ”vanliga” kvinnor riskerar att få sin idrottsliga duglighet ifrågasatt.⁸⁸

Fundbergs och Andreassons resultat visar på hur heteronormativ könsmyndighet opererar inom idrotten. Eftersom manlighet som vi såg är diskursivt knuten till idén om idrottens natur blir sexualiteten operationaliserad i begreppet ”bög” en icke-norm utifrån vilken normen *man* eller för all del *manlig fotbollsspelare* konstrueras. För kvinnor kan processen förstås på följande sätt; eftersom idrotten är diskursivt manlig blir idrottande kvinnor också manliga och för att det ska bli logiskt utifrån heteronormen antas de ha begär till kvinnor; alltså vara lesbiska. *Kvinnlig fotbollsspelare* blir på så vis också per automatik *lesbisk*, vilket får dubbla konsekvenser för dessa kvinnor. Att frågorna om HBTQ inom idrotten inte bara handlar om någons rätt att delta menar jag blir tydligt utifrån den teoretiska genomgången ovan. Frågan handlar i lika hög grad om de föreställningar kring manligt och kvinnligt som en heteronormativ maktordning genererar och som kan

⁸⁵ Butler Judith (1999) *Gender trouble- Feminism and the subversion of identity*, Routledge, New York, s 68f

⁸⁶ Butler Judith (2006) *Genus ogjort- kropp, begär och möjlig existens* Översättning Karin Lindeqvist, Nordstedts akademiska förlag, AIT Trykk Otta AS, Norge s. 187ff, Butler (1999) *Gender trouble* s x, xi,xii

⁸⁷ Fundberg Jesper (2003) *Kom igen gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter* Carlsson, Stockholm 2003

⁸⁸ Andreasson Jesper (2007) *Idrottens kön – genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag*, avhandlingar i sociologi, Lunds universitet, Lund 2007

resultera i starkt normerande praktiker inte bara för de som tillhör kategorin HBTQ.

Queerteorin har enligt Butler två överlappande tolkningar och ansatser för att bryta dessa heteronormativt grundade könsnormer. Den ena går ut på att skilja genus från sexualitet vilket innebär att poängtera hur kön/genus inte säger någonting om den sexuella praktiken, eller omvänt att sexuell praktik inte säger något om en persons kön/genus. Den andra ansatsen handlar om att genus inte kan reduceras till en hierarkisk heterosexualitet och att genus kan anta andra former om det kontextualiseras av queera praktiker. Butler menar att ansatsen tar sikte på att genus självt har en inre instabilitet, vilket bland annat personer som är transgenered är bevis på.⁸⁹ I likhet med Wasshede tolkar jag det som att poängen med den senare ansatsen är att sexualitet inte har lämnat kön bakom sig, men att ”*queera sexualiteter*” kan användas som ett handlande för att lämna genusregleringar bakom sig.⁹⁰ Det är vid denna diskussion som Åströms granskning av idrottens policydokument, som diskuterades i kapitel 1, blir relevant. Genom den formella könsindelningen låses enligt denna logik därmed genus fast i könsmaskineriet, vilket utan ifrågasättande riskerar att bidra till att föreställningar gällande både genus, kön och sexualitet upprätthålls. Frågan om HBTQ- personers tillgång till idrotten handlar som vi ser alltså i lika hög grad om föreställningar kring kön/genus och könsuttryck. Dessa konstruerar och styr idrottarens vardag och verklighet eller med andra ord idrottarens möjliga utrymme, oavsett vilken sexuell läggning personen har.

4.1.4 Att synliggöra makten och förändra maktförhållanden - Om motstånd och särorganisering som politisk handling

Den andra delen av frågan som ställdes inledningsvis i detta kapitel handlade om hur man kan bryta strukturer utan att befästa de som redan finns eller åstadkomma nya. En viktig dimension var att maktens överordning behöver synliggöras istället för att fokus läggs på den underordnades avvikande. Genom att förstå makten utifrån Foucault möjliggörs en sådan analys, vilket både Rönnblom och Wasshede tar utgångspunkt i.⁹¹ Maktordningar är som vi såg enligt Foucault diskursivt producerade i alla relationer utifrån normer och icke-normer. Eftersom makten opererar i relationer och tar sig uttryck i diskriminerande praktiker, definierade utifrån sin motsats, så finns det också vid varje tillfälle av maktutövning en motpart samt därmed också ett potentiellt *motstånd* som kan användas för att synliggöra makten.⁹² Motståndet behöver, som Magnus Hörnqvist i sin tolkning av Foucault lyfter fram, inte vara mer medvetet än maktutövning. Att utmana en maktrelation behöver därför varken vara avsiktlig

⁸⁹ Butler (2006) s. 70

⁹⁰ Wasshede s. 37ff

⁹¹ Rönnblom (2002) s. 29ff, Wasshede (2008) s. 40ff

⁹² Nilsson (2008) s. 93ff

eller bygga på argument. Det kan i lika hög grad vara ett resultat av att man försöker komma undan en underordnad position, som upplevs outhärdlig⁹³ Wasshede går i sin studie på djupet i motståndspraktiker för att bryta heteronormativ könsfakt och hur dessa i sin tur riskerar att producera andra och nya maktstrukturer. Rönnblom studerar istället särorganiserade kvinnors motstånd mot könsfaktordningar och hennes fokus på att synliggöra den etablerade politikens maktstrukturer gör att jag inspireras främst av hennes modell i min forskningsdesign.⁹⁴ En av Rönnbloms utgångspunkter är att kvinnors särorganisering inte bör ses endast som ett motstånd mot maktordningar utan också som en politisk handling för att ändra rådande strukturer. Rönnblom argumenterar för detta på följande vis; eftersom kvinnor har definierats ut från politiken, på grund av att de är kvinnor, har det lett till ett behov av att skapa ett politiskt handlingsutrymme som grupp – på sina egna villkor.⁹⁵ Hon menar inte att allt är politik;

”... snarare att ”allt” är möjligt att politisera. För att det ”personliga ska bli politiskt” krävs dock att det personliga på något sätt artikuleras offentligt, därav betoningen på kollektiv handling.”⁹⁶

Wasshede argumenterar på liknande sätt men använder kvinnorörelsens aktivism under 1960- 70-talen som exempel. Deras ansträngningar resulterade i flertalet ”politiska” reformer som allmän barnomsorg, ökad tillgänglighet till preventivmedel, legalisering av abort och en ökad andel kvinnor på den offentliga arbetsmarknaden, samt framförallt en offentlig diskussion om kvinnors rättigheter.⁹⁷ Att betrakta särorganisering som politisk handling handlar därför också om att vidga själva *politikbegreppet*. Behovet kommer av att gränsdragningarna mellan *politik* och *icke-politik* som är sprungna ur en liberal tanketradition där individen betraktas som autonom, rationell och könlös behöver ifrågasättas.⁹⁸ Rönnbloms studier av olika lokala kvinnogrupper visar att särorganisering kan bero på flera saker. Det kan dels handla om en direkt känsla av att det inte fungerar att arbeta för jämställdhet tillsammans med män eftersom man upplever att det inte går från en sådan position. Särorganiseringen visade sig i Rönnbloms studier även handla om att utvecklas en *”annan förståelse”* då gruppen bara består av kvinnor. Det handlade då om att skapa trygghet, gemenskap och förståelse i gruppen vilket ansågs avgörande för att kunna arbeta fruktbart med att förändra jämställdheten i politiken.⁹⁹ I relation till ett vidare politikbegrepp menar Rönnblom därför också att grupperna kan ses som en parallell verklighet till den etablerade politiken. Deras målsättning är att göra

93 Hörnqvist (1996) s. 234

94 Se exempelvis Rönnblom s 37f och Wasshede s. 23f

95 Rönnblom Malin (2002) s. 3

96 Ibid s. 17

97 Wasshede (2010) s.19

98 Rönnblom (2002) . 17

99 Rönnblom (2002) s.135 och s. 138

samhället bättre att bo och leva i, vilket åstadkoms genom mötesplatser för i hennes fall kvinnor. Själva organiseringen är alltså inte endast ett medel utan även ett mål i sig.¹⁰⁰ Hennes studier av hur särorganiserade kvinnogrupper utmanar den etablerade politiken skapar, med stöd av Foucaults syn på makt och motstånd samt relationen mellan lokala praktiker och diskurs, möjlighet att synliggöra uttryck för i hennes fall könsmaktsordningar. Genom att betona särorganiseringen som politisk handling skapas möjlighet att synliggöra hur makten reagerar på detta motstånd och det åstadkoms en analys som placerat överordnades överordning i fokus istället för den underordnades underordning.

4.1.5 Den överordnades motstånd mot förändring

Forskning kring arbetet med jämställdhet visar att det ofta uttrycks en positiv inställning till jämställdhet i retoriken, men att praktiken ser helt annorlunda ut.¹⁰¹ Exempelvis visar Ingrid Pincus studier av kommunala pilotprogram för jämställdhet att *icke-handling* är ett grundläggande uttryck för makthavares motstånd mot att förändra rådande strukturer.¹⁰² Pincus har utvecklat en modell som kan användas för att synliggöra hur den överordnade på olika sätt agerar för att behålla sin position. Grunden för hennes modell är att jämställdhetsarbetets process består av tre steg;

- Att frågan inte nått agendan
- Att frågan finns på dagordningen
- Att jämställdhetsarbete¹⁰³ pågår

Motståndet mot förändring kan vara både aktivt och passivt i alla de här stegen. Det passiva motståndet handlar antingen om *tystnad* eller vad hon kallar för *skenhandlingar*. Tystnad är den vanligaste formen av motstånd där vanliga argument är att ingen har uttryckt behovet av att det ska arbetas med frågorna. Enligt Pincus kan tystnaden också återinfinna sig i nästa steg om en policy eller plan har införts, eller om någon har fått i uppdrag att arbeta med frågan. Besluten betraktas då som formaliteter som inte är förpliktande och tanken är inte heller att någonting ska förändras. Vidare kan tystnad från ledningens håll även riktas mot den som fått uppdraget att arbeta med frågorna, vilket då gör processen tung att driva för den som satts i rollen.¹⁰⁴ Gränsen mellan skenhandlingar och tystnad kan vara flytande men Pincus lägger vid detta motstånd betoningen på "*aktiv handling*" för att undvika att handla. Exempel på sådant kan då vara att inrätta handlingsplaner som varken följs upp eller i realiteten är tänkta att leda någonstans. I hennes studier av ett statligt pilotprogram för ökad jämställdhet i

¹⁰⁰ Ibid s 144

¹⁰¹ Se exempelvis Eduards och Thomson 1999 eller Pincus 1997

¹⁰² Pincus Ingrid (1997) *Män som hindrar och män som främjar*, SOU 1997:114

¹⁰³ Tolkas och används i den här studien som att likabehandlingsarbete utifrån HBTQ pågår

¹⁰⁴ Pincus Ingrid (1997) s. 151ff

kommunerna, visade sig till och med ansökan till staten om att få delta i projektet vara en skenhandling.¹⁰⁵

Det aktiva motståndet utvecklas enligt Pincus när beslut om en åtgärd är tagen, det vill säga i steg två av processen ovan. Hennes studie visar på tre vanliga sätt som makten kan utöva aktivt motstånd. Det kan då handla om *motargument mot reformer*, att *urholka åtgärders förändringspotential* eller att *urholka jämställdhetsarbetarnas legitimitet* och auktoritet.

Motargumenten mot att genomföra reformer var i Pincus studie ofta inriktade på att problemen var oåtkomliga inom ramen för organisationen. De som gav uttryck för sådant motstånd byggde sina argument kring en syn att jämställdhetsproblemet handlade om attityder som låg bortom deras handlingsutrymme, då attityder inte kan ändras med lagar eller regler. Ett annat sätt att argumentera för sitt bristande handlingsutrymme var att betrakta frågan som för stor och för känslig för dem att rå på. Pincus kritik av deras argumentation handlar inte om själva sakfrågan; att ojämställdhet inte handlar om attityder; utan hur avsaknaden av strukturell analys av ojämställdheten samt begränsade syn på sitt eget handlingsutrymme i realiteten medför att de genom icke-handling aktivt upprätthåller ojämlikheten. Ett tredje sätt att avfärda arbetet med jämställdhet var att betrakta det som oförenligt med andra, viktigare åtaganden. Tidsbrist var en parameter som de kommunala ledarna angav som skäl till att arbetet med jämställdhet inte var förenligt med annat arbete. Annat arbete som de då ansåg sig skyldiga att ta sig an, trots att jämställdhetsarbete i kommunerna faktiskt var något som man enligt lag skulle arbeta med.¹⁰⁶ Maud Eduards och Ulrika Thomson visar genom sin fallstudie av Lidköpings kommun också på användande av motargument. Exempel på sådana var då; *tvärtomargumentet* som pekar på att förändringarna kommer att slå fel, *meningslöshetsargumentet* som poängterar lönlösheten i att driva förändringsprojekt eller *äventyrlighetsargumentet* att det skulle kunna äventyra ekonomin eller verksamheten i övrigt.¹⁰⁷

Pincus andra form för aktivt motstånd är att urholka åtgärders förändringspotential, vilket handlar om de förutsättningar som arbetet med jämställdhet reellt ges. Hon visar på hur ledningen kan påverka utfallet genom valet av projektledare, vilka mandat personen ges samt vilka övriga resurser som kopplas till projektet. Tillsätts projektledare utan rätt kompetens, eller saknar personen reell makt att kunna påverka saker och ting så blir antagligen inte förändringsarbetet särskilt aktivt heller.¹⁰⁸ Slutligen kan urholkande motstånd riktas mot själva jämställdhetsarbetaren. Det kan ta sig uttryck i kritik av både rollen, åtgärderna och personen självt. Ett sätt att misskreditera jämställdhetsarbetaren och förskjuta ansvaret för det egentliga problemet är bland annat att kritisera genomförda åtgärder. Uttryck som ”*vi slår in öppna dörrar*”

¹⁰⁵ Ibid s.154ff

¹⁰⁶ Ibid s. 157f

¹⁰⁷ Eduards Maud och Ulrika Thomson (1999) *Jämställdhet en kommunal angelägenhet*, Kommunal ekonomi och politik Volym 3, nr 4 december 1999 s. 77ff

¹⁰⁸ Ibid s. 160ff

eller ”*det riktar sig till de redan frälsta*” tolkades i Pincus studie som olika sätt att urholka jämställdhetsarbetarens legitimitet.¹⁰⁹

Rönbloms metod att studera relationen mellan makt (i hennes fall den etablerade politiken) och motstånd (särorganiserade kvinnogrupper) gör det möjligt att synliggöra de diskursbärande principer kopplade till maktordningar som ligger till grund för makthavares motstånd mot förändring. Hennes studie visar på tre vanliga reaktioner från den etablerade politiken, vilka alla synliggör principer som makten utgår från för att upprätthålla sin överordnade position. Makthavare kunde ge uttryck för både positiva eller negativa hållningar till särorganiseringen. Vilken hållning som antas synliggör enligt Rönblom den överordnades medvetenhet om problemen och vilken analys som ligger till grund för personens inställning. Det kan kopplas samman med det som Pincus kallade motargument och grad av strukturell analys. Vidare visar Rönblom hur makthavarna oavsett om de var positiva eller negativa till särorganiseringen gav uttryck för annat motstånd. I hennes studier tog det sig tre olika uttryck; *ambivalens, förminskning och avståndstagande*.

Politikerna i Rönbloms avhandling uttrycker ambivalens kring hur långtgående särorganiseringen så att säga ”får gå”. Man menar att det ju är bra att kvinnorna organiserar sig om man upplever sig ha ett *behov* av det, men att det inte är någon långsiktig lösning. Det uttrycks vidare att kvinnornas organisering snarare bygger på *känslor* än ses som en politisk handling för att förändra en underordnad position. Genom att avfärda kvinnornas ansträngningar till något känslobaserat som *de* har behov av försöker makthavarna undslippa sitt ansvar för maktrelationen, vilket bidrar till att den upprätthålls. Förminskandet följer samma linje och där betonar det etablerade den särorganiserade gruppens arbete som opolitiskt och rent socialt istället för en politisk handling utifrån kön och könsmaktsordningar. Vidare förminskades kvinnornas ansträngning genom att makthavarna undvek att tala om deras organisering överhuvudtaget, utan de talade om andra grupper generellt istället. Slutligen kunde den överordnades motstånd mot särorganisering som förändringsmetod ta sig uttryck i ett rent avståndstagande och argument som användes då var att särorganiseringen var ett hot mot demokratin i stort.¹¹⁰ Ett argument som liknar de Eduards och Thompson kallar för äventyrlighetsargument. Motståndsbegreppet handlar därför som vi ser dels om det motstånd som den underordnade kan utöva genom att exempelvis särorganisera sig. Det handlar även om de sätt makten i sin maktutövning kan motverka förändring genom att inte handla och därmed bevara sin överordnade position. Det är genom att placera relationen mellan dessa två parter i fokus som utrymmet att synliggöra förekomster av heteronormativ könsmakts uppstår, samt vilka konsekvenser det får för arbetet med HBTQ inom idrotten.

¹⁰⁹ Pincus (1997). 163f

¹¹⁰ Rönblom (2002) s. 157ff

4.1.6 Sammanfattning av teori och analysmodeller

Uppsatsen vilar som vi ser på tre teoretiska ben vilka tillsammans bidrar till studiens genomförande och analys. Utgångspunkten tas i en maktsyn baserad på Foucault där makten konstateras vara diskursivt producerad lokalt i alla mellanmännsliga relationer. Makten grundar sin överordning kring en mängd konstruktioner av normer utifrån så kallade icke-normer. Tidigare forskning visar hur idrottsrörelsen är genomsyrad av en hegemonisk manlighet som genom bland annat heteronormativ könsnakt konstruerar en mängd föreställningar kring *manligt/kvinnligt*. Med hjälp av Butlers heterosexuella matris visar sig de här föreställningarna hänga tätt samman med *sexualitet*; vilket vi såg fick konsekvenser för inom idrotten vem idrottaren får och kan vara. Eftersom alla maktrelationer enligt Foucault utgörs av de två delarna *makt* och *motstånd* skapas utifrån detta motstånd eller icke-normer en möjlighet att synliggöra maktens olika diskriminerande praktiker. Med hjälp av Foucaults teori om hur makten opererar, och Butlers heterosexuella matris möjliggörs en teoretisk tolkning av hur heteronormativ könsnakt tar sig uttryck. Fundbergs och Andreassons studier som visar hur heteronormativ könsnakt uttrycks i dam- och herrfotbollslag, tjänar som empiriska operationaliseringar för att kunna lokalisera dessa diskriminerande praktiker och diskursiva principer inom idrottens och fotbollens värld.

Utifrån Malin Rönnbloms sätt att studera könsnakt skapas en metod för att placera relationen mellan makt och motstånd i centrum. På samma vis som i hennes studier av kvinnlig särorganisering synliggörs i den här uppsatsen idrottsrörelsens diskursbärande principer och praktiker i förhållande till heteronormativ könsnakt. Det åstadkoms genom att särorganiserade fotbollsföreningars erfarenheter av den etablerade idrottsrörelsen samt bevekelsegrunder för att starta sina organisationer sätts i relation till den etablerade idrottsrörelsens syn på sitt arbete med HBTQ samt förekomsten av dessa organisationer. I likhet med Rönnblom är därför maktrelationer inom idrotten inte något som studeras i termer av *om* utan snarare i termer av *hur* de ser ut.¹¹¹ Eftersom den här studien inte fokuserar på en grupps deltagande i ett parlamentariskt politiskt organ, utan handlar om individers tillgång till en offentligt finansierad verksamhet blir den offentliga artikulationen som Rönnblom diskuterade, för den här studien inte lika viktigt. Däremot bör själva förekomsten av en särorganiserad fotbollsförening utifrån sexualitet och könsuttryck, betraktas som en politisk handling för att åstadkomma dels en förändring av en rådande maktordning men också som ett sätt att skapa ett bättre samhälle vid sidan av den etablerade idrottsrörelsen. Att betrakta den särorganiserade idrottsföreningen på det viset motiveras dels av Rönnbloms betoning på att ha definierats ut som grupp, samt fokus på kollektiv handling och behovet av ett vidgat politikbegrepp. När makten betraktas som diskursivt producerad i lokala diskriminerande principer och praktikerna kan dessa även härledas till en generell diskurs (se figur 4) som synliggörs när makten förhåller sig till ett uttalat motstånd.

¹¹¹ Rönnblom (2002) sid. 8

Särorganiseringsperspektivet ger som vi ser dels en metodologisk möjlighet att synliggöra hur heteronormativ köns makt tar sig uttryck inom idrottsrörelsen. Det möjliggör också en analys av hur arbetet med att förändra dessa maktstrukturer verkar fungera. Att poängtera ett motstånd som politiskt innebär nämligen också att man tvingar makten att agera, då den annars utifrån en föreställning om *icke-politik* eller för all del benämningen *icke-fråga* skulle kunna låta rådande maktförhållanden fortleva utan att behöva förändras. Det möjliggör en analys där den *överordnade* istället för den *underordnade* placeras i fokus. Det var som vi såg inledningsvis i kapitlet en central dimension som den kritiska och feministiska forskningen påpekade och tog sig an. Genom att låta representanter för det etablerade beskriva sitt arbete och sätta dess egen syn på sitt arbete i kontrast med en vad som betraktas som en särorganiserad och kollektiv politisk handling i syfte att ändra rådande maktstrukturer tvingades ”makten” helt enkelt metodologiskt att ”bekänna färg”. Det skapar då möjlighet att dels synliggöra de föreställningar kopplade till heteronormativ köns makt som idrottsrörelsens diskurs på olika sätt ger uttryck för samt även visa på vilka vis man arbetar för att bryta dessa strukturer. Med hjälp av Pincus, Eduards och Thompson samt Rönnblom analyseras därför dels i vilken fas frågorna med HBTQ inom idrottsrörelsen verkar befinna sig, samt maktens olika uttryck för motstånd mot att försöka utjämna denna ojämlika situation.

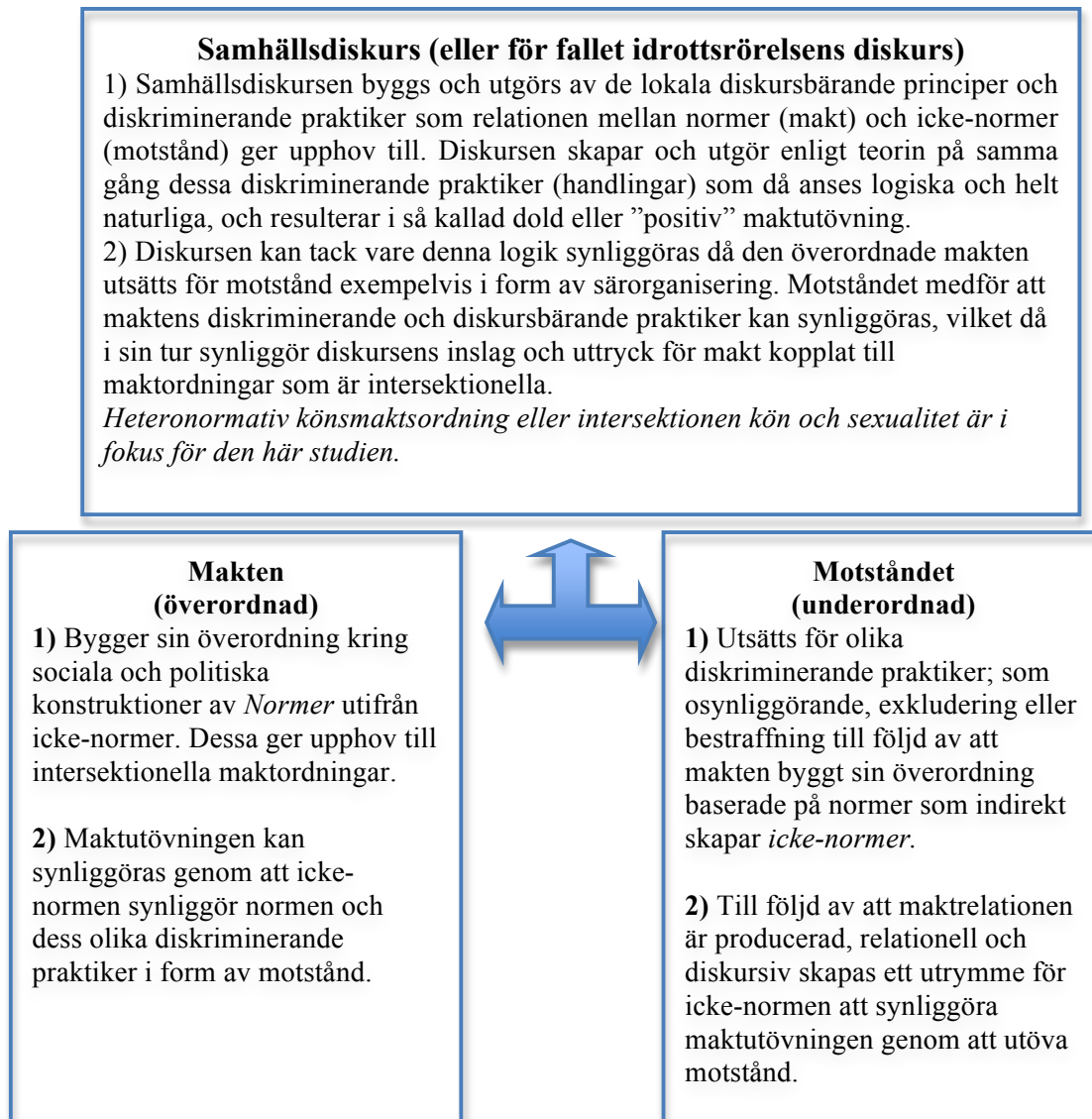
Figur 4. Analysram 1 Idrottsrörelsens arbete med HBTQ och hur makten reagerar när den utsätts för motstånd

Politisk process		Passivt motstånd (Pincus)	Aktivt motstånd (Pincus)	Motståndsargument (Eduards/Thompson)	Motstånd mot särorg. (Rönnblom)
Särorganisering som politisk handling	Frågan ej på dagordning	<i>Tystnad Skenhandling</i>			<i>Ambivalens Förminskning Avståndstagande</i>
	Frågan på dagordning	<i>Tystnad Skenhandling</i>	<i>Motargument Urholkning</i>	<i>Tvärtomargumentet Meningslöshetsargumentet Äventyrlighetsargumentet</i>	<i>Ambivalens Förminskning Avståndstagande</i>
	Jämställdhetsarbete Pågår	<i>Tystnad Skenhandling</i>	<i>Motargument Urholkning</i>	<i>Tvärtomargumentet Meningslöshetsargumentet Äventyrlighetsargumentet</i>	<i>Ambivalens Förminskning Avståndstagande</i>

Eftersom särorganisering som politisk handling kan finnas i alla steg av hur Pincus beskrev processen för jämställdhet, placeras det parallellt med den etablerade politiken. Det medför också att relationen mellan makt och motstånd uppkommer här. Denna relation som vi konstaterat även kan synliggöra uttryck för heteronormativ köns makt inom idrottsrörelsens diskurs. Se analysram 2 (figur 4).

Figur 5. Analysram 2 Att synliggöra idrottsrörelsens diskurs kring HBTQ

I det här fallet används den här relationen för synliggöra uttryck och inslag av heteronormativ könsmakt i den etablerade idrottsrörelsens diskurs. Särorganiserade fotbollsföreningar utifrån HBTQ betraktas som motstånd mot den etablerade idrottsrörelsens olika exkluderande praktiker och genom att sätta dessa mot varandra kan dessa uttryck enligt modellen ovan synliggöras. Vidare ger enligt teorin dessa lokala praktiker upphov till en övergripande diskurs som på samma vis också synliggörs genom denna metod.

5 Idrottsrörelsen, särorganiserad idrott och arbetet med HBTQ

Följande kapitel presenterar på vilka sätt den etablerade idrottsrörelsen arbetar med HBTQ- frågor och på vems uppdrag arbetet sker. Vidare kommer i vilken utsträckning RF upplever att frågorna är en del av det demokratiska ansvaret samt om de upplever någon statlig styrning på området att behandlas. Bakgrunden och orsaken till att det finns särorganiserade idrottsföreningar för HBTQ- personer, samt vilka erfarenheter och upplevelser av den etablerade idrottsrörelsen som representanter från dessa organisationer ger uttryck för kommer i kapitlet kontrastera det arbete som idrottsrörelsen beskriver. Slutligen ställs de två beskrivningarna mot varandra där fokus placeras på särorganisering som politisk handling för att bryta rådande maktstrukturer och på vilka sätt den etablerade idrottsrörelsen undviker att förhålla sig till denna utmaning. Utifrån detta kommer de förhärskande verklighetsuppfattningar och värderingar i förhållande till kön, sexualitet och HBTQ- personers villkor inom idrotten att synliggöras. Genomgången är uppbyggd utifrån följande principer; Respondenterna från SISU och RF kallas RF-centralt 1 och 2. Medan Svenska fotbollsförbundet kallas för "fotbollen1,2,3". Stockholm Snipers kallas kort och gott för Snipers 1-6.

5.1 Den etablerade idrottsrörelsens arbete med HBTQ- frågor

Arbetet med HBTQ aktualiserades inom RF i början av 2000-talet i samband med att en policy kring sexuella trakasserier skulle tas fram. Tjänstemännen på RF:s kansli genomdrev då att även frågor kring sexuell läggning skulle tas med. Före det var frågan inte på agendan och som vi ser i citatet nedan även tydligt omgärdad av vad Pincus kallar för *tystnad* fram tills att en policy antogs 2002.

"Men det som, vi började som sagt vad med ett vitt blad 2000 och då hade vi inte jobbat någonting tidigare med de här frågorna. Så man skulle ju kunna säga rent retoriskt att jo men vi har ju sagt att alla får var med och så, och då menar vi naturligtvis också HBT och alla människor och sådant där, men man hade inte gjort, man hade inte jobbat, man nämnde det inte med namn ens, det fanns inte med liksom, nämnt sexuell

läggning eller HBT. Det var ickeexisterande liksom(...)det började egentligen med engagemang från kansliet, dels jag själv och någon till. Och i RS (Riksidrottsstyrelsen egen anm.) hade vi stöd av Bengt Westerberg som satt där då och så att egentligen så var ju uppdraget att få fram en policy mot sexuella trakasserier. Men då bestämde vi oss för att vi tar det här också. Då la vi det för Riksidrottsstyrelsen och dom tog den då 2002. Men sen gjorde vi den lite bättre och uppdaterade den och gjorde en specifik policy som... jag tror det var i slutet 2005” (RF-centralt1)

Policyn från 2005 fastslår följande:

Enligt regeringens och HomO:s definition menas med diskriminering på grund av sexuell läggning en orättvis eller kränkande behandling som har samband med homo-, bi- eller heterosexualitet. Transsexualitet/transsexualism är inte en fråga om sexuell läggning utan om könstillhörighet. Denna policy inkluderar **emellertid** även könstillhörighet och transsexualitet/transsexualism. Frågor som rör homo-, bi och transsexualitet brukar förkortats HBT frågor.

- Syftet med denna policy och handlingsplan är att motverka och förebygga diskriminering och trakasserier på grund av sexuell läggning och könstillhörighet.¹¹²

Policyn anger att man ska arbeta både med att motverka och förebygga risk för diskriminering. Vidare lyfter policyn frågorna både utifrån sexuell läggning samt könstillhörighet. Det är en viktig skillnad i förhållande till *Idrotten vill*, det centrala åsiktsdokumentet inom idrotten, där det perspektivet enligt Åström inte nämns eller diskuteras. Valet av begreppet *emellertid* blir dock med den teoretiska förståelsen kring relationen mellan sexualitet och kön/genus från kapitel två lite märklig. Det går att anta att det tagits med i policyn utan att RF egentligen har funderat kring konsekvenserna av en sådan skrivning. Bland annat blir idrottens tävlingsbestämmelser som grundas i en dikotom könsindelning problematisk om könstillhörighet inte ska kunna utgöra grund för diskriminering. Det aktualiserar Pincus andra form för passivt motstånd som kallades för *skenhandling*. Policyn kanske egentligen inte syftar till att ändra idrottens inneboende maktstrukturer även om den anger att man även ska förebygga diskriminering. Policyn har heller inte uppdaterats sedan 2005 trots att det kom en ny diskrimineringslagstiftning 2008, vilket stärker bilden av *skenhandling*. Det kan även tolkas som att frågorna återigen har blivit omgärdade av *tystnad* efter att policyn kommit till. Utifrån en kortare analys av hur policyn är utformad verkar arbetet med HBTQ- frågor inom RF inte befinna sig i fasen *att jämställdhetsarbete pågår* utan snarare i en fas där frågan har nått dagordningen, men att arbetet med att ta sig vidare därifrån verkar gå trögt.

¹¹² Riksidrottsförbundets policy mot diskriminering på grund av sexuell läggning inom idrotten. (2005) s.2f <http://www.rf.se/RF-tycker/Diskriminering/Sexuell-laggning/> 2012-05-22

5.1.1 Passivt motstånd - tystnad och skenhandlingar

Det passiva motståndet kan ta sig uttryck i både tystnad och skenhandlingar och i förhållande till policyn verkar det inom den etablerade idrottsrörelsen finnas uttryck för båda dessa motstånd. Flera av respondenterna vittnar även om att tystnaden kring frågorna rörande HBTQ tilltar ju längre ut i organisationen som man kommer.

”Jag vet ju att det förekommer ju dom- det var t.o.m. en elittränare en gång som sa att det finns inga inom idrotten och jag sa; ”vad fan är du dum i huvudet, det är klart det finns inom elitfotbollen” det finns ju där också men hur fan om tränare som du säger så det tror fan att dom inte vågar kliva fram.”(Fotbollen1)

”Men det här HBT - frågor det är, här- just här inne och med det vi jobbar med så känner jag att det är ingenting som vi snuddat vid ens liksom. (Fotbollen3)

”För att man vet vad som är det korrekta svaret, man vet vad man ska göra för att bli för att passa in i normen än en gång, det är klart man kommer säga; det är klart att alla ska få vara med, att alla ska få vara med inom idrotten... men kanske inte i mitt lag då. Den finns ju hela tiden där och det tror jag att vi måste hitta sätt att överbrygga.” (RF-centralt2)

Ledare som uttrycker sig kring att det inte skulle finnas några sådana inom fotbollen, att HBT inte är någonting som man egentligen arbetar med samt att många antar en slags politisk korrekthet även om man inte ändrar sitt egentliga förhållningssätt är alla uttryck för att tystnad omgärdar frågorna om HBTQ inom idrottsrörelsen. Frågor rörande inkludering befinner sig dock tydligt på RF:s agenda och att man upplever det finnas klara politiska mandat att arbeta med dessa frågor både från statens sida, samt utifrån RF:s eget arbete med ”vision och värdegrund”.

”I regleringsbrevet står det ju just nu att vi ska särskilt fokusera på områden; just nu ledarutveckling, ledarutbildning och sen står det då också att vi ska ha fokus på värderingsfrågor eller värdegrundsfrågor då. Och det är en av anledningarna till att vi har valt att dra igång en ganska stor utbildningssatsning på det gigantiska området värderingsfrågor. Den andra bakgrundsparemetern det är ju att idrotten på stämman 09 tog ett gemensamt beslut om en gemensam vision och värdegrund så för att sprida kännedom om den och få föreningar att kunna börja reflektera över vad de står för, så har vi dragit igång den här utbildningssatsningen.” (RF-Centralt2)

”Men det är ju samtidigt inskrivet sen 2005 i både våra stadgar och idrotten vill. Idrotten vill är ju då vårt idédokument som är det som väger tyngst då då. (...) och på första sidan så står det vision och värdegrund och där står sexuell läggning med då. Så det syns ju och på så sätt finns det ju ett krav, och det ger också oss som arbetar på kansliet, hur ska jag säga, politiskt mandat att engagera oss och jobba med frågan. Att vi har ett uppdrag så att säga.” (RF Centralt1)

Att tystnaden verkar tillta ju längre ut syns när respondenterna för fotbollsförbundet beskriver sitt arbete med HBTQ.

I förhållande till HBT? Ja alltså vi har ju inte det med i vårt uppdrag särskilt så utan, vårt uppdrag är att vi jobbar ju med föreningsutveckling egentligen, det är ju våran arbetsuppgift (...) Eh så att det handlar ju väldigt mycket om organisationsfrågor, sådana saker, men också värdegrund. (Fotbollen2)

”... i förhållande till HBT inte specifikt men mitt område är ju föreningsutveckling och idrottslyftet. Och egentligen både föreningsutveckling och idrottslyftet innehåller ju en massa sociala delar, sociala frågor (...) Det var ju som jag nämnde för dig tidigare; jag har ju ingen speciell strategi så jag tänkte på det. Det står ju i vårt strategidokument en av de övergripande målen är ju att fotbollen ska erbjuda alla som vill ”oavsett nationalitet, ålder, kön eller sexuell läggning samt fysiska eller psykiska förutsättningar positiva och hälsofrämjande och utvecklande fritidsmiljöer”. (Fotbollen1)

Bilden att det finns en diskrepans mellan hur man ser på det här beroende på vilken nivå inom idrottsrörelsen som man befinner sig bekräftas också av respondenterna på central nivå. Att policyn kan tolkas som en skenhandling som inte genererar något direkt förebyggande arbete bland specialidrotterna blir också tydligt.

”Jag upplever de största hindren är att det finns människor som tycker att det räcker att vi skriver det i policydokumenten så har vi ryggen fri sen. Förekommer ibland att jag hör att folk tycker att det här är en icke-fråga, för det är så himla mycket brandkårsutryckningar i föreningar, se till att vi har tillräckligt mycket bollar och ledare så att innan vi kommer ner och pratar värdegrundsfrågor överhuvudtaget och HBT-frågan i synnerhet är ju liksom, många säger det; det är en icke-fråga det kommer aldrig att hända, vi kommer aldrig börja prata om det här.” (RF-central2)

Frågor som har med idrottens mer idrottsliga verksamhet att göra verkar helt enkelt överskugga frågor om idrottens samhällsliga och demokratiska uppdrag. Det kan kopplas samman med det som i inledningskapitlet beskrevs som paradoxen mellan föreningsfostran och tävlingsfostran. Att policyn egentligen inte påverkar de underliggande föreställningarna inom idrotten blir också tydligt i hur respondenterna, framförallt inom fotbollen betraktar frågorna överlag.

”Alltså om det kom fram att det här är ett stort problem och att vi på något vis har dem som mår väldigt dåligt av det. Då måste man göra någonting åt det. Men så länge som, jag tror inte att man direkt stoppar huvudet i, gömmer sig för det här eller att man inte försöker att, för jag har inte upplevt det som ett stort problem...” (Fotbollen1)

”Det borde ju finnas i lika stor utsträckning där, men det är aldrig något som liksom har pratats om på det sättet. Eh.(...) Men det tror jag det kan vara att det, i dom miljöerna så är det nog bland det tuffaste om man skulle berätta det. Alltså (...) Jag vet

inte, jag har liksom ingen kunskap så vad men jag skulle kunna tänka mig att där, för att det är ju, den miljön kan ju vara väldigt speciell alltså. Väldigt alltså... ett fotbollslag ” (Fotbollen2)

Att det inte finns en levande diskussion kring frågorna är tydligt trots att respondenterna arbetar med värdegrund, föreningsutveckling och sociala frågor. De verkar alltså vara omgärdade av tystnad. Det finns även inslag av att både förneka några problem som att erkänna att de kanske skulle kunna finnas i citaten. Däremot är det ingenting som respondenterna anser sig veta någonting om. Det aktualiserar också frågor kring aktivt motstånd.

5.1.2 Motargument, urholkning och särartssynen inom idrotten

Det aktiva motståndet mot att handla i förhållande till jämställdhet kunde som vi såg ta sig olika uttryck som urholkning eller olika former av argument. Att handlingsutrymmet anses vara begränsat för respondenterna är något som samtliga ger uttryck för. Bland annat förskjuter respondenterna gärna ansvaret till en annan nivå inom organisationen.

”det här att allas ansvar blir ibland ingens ansvar och så när vi inte har, idag i alla fall några styrmedel; idrotten får ju bidrag mycket utifrån kvantitet, vi får ju det är sällan vi har några kvalitetsaspekter för hur vi fördelar pengarna och det kanske i en framtid kan vara ett styrmedel för att plikta det. Jag menar ni måste visa i handling att ni gör någonting för att få de här pengarna. Då skulle man ju få fart på det. (RF centralt2)

”Sen styr, alltså RF styr ju egentligen bara genom stadgarna, det är bara det som står i stadgarna som SF: en är skyldiga att förhålla sig till. Allt annat av sådana här policyer och så är riktlinjer och syftar till att ge stöd till idrottsförbunden. Sådant där arbete t.ex. kring HBT- frågor och men det är ju ingenting som dom måste göra, alltså om dom inte gör det så kan inte vi göra några sanktioner, om man säger så (...) dom är ju självständiga helt enkelt, ansvariga för sin verksamhet.” (RF centralt1)

Den centrala nivån pekar på sitt begränsade handlingsutrymme som verkar hänga ihop med det som inledningsvis diskuterades som idrottsrörelsens demokratiproblem. Staten ställer krav på idrottsrörelsen men ger dem inte styrmedel att kunna utöva någon slags tryck. Samtidigt är idrottsrörelsens självständighet som vi ser en mycket central princip där RF enligt respondenten inte kan tvinga idrotterna att arbeta med någonting. Att policyn snarare ses som en riktlinje bekräftar även bilden om skenhandling från tidigare. Den lokala nivån svär sig också fri som sitt ansvar på ett liknande sätt, men de skyller i sin tur på att de är styrda av sina medlemmar som då utgörs av idrottsföreningarna.

”Det är ju lite, vi sitter ju i en taskig mellansits egentligen (...) Så att om föreningarna säger att, reser sig upp på årsmötet och säger att det här med värdegrund det får ni slopa ur strategin, ja vad gör vi då? Alltså det var bara en tanke som slog mig

nu? För vad gör vi då? För dom är ju medlemmar hos oss och dom röstar ju på våra årsmöten, har representantskap och bestämmer tävlingsbestämmelser och sådant där. Det är ju våra föreningar... Så att vi kan och det har ju, åtminstone jag har ju ändrat åsikt under senare åren i alla fall, vi kan ju inte tvinga dom till att göra massa saker. Men vi kan försöka att spotta på den där stenen så att den är lite blöt (...)" (Fotbollen2)

Att organisationsformen skapar otydlighet kring vem som är ansvarig får även andra konsekvenser för arbetet med HBTQ-frågor. Eftersom respondenterna gärna förskjuter ansvaret till föreningarna aktualiseras även andra motargument och anledningar till att inte arbeta med frågorna. Tidsargumentet som enligt Pincus var vanligt dyker även upp här.

"Jo men alltså det tror jag också... alltså tiden är ju himla viktigt, (...)det här jobbet, att prata värdegrund det tar ju mer tid. Man måste träffas, man måste prata, man måste få fundera, alltså ta ställning till olika saker, till höger och till vänster, fram och tillbaks och så där. Och så klart då tar det ju lite mer tid. Tiden är säkert en begränsande faktor, det också." (Fotbollen2)

Andra sätt att urholka ett jämställdhetsarbete var att på olika vis uttrycka att åtgärderna äventyrar verksamheten och framförallt en respondent på central nivå vittnar om att sådana åsikter finns inom idrottsrörelsen.

"Man sitter runt sina bord. Man upplever att man har många ögon på sig, man vill nog inte sticka ut för mycket heller så om vi jobbar för mycket med HBT- frågan, vad händer då? Kommer folk att då dra sig undan från idrotten för att vi blir en HBT-rörelse. Kommer folk att dra sig undan om vi börjar driva bara etnicitetsfrågor? Den rädslan tror jag finns så att man vågar inte göra det så himla, himla. Man vågar inte driva på så hårt som jag skulle önska att man vågade göra." (RF-centralt2)

Det verkar alltså finnas en rädsla, en föreställning om att tiden inte räcker till samt ett ansvarsglapp till följd av organisationsformen när det gäller arbetet med HBTQ- frågor inom idrottsrörelsen. Motargumenten som Pincus talade om handlade bland annat även om i vilken mån makthavaren anser sig kunna rå på problemen. I princip alla respondenter hänvisar till att det är något slags samhällsproblem snarare än ett idrottsproblem.

"Men det här är ju en samhälls- om samhällsutvecklingen blir tolerantare och tolerantare, jag menar trots allt- vi har ju kommit långt där jag menar om man jämför med ja, något i öststatsländer är det ju, ja det är ju hemskt att höra så det är klart att det eh det har ju kommit så att idrotten förhoppningsvis och människor. Det blir ju så att vi speglar ju samhället i övrigt. Så blir det mer tolerant samhälle så kommer ju det även att synas i idrotten förhoppningsvis, det tror jag ju." (Fotbollen1)

"Alltså idrotten ska väl på något vis vara ett komplement till skolan, till föräldrar, till samhället(...)Inte vara... det som driver det" (Fotbollen3)

”Eh jag tror det ser väldigt olika ut, och jag brukar både jämföra och icke-jämföra med samhället i övrigt. Att samhället ser också olika ut på olika arbetsplatser ser olika ut, idrotten ser olika ut, och ibland är det svårt att reda ut vad som är hönan och ägget så att säga. (...).” (RF-central1)

Vidare uttrycks även från flera av respondenterna att frågorna är väldigt känsliga och att de därför tycker det är svårt att veta riktigt hur man ska arbeta i förhållande till dem.

”Ja, jag tror att det, det jag känner sådär direkt, det är att jag har inte kunskapen; har vi kunskapen? För att det här med att starta upp saker och ting man måste kunna ta hand om det också. Att det här kanske är rikt, väldigt känsliga frågor, hur jobbar man med det? Hur, kan, Har vi det? Kunskapen i fotbollen att lyfta de här sakerna alltså - hur gör man? Jag har ingen aning, jag tycker att det är lite läskigt och jag har inget problem liksom (...) Jag har ingen aning, jag vet inte, det här är helt nya, nytt tänk liksom.” (Fotbollen3)

Att fransäga sig ansvaret med att frågorna anses känsliga eller att det handlar om samhället i stort menade Pincus hängde samman med i vilken mån en strukturell analys låg till grund. Det verkar som att respondenterna inom idrottsrörelsen hellre härleder problemen till individen än till idrottens inneboende maktstrukturer, vilket syns i följande citat:

”Många svarade så här, att det var jättesvårt men när jag kom ut som det heter då då,(...) så fick jag mycket stöd. Så då var det inte så svårt längre, eller det var inte så svårt som jag trodde. Och ja, det kanske man också ska lära sig någonting av. Att det, alltså jag tror att det finns en, vilket det gör i många sammanhang inte bara när det gäller HBT, det finns en så att säga ömsesidiga fördomar ibland. Och det är inte så konstigt att det är så och det vilar ju naturligtvis på, huvudansvaret ligger ju naturligtvis på majoriteten då då. Men man måste på något sätt också möta upp, tror jag. (...) det kanske inte är så farligt att vara öppen och homosexuell inom idrotten som så många tror. Att man kanske får faktiskt mer acceptans och stöd, än vad man ja kan befara. Men det ser säkert olika ut det med.” (RF-central1)

”Jag menar det var ju som det här med Peter Häggström som när han berättade det här för Kronberg hette han väl, ”för fan, men det var väl inga problem”, och det är ju du som förutsätter att inte dina kompisar skulle acceptera det här och då är det väl frågan om då- du kanske också ibland förväntar dig precis som man kan förvänta sig fel kring andra saker så...” (Fotbollen1)

Även om respondenterna erkänner att det kanske finns problem och att majoriteten så att säga har ett stort ansvar, så bygger ändå retoriken på någon slags acceptanstanke, snarare än att det finns några anledningar för idrotten att ändra på sig. I förhållande till förändring placeras då snarare ett stort ansvar på den utifrån normen avvikande individen. Sättet att argumentera synliggör det som i tidigare forskning beskrevs som att en särartssyn genomsyrar idrottsrörelsen. Det

verkar vidare hänga samman med att respondenterna ser HBTQ- frågorna som en fråga om allas rätt att vara med. Samtliga refererar också direkt till just idrottens centrala åsiktsdokument *Idrotten vill* som citerades i inledningskapitlet.

- Idrottsrörelsen ska erbjuda alla som vill, oavsett nationalitet, etniskt ursprung, religion, ålder, kön eller sexuell läggning samt fysiska eller psykiska förutsättningar, en positiv, hälsofrämjande och utvecklande fritidsmiljö.¹¹³

Att alla ska få vara med blir som ett mantra som respondenterna återkommer till hela tiden. Det får också konsekvenser för hur man valt att arbeta med de här frågorna både på central och lokal nivå.

”eh gäller det HBT- frågan så har vi valt hittills att försöka jobba in det i den ordinarie verksamheten. Vi har inte drivit något specifikt HBT- projekt i Riksidrottsförbundets regi under de här åren. Och det kan man diskutera om det är rätt eller fel och så. Men det är vad man har valt här på RF då. (...) Men dom hade säkert många gånger också önskat att vi också hade drivit projekt. Både och så att säga, men men absolut att det och jag tycker fortfarande med facit i hand så här 10 år senare att det har varit en bra strategi. Men inte tillräcklig. Det hade säkert varit bra om vi hade drivit projekt också. Men det har ändå gett resultat känner jag, att det har gjorts på det här sättet.” (RF-central1)

Det är lite otydligt om respondenten tycker att det som gjorts är tillräckligt eller inte. Tonen är lite ursäktande samtidigt som respondenten ändå med facit i hand 10 år senare tycker att den etablerade idrottsrörelsen har valt en bra strategi för att arbeta med HBTQ- frågor. Att mantrat gällande att alla ska få vara med leder till en accpetansretorik och att undvika direkt diskriminering, snarare än ett förebyggande arbete med att ändra sina strukturer syns även tydligt i Fotbollsförbundets beskrivningar av sitt arbete.

”Nej och vi försöker ju jobba efter ”spela, leka, lär”. Som är liksom vårt styrdokument då och som vi vill att alla föreningar ska jobba efter också så är det ju. Och där finns det ju med, en del handlar ju om att alla har rätt att vara med. Utifrån sina egna, vad ska jag säga, vad de själva vill alltså, det ska vi jobba för att alla ska få en chans att va med i den utsträckning dom vill och på den, alltså det dom vill va med på. Alltså det är deras egen vilja som ska styra. Och det är oavsett (...) det spelar ingen roll vad det handlar om utan så står det och vi har väl aldrig valt att särskilja några liksom vad ska jag kalla det några särintressen om man säger så då, utan vi har valt att alla ska omfattas av det här punkt slut.” (Fotbollen2)

”Vi går inte specifikt in på, utan jämförelser i övrigt, men alltså vi har inget specifikt, alltså vi har ett material t.ex. med funktionshindre/ handikappade har vi ett material

¹¹³ Riksidrottsförbundet (2009) *Idrotten vill*, förordet, www.rf.se 2010-05-18

som heter inkluderad fotboll eh och i idrottslyftet, alltså allas rätt att vara med och så vidare, det använder man ju mera då som ett mantra då och inte går in på specifika grupper.(...)_man hade något breddidrottsforum tror jag på Bosön och då hade man ju frågat mig först då, då. Då skulle det handla om allas rätt att vara med och då sa jag ju att då är jag jättegärna med. Men sen så handlade det om HBT- frågor, man svängde om det lite i allas rätt att vara med så handlade det om HBT- frågorna och då sa jag att då är inte jag med sa jag. För att jag jobbar inte specifikt med det. (...)jag kan inte säga direkt att vi har en strategi för det här. För det har vi inte. Eh men för mig personligen så är det ju, alltså verkligheten är ju den att det är klart att det finns killar, förmodligen, inom verksamheten som inte vågar kliva ut ur garderoben, medans det på tjejsidan är en helt annan situation är min upplevelse, men det, men det är ju inget vi ska ha, som vi jobbar specifikt med eller har någon strategi för det” (Fotbollen1)

Bägge citaten synliggör hur idrottsrörelsen verkar bygga sitt arbete med vision och värdegrund kring en föreställning om att idrotten är konstant, där de som avviker från normen behöver hanteras/accepteras/få vara med och så liknande. Att det görs en direkt koppling till funktionsnedsatta menar jag synliggör det här explicit. Utifrån en sådan grundsyn ses de idrottarna som avvikande som behöver hanteras, vilket föranleder både ett material och samt ett eget specialidrottsförbund (min anmärkning). Respondenten jämför alltså inte HBTQ-personer med funktionsnedsatta, utan visar snarar på vad som i tidigare forskning pekats ut som en särartssyn inom idrotten vilket får konsekvenser för arbetet med inkludering. Betonandet av allas rätt att vara med kombinerat med att inte vilja tala om särintressen blir ett sätt för den etablerade idrottsrörelsen att slippa handla. Slutet av citat två är ett belysande exempel på det då respondenten med hänvisning till en sådan retorik valde att inte delta i ett seminarium om ”bara” HBT. Att de med ansvar för arbetet med vision och värdegrund där HBTQ- frågor ingår inte i så hög grad verkar utgå från att idrotten har normer som kan härledas till olika maktordningar blir även tydligt genom att frågan om HBTQ enligt respondenten verkar handla främst om killars rädsla för att komma ut ur ”garderoben”. Vilket som vi sett i den teoretiska genomgången är att begränsa vad de här frågorna egentligen handlar om väldigt mycket. Det ger även antydning av heteronormativ könsnorm genom den självklara slutsatsen att det är mycket enklare på tjejsidan. Vilka erfarenheter finns då av den etablerade idrottsrörelsen och varför har vissa valt att organisera sitt idrottande utifrån HBTQ?

5.2 Erfarenheter av den etablerade idrottsrörelsen och varför man valt att särorganisera sig utifrån HBTQ

”Vi hade vår första träning i maj 2006. Från första början är Stockholm Snipers en ishockeyförening som startade 2003 (...) och så kontaktade han mig och tyckte att kanske det är dags att utvidga föreningen till fler sektioner och flera sporter och frågade om jag ville liksom och dra ihop lite folk och så där. Jag tog helt enkelt och annonserade

litegrand på QX, på Qruiser¹¹⁴ och det var en del från ishockeylaget och sen frågade jag några kompisar och så träffades vi helt enkelt och tränade. Och sen så fortsatte det helt enkelt efter det.” (Snipers1)

Stockholm Snipers fotbollssektion startade alltså i maj 2006 och var från början ett mixlag för både killar och tjejer. Under 2007 startades damsektionen då herrarna bestämde sig för att anmäla ett lag till seriespel vilket då ledde till att tjejerna valde att starta ett eget lag istället för att fortsätta med mixlaget.

”Vi startade upp 2007, det var ju så först i början, det var ju 2006, jag hade, vi körde mixlag men så bestämde sig killarna i början att de skulle spela i divisionsserie och då insåg jag rätt snabbt att vi som tjejer skulle ha väldigt svårt att platsa i laget och det är mycket tuffare att spela mot killar så det skulle i längden inte gå något bra. Så då beslutade jag mig för att starta damfotbollssektionen då så att säga” (Snipers2)

Vid de inledande frågorna kring starten av fotbollsföreningen verkar det vara precis som när vilken annan förening startar sin verksamhet. Någon känner någon och man sätter ut en annons för att hitta spelare och så vidare. Enligt hemsidan är Stockholm Snipers IF *”en idrottsförening där alla oavsett kön, sexuell läggning, etniskt ursprung och ålder kan delta. Föreningen är speciell genom att vi främst vänder oss till homo- och bisexuella samt transpersoner, samtidigt som flera heterosexuella väljer att idrotta med oss. Mångfald är verklighet i Stockholm Snipers – inte bara ord”¹¹⁵*

5.2.1 Varför spelar man i Stockholm Snipers?

En viktig anledning till att informanterna spelar i Stockholm Snipers är sökandet efter en gemenskap bland likasinnade och det handlar då både om sexualitet samt det gemensamma intresset för fotboll.

”Ja varför har vi dragit igång det här helt enkelt? Det är ju mycket homosexuella som flyttar upp till Stockholm från, utifrån landet och då kommer man ju hit då och kanske är jäkligt själv och man kanske inte känner alls många personer. Så det är ju mycket därför som Snipers har bildats och byggts upp, det är ju ett av de primära målen så att säga. Att folk ska få en umgängeskrets” (Snipers2)

”Nej det är mycket det här med att det är en gemenskap och det är en trygghet, att man har likasinnade omkring sig som man kan dela vissa grejer med som man tycker om. Jag vet inte om det är just för att man har haft problem i sina klubbar, det vet jag inte...” (Snipers4)

¹¹⁴ Tidning och community på internet för HBTQ-personer

¹¹⁵ <http://www.stockholmsnipers.se/> 2012-05-24

Det är egentligen ingen som menar att Stockholm Snipers existerar för att man har haft direkta problem inom idrottsrörelsen. Däremot ger de manliga informanterna oftare uttryck för att det är enklare och lättare att spela i ett HBTQ-lag då man slipper bli konfronterad eller befinna sig i en miljö där man drar så kallade ”bögskämt”.

”För att det är enkelt (...) Jag tycker att det är skönt att inte behöva bli konfronterad, sen är jag för personlig del alltså, men det känns enklare, vi hade ju faktiskt en kille som var straight och han får fortfarande frågan från hans kompisar om vi kollar på honom i duschen som vilket fortfarande säger någonting om varför jag är med i det här laget helt enkelt” (Snipers3)

”Jag har väl inte sett några fördomar mot mig direkt så men när man har spelat i ett heterosexuellt lag, när man är 18, 17 och alla killar är galna i tjejer. Då får man höra det ena och det andra i omklädningsrummet. Det är tappa tvålen och folk är bögar och fjollor och allt sådant där. Men jag har inte tänkt så mycket på det, men det är ju någon gång så har jag känt lite att nu är det lite liksom, lite över gränsen på något sätt. Inte riktat mot mig personligen men rent allmänt att det är lite väl mycket fjollskämt och bögskämt” (Snipers5)

5.2.2 Stockholm Snipers erfarenheter av heteronormativ könsnakt

De uttryck för heteronormativ könsnakt som informanterna vittnar om slår på lite olika sätt för män och kvinnor. Samtliga informanter menar att situationen för män som är homo- eller bisexuella inom både idrotten och i samhället i stort är mycket svårare. Det är dels svårare för männen att vara öppna med sin läggning men det är också svårare att tas på allvar som fotbollsspelare.

”Jag har ju haft en del personliga diskussioner delvis på jobb och sådant där när man har haft kollegor som har stått och diskuterat väldigt macholiknande att ja, tjejer kan inte göra lumpen och bögar kan inte spela hockey eller fotboll och jag har stått och hävdad att jo det kan dom visst för jag har spelat fotboll sedan jag var fem och jag är bög liksom rakt av. Och man får lite förvånade blickar och sen kommer frågorna; nej man vaddå men hur funkar det i duschen då? Ja, jag duschar och sen så går jag hem, jag har duschat med de där sen jag var fem år (...)” (Snipers5)

Jag tror det är svårare för en bög att spela fotboll, jag vet inte men det är lättare att en lesbisk spelar fotboll än att en bög spelar fotboll. (Snipers6)

”(...)mer att det är många inom idrotten som kanske inte vågar vara öppna, jag tror att det är mer är killar som har det, eller känslan är att killarna har det tuffare, men jag tror generellt att jag tror även i vanliga föreningar så är det inte jätteovanligt tror jag bland kvinnliga homosexuella... fotboll, innebandy (...) Snarare att det kanske är t.o.m. lättare för kvinnor inom idrotten i vissa fall än i andra områden. För det känns som att det ändå är en ganska stor öppenhet inom idrotten i och för sig.” (Snipers4)

För kvinnorna verkar det alltså inte vara så svårt att vara öppen med sin sexuella läggning. Det verkar även kunna vara en trygg plats och en fristad för vissa av de kvinnliga idrottarna som är homo- eller bisexuella. Däremot betyder det inte att det finns en frånvaro av heteronormativ köns makt och den verkar ta sig uttryck på två sätt för just kvinnor. Antingen förväntas kvinnorna vara homo- eller bisexuella genom att de idrottar i en sport som betraktas som maskulin utifrån som vi såg i teorin, Butlers heterosexuella matris. Eller så behöver informanterna förhålla sig till samhällets mer generella heteronorm genom frågor rörande deras eventuella partner som då antas vara av motsatt kön. Hur som helst behöver personen ifråga aktivt ”komma ut”.

”(...) alltså oftast när du kommer ny till en förening då var jag ju helt ny och oftast när man kommer in i omklädningsrummet och man tittar upp ja då sitter man och pratar och så ja, vad heter din kille då? Så bara hm nej jag är inte tillsammans med en kille, men det är ju oftast en fråga man får, förr eller senare så kommer det.” (Snipers2)

”Jag tror alltså vad gäller tjejer som spelar fotboll så tror jag många från början har fördomar att de är flator just för att det är lite macho, faktiskt” (Snipers3)

Spänningarna mellan att kunna vara öppen och samtidigt inte per automatik bli tillskriven en sexuell läggning, varken hetero- eller homo/bi, gör de här frågorna komplicerade. För det handlar om så mycket mer än själva läggningen. Den heteronormativa köns makten konstruerar föreställningar och normer för kvinnor och män som medför att individer som faller in under icke-normen placeras i en underordnad position. Den tar sig dock som vi ser olika uttryck för män och kvinnor. Oavsett vilken form förtrycket antar så bygger det på förväntningar och föreställningar som handlar om både kön/genus och sexualitet. Det är också någonting som informanterna återkommer till när de talar om dessa frågor:

”Jo det har man hört väldigt ofta¹¹⁶, sen att i alla fall när jag gick i fotbollsgymnasiet så var en av tjejerna där en av de tjejigaste tjejerna jag har träffat och sådär. Nu spelar ju inte det någon roll alltså flator eller lesbiska det finns ju alla sorter, precis som det finns bögar i alla sorter så ...” (Snipers5)

Samtidigt så finns det ju det här gamla standarduttrycket;” fan du springer som en jäkla kärring” eller ”är du man eller mus” ja men ja det finns ju hur mycket som helst. Ja det tror jag faktiskt och det beror ju på hur mycket ledarna uttrycker sig också. Ja den som leder laget, absolut. Jag menar inom ungdomsidrotten det finns ju de som är väldigt små som vet om att nej, men jag gillar tjejer och jag gillar killar eller jag gillar bägge eller. Det finns en del som vet det väldigt, väldigt tidigt” (Snipers2)

¹¹⁶ Respondenten bekräftar citatet av M2 och spinner utifrån det vidare kring fördomarna om kvinnor som spelar fotboll.

Alltså det laget som vi mötte i premiären förra året, den målvakten i det laget har en blogg, på metro eller något liknande och han skrev i den bloggen inför att de skulle möta ett gaylag då och sen vet jag ju liksom att han efter matchen då skrev att han var alltså, att han var överraskad på något sätt att det var liksom som att möta vilket lag som helst... som sagt vad han hade nog lite fördomar och det var en ganska tuff och hård match och han trodde kanske att vi skulle vara lite försiktiga och inte gå in i närkamper och så vidare. Så det var ju lite kul att han fick sina fördomar på skam där” (Snipers1)

Alla de här citaten belyser hur idrotten bygger på normativa föreställningar kring kön/genus samt hur det får konsekvenser för frågorna om HBTQ. En fotbollsspelande kvinna förväntas vara maskulin och lesbisk. En kvinna som spelar fotboll och samtidigt då är kvinnlig blir därför enligt normen fel och kan heller inte enligt den heteronormativa maktordningens logik vara homosexuell. Föreställningarna om ”man” eller ”mus” leder direkt in informanten på frågor om sexuell läggning, trots att utgångspunkten togs i frågor rörande könsnormer. Den här diskussionen leder också vidare in på frågan om könstillhörighet. Snipers profilerar sig som en idrottsförening för HBT-personer men i vilken grad finns det personer som betraktar sig som T.

”Jag undrade när vi skulle komma till det, vi har suttit här och sagt HBT, HBT, HBT men vi har ju inte ett enda T i vårt lag. Vi har H och vi har B och vi har Q men vi har inget T. Jag vet inte vad jag ska säga om det, alltså jag har inget... Jag blir lite såhär, att finns det ingen som är med?” (Snipers5)

”Men det handlar ju inte om att vi har stött ut, utan mer att de inte har sökt sig till oss.” (Snipers3)

”Alltså vi har ju HBT men ingen transsexuell... Jo en i hockeyn hade vi faktiskt som höll på med utredning, jag spelar hockey i Snipers också då och där var det en tjej som gick utredning i alla fall men jag vet inte om hon gick vidare med det”(Snipers4)

”Vi har aldrig fått en förfrågan från någon transperson överhuvudtaget”(Snipers2)

Det verkar alltså finnas en grupp människor som trots att föreningen vänder sig till dem inte deltar alls. Att det inte handlar om att de har blivit utstötta är någonting som informanterna är noga med att påpeka. Det blir dock tydligt hur den heteronormativa könsmaktsordningen som är uppbyggd kring en dikotom förståelse av kön även genomsyrar samt påverkar Stockholm Snipers. Valet att dela in sektionen i ett herr- och damlag kan tyckas märkligt av den anledningen. Som vi såg tidigare hängde det bland annat ihop med att herrarna valde att spela seriespel. Vidare är informanterna tydliga med att alla individer har rätt att välja sin identitet samt också vilket lag man vill tillhöra men konstaterar samtidigt att det nog är svårt för en ”man” att delta i kvinnornas lag.

”Alltså har du identitet kvinna så ska det ju inte vara något problem mig veterligen” (Snipers2)

”I herrsport så får ju faktiskt tjejer vara med, det är ju svårare om det är en herre som vill spela med damerna, det kanske är svårare, framförallt när det gäller att delta i seriespel” (Snipers1)

Riksidrottsförbundet och Svenska fotbollsförbundet har möjlighet att påverka de här tävlingsbestämmelserna vilket leder oss in på i vilken mån och på vilka sätt Stockholm Snipers försöker påverka idrottsrörelsen i stort.

5.2.3 Stockholm Snipers politiska roll

RF och SvFF har i uppdrag att arbeta med HBTQ-frågor vilket vi såg i det tidigare avsnittet verkade ske i förhållandevis liten och fallande skala. Informanterna i Stockholm Snipers bekräftar denna bild.

”Det enda jag känner till om dem är att de försöker väl gå ut till alla föreningar va, alla idrottsledare som går ledarskapsutbildning, vad jag vet så ska det ingå ex antal timmar om HBT-frågor. Men vad de pratar om det vet jag faktiskt inte” (Snipers2)

”Nej alltså jag har inte så jättebra koll jag heller men jag gick liksom på, när jag gick gymnasiet så gick jag en idrottslinje, (...) fotbollsprogrammet då, och jag kan inte minnas att det en endaste gång nämndes någonting på något sätt om HBTQ överhuvudtaget. (...) Alltså man snackar mycket om allas lika värde och rasism och sådant där men då är det ju bara om hudfärg, det tas inte upp någonting annat än det och det tycker jag är väldigt konstigt (...)” (Snipers5)

Det verkar heller inte som att Stockholm Snipers direkt försöker påverka RF eller SvFF. Däremot ser man sig som en aktör genom sin existens, bland annat genom att stämningen i deras lag enligt informanterna ser annorlunda ut, framförallt på herrsidan.

”Nej men jag tror nog, alltså nu har jag inte så mycket erfarenhet av lagidrott, men jag tror ändå att atmosfären i vårt lag är ganska snäll, eller relativt snäll än vad jag tror att det är i andra lag om jag ska vara helt ärlig (...) det känns lite som att en av anledningarna till att heterosexuella söker sig till oss för det är ju en hel del heterosexuella som har sökt till oss utan att ha en anknytning till oss och det är ju lite intressant, varför gör dem det liksom? Och jag tror nog att de ser litegrand som vi, att det är en lite öppnare, hjärtligare stämning, att det inte är den här tuffa, hårda attityden utan det är lite mer högt i tak och skönare stämning ” (Snipers1)

”Men vi har ju inte de här fördomarna, om jag jämför med att spela i ett heterolag och i ett gaylag. I ett heterolag är det fördomar om bögar, och det är fördomar om zigenare, det är fördomar om alltså allt möjligt. Om turkar, syrianer och svarta och då har vi ändå turkar, syrianer och svarta och bögar i laget. Det fanns liksom alla men ändå fördomar och i vårt lag har jag aldrig hört någon sådant.” (Snipers5)

”Jag tror det att som homosexuell så är man en minoritet, man är lite utanför eller lite annorlunda om man nu kan säga så och då vet man ju hur det är att vara utanför och då är det lättare att förstå andra grupper och det blir kanske en lite mer öppen attityd.” (Snipers3)

Att även heterosexuella söker sig aktivt till Snipers kan tolkas som att idrottens heteronormativa diskurs i sig inte är riktad mot en viss sorts sexualitet, utan snarare verkar handla om just en viss sorts manlighet som skapar exkluderande praktiker även för heterosexuella män som inte känner sig hemma i dessa miljöer. Att heterosexuella aktivt söker sig till Snipers och är välkomna är en viktig parameter när det kommer till vilket motstånd som informanterna upplever mot sin särorganisering.

”... ja men en del tror ju, jag var hemma hos några i söndags och de sa” jaha är det bara homosexuella som får spela? Och jag bara nej! (...) Ja men en del tror ju det för det står ju Stockholm Snipers; HBT-lag och då kan man ju lätt tro det om man inte vet så mycket om oss, så en del tror ju åt det håller då” (Snipers2)

Vidare handlar förekomsten av Stockholm Snipers om synlighet och att på olika sätt utmana de rådande föreställningar som finns både inom idrotten och samhället i stort. Bilder och föreställningar som hänger samman med heteronormativ könsfakt vilken själva förekomsten av den här föreningen på olika sätt utmanar.

”Därför är det kanske ganska viktigt att vi finns också. Det lär ju alltså det finns ju ganska mycket fördomar inom sport överlag och kan man då liksom öppna bara en persons ögon en match så är ju det en vunnit strid så att säga eller vad man ska kalla det...” (Snipers5)

”Och kanske också att man skulle kunna få bort den stereotypa bilden som man kanske har om vad är en flata och vad är en böj som kanske inte alltid stämmer och dom kan visa att det här är vanliga människor eller att alla är människor, det tror jag att väldigt många inte har den bilden” (Snipers4)

”Men alltså vi skiljer oss ju inte bara för att vi är ett HBT-lag, vi skiljer oss ju ingenting från alla andra lag tycker jag (...) Egentligen så skiljer vi oss ju ingenting från andra lag heller, eller själva föreningen, ja vi har fler homosexuella än andra men alla är det ju inte inom Snipers”(Snipers2)

Det sista citatet sätter fingret på hur centralt det är att skilja på norm, praktik och person. Hur du genom att kategorisera en grupp också riskerar att tillskriva dem en mängd egenskaper som kan bli begränsande. Vad som står klart är dock att Snipers finns för att samhället i stort och idrottsrörelsen i synnerhet genomsyras av en heteronormativ maktordning som byggs kring sexualitet kopplat till kön/genus. Orsakerna till att vara med i Snipers skiljer sig däremot åt

och syftena med föreningen är många. Det handlar om att vara en trygg miljö för nyinflyttade till Stockholm som ser sig som HBTQ. Det handlar också om att bygga och delta i en förening baserade på andra värden. På detta vis är Stockholm Snipers ett sätt att göra motstånd mot de föreställningar som finns kring vem idrottaren är, kan och får vara. Samtliga respondenter menar vidare att ett sådant ”motstånd” i form av att kända, framförallt manliga idrottare som offentliggör sin läggning också är och vore önskvärt.

”Jag tror alltid att det är bra med förebilder och att folk vågar stå för det som kanske är lite mer kända inom idrottsvärlden.” (Snipers4)

”Ja det finns ju väldigt få manliga förebilder inom idrottsvärlden på hög nivå, elitnivå, och det är ju väldigt konstigt men det är ju frågan då. Det finns säkert ett antal och varför vågar de inte säga som det är? Om man säger så...” (Snipers2)

”Den bästa reaktionen från folk måste ju vara, alltså vi snackar om att det måste finnas förebilder och att ta t.ex. vi säger att Zlatan skulle komma ut som bög, not gonna happen, men vi säger det och det är ju bra då skulle ju unga homo- och bisexuella få en förebild men samtidigt så vore ju det bästa om tidningar och media bara ryckte på axlarna och sa jaha, du är fortfarande Zlatan, du är fortfarande fotbollsspelare, du spelar fortfarande i ett utav världens bästa lag, du gör fortfarande mål och sen gå vidare. Istället för att göra förstasidespektakel och reportage... Så att inte det blir ett jippo, det tror jag inte gynnar.” (Snipers5)

Citaten ovan uttrycker tydligt en önskan om att HBTQ-personer inte ska betraktas som andra sorters idrottare eller för all del andra sorters människor. Det uttrycks en vilja att utan förstasidespektakel eller jippon slippa en underordning baserad på heteronormativ könsfakt, som gör själva tanken på att en bög spelar fotboll och dessutom gör det bra, otänkbar. Anton Hysén ”kom ut” bara några månader efter att de här intervjuerna genomfördes och de reaktioner som följde var knappast i enlighet med vad den här informanten önskade. Idrotten har ändå genom detta på herrsidan i fotboll fått en offentlig förebild som bara genom att han finns, utmanar heteronormen. Drömmen om en öppnare idrott verkar dock som vi ser handla om så mycket mer än så. Det handlar om en önskan att slippa vara speciell, att slippa vara annorlunda, att slippa behöva ”komma ut” och den enda som så att säga har makten att förändra den underordnades position i det avseendet, är makten självt; vilket leder oss åter till den etablerade idrottsrörelsen.

5.3 Den etablerade idrottsrörelsens syn på särorganisering och dess uttryck för heteronormativ könsfakt

Malin Rönnblom visade hur den etablerade politiken när den ställdes inför kvinnors särorganiserade motstånd reagerade på olika vis beroende på i vilken grad den ansåg sig ha ett eget ansvar att förändra rådande situation eller inte. Beroende på hur makten argumenterade kunde även de diskursiva principer och praktiker som låg till grund för dessa ställningstaganden analyseras. De ansågs då även utifrån en förståelse tagen i Foucault utgöra den övergripande diskursen kring olika frågor. Det har tidigare i det här kapitlet konstaterats att idrottsrörelsens arbete med HBTQ verkar bygga på ett särartstänkande där idrottens egna maktstrukturer sällan eller inte alls problematiseras. Genom att ställa respondenterna inför frågor rörande Stockholm Snipers synliggörs dessa diskursiva praktiker ännu tydligare.

5.3.1 Lite positiv men främst negativ med tydlig ambivalens och inslag av både förminskning och avståndstagande

En del av respondenterna för den etablerade idrottsrörelsen uttrycker förståelse för att Stockholm Snipers känt ett behov av att organisera sig separat och att det kanske känns bättre för dem att spela fotboll i den här föreningen istället för inom idrottsrörelsen.

”Ja alltså det finns ju den fria föreningsrätten så jag har inga problem med det och om dom känner att dom mår bättre i det, så är det självklart att dom ska ha de lagen eller de föreningarna eller den föreningen.(...) På samma sätt så tror jag ju att, ja alltså, ja, jag har absolut inga problem med det, men jag skulle ju tycka om dom skulle känna sig välkomna i den vanliga, i den andra, i den vanliga föreningen. Så tycker jag ju att det borde vara och någonstans så kanske dom inte gör det då, ja eller att dom har valt den här gemenskapen eh... och det kanske man gör- det finns en trygghet där som man inte, man blir inte utsatt för bögskämt och så vidare som man kanske blir då i vanliga föreningar.” (Fotbollen1)

”Ja tyvärr tror jag det. Eh jag säger tyvärr för att egentligen så borde det ju inte, eller jag vet, det är ju lite klivet alltså. Det beror på (...) nej men jag tror ju att så som samhället ser ut och så som diskrimineringen har sett ut och fortfarande delvis ser ut, så så tror jag att ja för det individuella, eller ja självklart har det fyllt en funktion och haft en stor betydelse för många och så vidare. Men samtidigt så är det ju som sagt var, skulle det ju vart önskvärt om det var så att man skulle känt sig välkommen överallt.”(RF-centralt1)

Resonemangen ovan innehåller flera uttryck för det som Rönnblom kallade för ambivalens. Behovet av en separat idrottsförening tolkas som att det finns problem inom idrotten med diskriminering och ”bögskämt”. Det är dock endast för de kanske utsatta individerna som Snipers skulle fylla en funktion. Diskrimineringen verkar som vi ser också vara någonting som det talas om i termer av hur det har sett ut, snarare än hur det är. Att föreningen i samma mening talas om som en annan sorts fotbollsklubb än ”vanliga” föreningar menar jag

understryker hur föreställningar om normalitet är stark bland respondenterna och hur HBTQ- personer på detta vis ses som andra sorters idrottare. I följande citat syns vidare flera uttryck för vad Rönnblom kallade för förminskning där skälen till varför Stockholm Snipers finns avfärdas, trots att samma respondenter som vi ser i nästa andetag också tycker att särorganiseringen är problematisk.

”Dom finns säkert av samma anledning som Södersnäckorna finns och några andra till sådana Specialföreningar (...) Det är ett gäng tjejer, eller tjejer (hehehaha) de yngsta är väl 38 år. Den äldsta börjar väl närma sig 50 och som vill spela fotboll en gång i veckan. På sina egna villkor helt och hållet. Så de startade ett eget lag.” (Fotbollen2)

”Jag kan ju tycka liksom... Okej så här i en övergångsperiod eller något sådant där. Om man tycker såhär så självklart så måste det kunna gå att ha rena särorganisationer inom ramen för våra aktiviteter. Självklart alltså men (...)Jag skulle ju vilja se att alla föreningar är öppna för alla, alltså precis som det står i våra dokument. Det ska vara öppet för alla. Punkt slut alltså. Vi ska inte ha specifika invandrarföreningar, vi ska inte ha specifika HBT... Alltså det är min åsikt i grunden.” (Fotbollen2)

”Att det bildas ju idrottsföreningar utifrån kamratgrupper, utifrån geografi som jag sa, etnicitet liksom, och så kommer det väl säkert alltid att se ut, så det behöver ju inte alltid vara så att det bildas en idrottsförening med företrädevis personer som är exempelvis homosexuella- det behöver ju inte betyda att det sker för att det finns en diskriminering. Utan skälet till att det händer kan ju också vara att det är en kamratkrets, eller folk som känner varandra helt enkelt och får lust att bilda en förening. Så att det kan vara både och.(...) Men däremot så är det ju inte bra utifrån eh... om man upplever att inte bögarne känner sig välkommen. Och ja det är ju lite samma sak då när det gäller det som förut kallades för invandrarföreningar då då. Egentligen ur stadgarnas synpunkt så finns det ju inga invandrarföreningar och inga HBT- förening heller, för enligt stadgarna så är alla välkomna oavsett sexuell läggning, etnicitet och så vidare.” (RF- centralt1)

Respondenterna avfärdar alltså i de första citaten Snipers organisering som någonting sprunget ur att den etablerade idrottsrörelsen skulle ha några problem med sin miljö eller med diskriminering. I nästa andetag fastslås att man inte tycker att de här organisationerna borde finnas alls. Precis som i Rönnbloms studie adresseras heller inte Stockholm Snipers organisering utan det talas om andra grupper eller grupper generellt. Invandrarföreningar är något som samtliga respondenter talar om, vilket också betraktas som någonting problematiskt.

”Nej alltså tyvärr... alltså jag vet inte, jag tror inte det. Jag har inte pratat så himla mycket om sådana här saker alltså men nej... jag tycker inte om rena invandrarföreningar, jag tycker att det ska liksom blandas upp såhär.” (Fotbollen3)

Även de här uttrycken menar jag kan härledas till den inom idrotten väldigt starka normen kring att alla ska vara välkomna. Det syns genom hur respondenterna resonerar kring förekomsten av särorganisering att det inte tolkas som att den etablerade idrottsrörelsen skulle ha normer som medför att inte alla

faktiskt känner sig välkomna. Följande ordväxling menar jag synliggör den här relationen väldigt väl och vilka konsekvenser olika maktordningar får för individer. Respondenten uttrycker vid förekomsten av särorganisering väldigt nogsamt och i tidigt skede att en sådan organisation absolut då inte får exkludera någon och att det då kan anmälas till Riksidrottsnämnden.

”Så kommer man till Snipers och är jätteheterosexuell så ska ju den också vara lika välkommen i deras verksamhet. Om han eller hon inte är det så kan i sin tur han eller hon anmäla upp till Riksidrottsnämnden. Så att alla ska ju ha rätt att kunna vara med men jag” (RF-central1)

Att jämföras med hur respondenten beskriver hur en person som upplevt sig diskriminerad utifrån HBTQ inom den etablerade idrottsrörelsen ska göra.

”Men om det är en person som är öppen så att säga, då blir det ju ett annat läge litegrann eh om en person är öppen med sin homosexualitet, i t.ex. ett fotbollslag och blir antingen öppet diskriminerad eller känner sig utfryst, det kan ju vara båda delarna vad, så skulle jag nog rekommendera att (...) Eh att då kan man skriva till styrelsen, men är det små föreningar så kan ju situationen vara så att styrelsen är samma personer i princip. Det är en del av laget som sitter i styrelsen och utan då får man ju vidare naturligtvis, till distriktsförbundet eller förbundet. Med den här anmälan och som sagt fortfarande då, okej man kan ringa in men det är fortfarande bättre om man kan formulera sig i skrift så att det dokumenteras att man får för svar och allt det där. Men kommer det upp till Riksidrottsnämnden här då till slut då så hjälper det ju inte med lösa rykten och med telefonsamtal.” (RF-central1)

Då är det plötsligt en mycket lång process där individen helst ska gå hela vägen från föreningens styrelse, via distriktet och specialidrotten innan anmälan kan landa på nämndens bord. För att dessutom kunna tas på allvar behövs skriftlig dokumentation. Att jämföra med processen om Snipers skulle diskriminera någon som är ”jätteheterosexuell”. Genom att ställa den etablerade idrottsrörelsen inför förekomsten av Stockholm Snipers visas på liknande vis som när respondenterna beskrev sitt arbete med HBTQ att det saknas en strukturell analys i förhållande till de här frågorna. Flera uttryck för ett normativt tänkande ges och idrottare som betecknar sig som HBTQ ses tydligt som andra sorters idrottare. Idrottsrörelsen själv ser sig som öppen och välkomnar alla i retoriken vilket gör rena invandrarföreningar eller rena HBTQ-föreningar problematiska. Det slår dem dock inte att ”rena” svenska föreningar för män med en heterosexuell läggning är precis samma särorganisering bara att det är mycket, mycket vanligare.

5.3.2 Idrottsrörelsens uttryck för heteronormativ könsnärvaro

Att fotbollen på föreningsnivå genomsyrades av heteronormativ könsnärvaro kopplad till en hegemonisk manlighet visades i både Fundbergs och Andreassons studier. Det visades där hur normen manlig fotbollsspelare konstruerades utifrån

icke-normer som ”bög”, ”invandrare” och ”kärringar”. Vidare konstruerades som vi såg även föreställningar kring den kvinnliga fotbollspelaren som utifrån samma heteronormativa tankelogik per automatik blev lesbisk. Stockholm Snipers vittnade om flera erfarenheter av sådana uttryck inom både den etablerade idrottsrörelsen och samhället i stort, vilket var en av flera orsaker till att de organiserat sig separat. Även respondenterna ger uttryck för att de upplever att det finns inslag av heteronormativitet inom idrottsrörelsens diskurs. Det nämns ord som omklädningsrumsjargong, och bögskämt.

”men så klart har du under hela din tid fått höra att du, vad ska jag säga bögskämt, bögvastånd den terminologi som ofta finns i idrotten då har du ju säkert redan bildat dig en uppfattning om hur det kommer att gå när jag eventuellt berättar det och då blir ju motståndet ännu högre och jag tror det här är ett långt arbete som man måste jobba med språkbruk, börja jobba med värderingar och attityder, eh och så säga nej så fort man hör bögskämt, så fort man hör ja ett språkbruk som inte är bra.” (RF- centralt2)

”Nej, men man har ju alltså det finns, det har ju funnits traditionellt en jargong, och en ja vad ska vi säga... Omklädningsrumsjargong” (Fotbollen2)

Att även respondenternas språkbruk genomsyras av dessa diskriminerande principer är tydligt i flera av deras resonemang. Dels verkar frågorna om HBTQ egentligen handla om mäns sexuella läggning och hur otänkbart det inom idrottsrörelsens diskurs verkar vara att spela fotboll som homosexuell man blir väldigt tydligt i följande citat:

”Men som du ser, det är liksom väldigt lite just att man liksom, jag har inte någon egen, jag har inte någon, jag vet inte jag har ju haft pojklag och herrlag och som säkert några stycken som har som har haft annan sexuell läggning eller varit HBT men ingen sådär som jag har känt eller har märkt... det har säkert förekommit.” (Fotbollen1)

”Jo med då... jag kan liksom tänka att situationen kan vara jävligt tuff alltså. Att då vågar man nog inte säga att man har en annan sexuell läggning till exempel alltså.” (Fotbollen3)

Att tala om HBT som en *annan* läggning är ett tydligt tecken på hur normen heterosexuell är hårt cementerad i respondenternas medvetande men också att frågorna enligt respondenterna handlar om sexualitet och inte om generella könsnormer. Dessa uttryck för heteronormativ könsnorm syns även i förhållande till hur respondenterna beskriver kvinnors situation inom fotbollen:

”Jag vet inte ja alltså... jag kanske är ute och cyklar nu men alltså inom damfotbollen att det är mycket tjejer som är, som är homosexuella, det vet ju folk. Alltså det, eller det har varit så, jag tror inte att det i samma utsträckning är så idag kanske eh... jag har inget underlägg eller något underlag för det jag säger nu men... jag vet inte det är väl mer, mer accepterat kanske.” (Fotbollen3)

”Framförallt förvånades vi då då utav att det var så många tjejer då då, homosexuella tjejer som inte heller var öppna. Alltså det har ju funnits den tron inom idrotten att det är framförallt män då som har det jobbigt med det här. Men det visade sig, ja i alla fall på de enkätsvaren som var där, nu så var ju det som sagt inte vetenskapligt och representativt så, så vi har ju inte gått ut med det, men det tecken det tydde på i alla fall; det är att både tjejer och killar har det svårt inom idrotten. Som är homosexuella.” (RF-Centralt1)

”Och på tjejsidan är det en annan situation för där har det ju blivit så att det är mycket mer, ja i fotbollen, man vet ju Victoria, Vickan- hon går ut och pratar om att hon har gift sig och hon heter så... och det är helt naturligt vad. Och många damfotbollsspelare blir ju förebilder då och då blir det ju liksom mycket enklare då. Det har ju funnits länge via Pia Sundhage och allt vad de heter och de har varit öppna med det så att det är väl det man skulle hoppas på att det. (Fotbollen1)

Att situationen för kvinnor som är homo- och bisexuella är lättare än för män vittnade även Stockholm Snipers om. Däremot problematiserar inte respondenterna bilden av den lesbiska fotbollsspelaren. Eller vilka konsekvenser dessa bilder får för heterosexuella kvinnor som spelar fotboll och faktiskt utgör majoriteten. Att de här frågorna hänger tätt samman med genus och föreställningar kring kön syns också i respondenternas sätt att prata kring de här frågorna.

”Men där är det ju också så vad, fotboll och sådana här machosporter där är det ju då mycket svårare för killar, en konståkningskille- eller där är det inte lika naturligt att man inte ska våga berätta det utan där blir det på ett annat sätt, det blir mera en, då är det en ”tjejidrott” istället vad. Ja jag vet inte, jag har inga bra svar på det men om det är så att det är liksom oavsett, det är min grund-(...)(Fotbollen1)

”(...) Så samtidigt som vi vet att tittar man på de idrotter som lockar många flickor där har vi ju kanske de män som är öppet homosexuella hittar vi ju där. Så det är ju klart att det är enklare kanske. Likväl som att jag tror att de kvinnor som är öppet homosexuella kanske vi hittar i högre utsträckning i de idrotter som är traditionellt manliga om vi ska se det så då. Det kanske är rätt logiskt att det funkar så.” (RF-centralt2)

Queerteorins ansträngningar med att påpeka hur genus inte säger någonting om den sexuella praktiken verkar vid en analys av citaten ovan dock inte ha nått idrottsrörelsen riktigt ännu. Att idrotten är könskodad har tidigare forskning visat flera exempel på. Det blir dock även här tydligt att dessa strukturer inte ifrågasätts. Vidare kommer vi i det här sammanhanget även in på den andra dimensionen av queerteorins påpekanden, nämligen det gällande genus inneboende instabilitet. I förhållande till idrottsrörelsens arbete med HBTQ-frågor talas det egentligen inte om transpersoner alls. Samtliga respondenter talar om HBT-frågor men T:et lyser tydligt med sin frånvaro.

”Ja du, nej alltså jag ingen bra åsikt om det... Det är väl i grunden samma men jag kan tänka mig att det blir... men de hade väl uppe det på- vad fan var det nu då- det var någon sådan där serie, det var nog, det blev ju vissa problem på den här ”starke man” heter den så? Det är en ny komikerserie där vaktmästaren helt plötsligt kommer tillbaka och har varit en man, är nu kvinna och det ställer till lite problem förstås eh... och dem som låtsas vara fördomsfria men är väldigt fördomsfulla eh... nej jag har inget bra svar på det. Jag antar att det skulle givetvis kunna bli problem för dem.” (Fotbollen1)

”Det är ju en fråga som, det här blir som Caster Semenya- diskussionen i friidrotten. Vad är kön och var går de gränserna? Vi börjar ju redan från 6-7 års åldern inom idrotten att dela upp idrotten i pojkar och flickor, det är klart att var ska då en transexuell person in någonstans? Nej är det, det ursprungliga könet eller det könet som man upplever sig vara och idag finns det ju inget, inget som dömer av det där riktigt, riktigt bra. Det är ett vitt fält än så länge tror jag, jag menar att jobba med.(...) För där blir det ju en annan typ av frågor också, det är ju just klassificeringsdelen; var ska de lira någonstans? Det är ju skitsvärt- det har jag inte ens tänk på när du säger det. Och det, det är ju jättedumt...” (RF-centralt2)

”Ja... och där är ju, jag kan inte riktigt, men tävlingsreglerna har ju varit förr då att män, alltså då att kvinnor får spela med män men inte tvärtom och så tror jag det är, så är det ju fortfarande på seniornivå, men på ungdomsnivå har vi ju ändrat på det så till vidare att där får flickor eller pojkar får spela i flicklag om man väljer det vad. Så det kan ju ute på landsbygden, det kan ju vara så, att det kanske finns färre killar än tjejer och då kan du stärka upp flicklaget för att få till ett lag vad. Och där får man ändra i tävlingsreglerna annars var ju alltid principen den att tjejer får ju spela med killar då oavsett i vilka åldrar som helst men inte tvärtom.” (Fotbollen1)

Transfrågorna verkar alltså med Pincus begrepp helt omgärdade av tystnad och de befinner sig egentligen inte i närheten av dagordningen. Det är inte så underligt med tanke på hur idrottsrörelsens diskurs verkar genomsyrad av heteronormativ könsnärhet. Citatet i mitten vittnar om en strukturell analys och det sätter även fingret på hur den strikta könsindelningen inom idrotten ställer till det här. Policyn som anger riktlinjerna för arbetet anger också att konststillhörighet inte får utgöra grund för diskriminering. Det verkar dock som att diskussionen kring hur det förebyggande arbetet gällande den gruppen ska utformas är mycket frånvarande. Vidare verkar som vi ser även de som är satta att arbeta med idrottsrörelsens värdegrund och visionsarbete både på RF centralt som inom Svenska fotbollsförbundet i sitt tal ge uttryck för flera diskriminerande principer och praktiker som kan härledas till heteronormativ könsnärhet. Följande citat är ett tydligt sådant uttryck för en sådan diskriminerande praktik;

”... så jag har liksom inget problem, du får liksom vilken sexuell läggning du vill vad men du behöver ju inte försöka och övertala mig, för jag är hetero och det kommer jag alltid att vara men jag liksom accepterar dig som du är så att...” (Fotbollen1)

6 Diskussion och slutsatser

Följande kapitel väver samman uppsatsens analys med uppsatsens teorier och tidigare forskning. Avsikten är att på det viset kunna besvara mina inledande frågeställningar som övergripande handlar om hur den etablerade idrottsrörelsen arbetar med HBTQ-frågor, varför det finns särorganiserade idrottsföreningar samt vilka föreställningar kopplade till heteronormativ könsmyndighet som den etablerade idrottsrörelsen ger uttryck för.

6.1.1 Den etablerade idrottsrörelsens arbete med HBTQ

Den etablerade idrottsrörelsen arbetar som vi ser inte särskilt mycket med HBTQ-frågor alls. Varken inom RF centralt eller inom Svenska fotbollsförbundet bedrivs det ett aktivt jämställdhetsarbete utifrån HBTQ. Frågan som sådan befinner sig på den centrala nivåns dagordning vilket härleds både till det statliga uppdraget som till policyn samt andra styrdokument. Det finns en policy för de här frågorna som anger både förbud mot diskriminering och att det ska bedrivas ett förebyggande arbete. Det verkar dock inte som att den får särskilt långtgående konsekvenser för varken arbetet centralt eller lokalt inom fotbollen. RF:s arbete beskrivs som att frågorna ska jobbas in i den ordinarie verksamheten och det har egentligen inte bedrivits ett enda projekt i RF:s regi i förhållande till HBTQ sedan policyn antogs. Det blir också lite otydligt i analysen huruvida man anser att detta är tillräckligt eller inte. Inom Svenska fotbollsförbundet uttrycker samtliga respondenter att de inte arbetar med de här frågorna specifikt. De arbetar med föreningsutveckling, vision och värdegrundsfrågor eller sociala frågor men inte med frågor rörande HBTQ. Värdegrunden är någonting som det talas väldigt mycket om och den ses per definition som positiv. Vad den egentligen innehåller berörs dock inte i någon stor utsträckning. Att ett arbete med värdegrund skulle kunna handla om frågor rörande idrottens inneboende maktstrukturer kopplade till kön/genus och sexualitet är som vi ser i analysen otänkbart för tjänstemännen. Varför detta är otänkbart hänger samman med en mängd olika föreställningar som kan härledas till idrottsrörelsens diskurs som genom den här studien synliggörs på flera sätt.

Den grundläggande orsaken till att den etablerade idrottsrörelsen inte arbetar med HBTQ handlar om att deras arbete med de här frågorna utgår från *allas rätt att vara med*. På flera sätt framkommer det i analysen hur detta mantra motverkar ett arbete med att förändra rådande maktstrukturer. Eftersom grunden för synsättet tas i tanken om särart skapas föreställningar om att det finns olika och väsensskilda idrottare. Tjänstemännen vill bland annat inte arbeta med vad de upplever som *särintressen* utan menar att alla människor ska känna sig välkomna

till deras verksamhet. Enda anledningen till att idrotten möjligtvis skulle behöva arbeta med HBTQ-frågor anses vara *om* det skulle uppkomma fall av diskriminering. Vad som blir problematiskt som tidigare forskning inom både idrotten och politiken visar är att den innebär att maktordningarna varken synliggörs, ifrågasätts eller i realiteten förändras. Det innebär vidare att inte heller de normer och icke-normer som maktrelationer byggs av ifrågasätts eller förändras utan också upprätthålls. Det är därför Pincus kallar detta motstånd för *icke-handlingar*, vilket exemplifieras tydligt av tjänstemannen som inte ville delta i seminariet om HBT. Genom att inte delta i seminariet riskerade heller inte personen att få sina föreställningar utmanade.

Motståndet mot att arbeta med de här frågorna tar sig vidare en mängd olika uttryck inom RF. Att policyn inte verkar vara ett levande dokument utan snarare omgärdad av tystnad syns inte minst vad gäller när den senast uppdaterades. Att det heller inte verkar leda till ett aktivt förebyggande arbete blir tydligt i förhållande till de former av motstånd mot att arbeta med frågorna som tjänstemännen ger uttryck för. Flera av argumenten till varför man inte arbetar med de här frågorna inom varken RF eller Svenska fotbollsförbundet kan härledas till både urholkning, motargument och äventyrlighetsargument. Frågorna betraktas av tjänstemännen som känsliga och svåra och det uttrycks även en rädsla för vad som ska hända om man så att säga tar tag i det. Vidare verkar tjänstemännen uppleva en generell oro bland kollegor och liknande över att dessa frågor skulle kunna ta över verksamheten. Tjänstemännen hänvisar även gärna problemen vidare och placerar dem då utanför idrottsrörelsen vilket enligt Pincus vad ett vanligt sätt att undvika sitt ansvar för rådande maktordningar. Flera uttryck för att frågorna kring HBTQ är ett samhällsproblem och inte ett idrottsproblem ges och det uttrycks svårigheter från tjänstemännen med att utröna vad som skulle vara hönan eller ägget. Andra sätt att urholka jämställdhetsarbetet inom den etablerade idrottsrörelsen hänger ihop med själva organisationsformen och spänningen mellan de två olika uppdragsgivarna, staten och rörelsens medlemmar. Det blir i förhållande till vilket ansvar de olika organisationerna har lite katten på rätten och rätten på repet. Det skapar enligt tjänstemännen begränsningar för vad de upplever sig kunna göra, och det uttrycks både avsaknad av ekonomiska styrmedel men också i samband med att ansvaret skjuts nedåt även ett reellt mandat. Detta är paradoxalt eftersom man samtidigt menar att det finns ett tydligt politiskt mandat utifrån policy, styrdokument och så vidare. Återigen blir det tydligt hur en policy inte i realiteten innebär att man arbetar aktivt med en fråga och hur den etablerade idrottsrörelsen inte befinner sig i en sådan fas vad gäller detta. Enligt Pincus är alla dessa sätt att argumentera uttryck för motargument som går ut på att slippa handla. Frågan om ansvar kan också härledas till idrottsrörelsens styrning och organisation. Paradoxen mellan statlig styrning och idrottens självständighet var ett av de spår som tidigare forskning pekade ut. Samtliga tjänstemän betraktar sig i förhållande till de här frågorna främst som medlems- och föreningsstyrda. Det kan vidare kopplas samman med frågan gällande föreningsfostran kontra tävlingsfostran. Vilken roll man anser sig ha hänger antagligen även samman med vem man ser som sin uppdragsgivare. Sjöblom visade i sin studie av idrottspolitik i kommuner, att föreningsfostran är

något som man gärna talar om i retoriken men att när det kommer till praktiken ändå är tävlingsfostran som gäller. Att argument som att tiden inte räcker till och hur frågor om ”bollar” och ”ledare” trots allt ses som viktigast menar jag tyder på att det är så även här. Samtliga tjänstemän i den här studien arbetar med föreningsutveckling, värdegrund och sociala frågor. Men dessa frågor handlar för tjänstemännen inte om HBTQ-frågor och det handlar inte om idrottens inneboende strukturer. En del i förklaringen till det hänger troligen samman med att just tävlingsfostran är ett inom idrotten mycket starkt paradigm. Då tävlingsfostran verkar befinna sig i fokus aktualiseras det som Håkan Larsson och Eva Olofsson visade i sina studier. Nämligen att idrotten är byggd kring föreställningar om tävlan och manlighet som är av naturen given vilket som vi såg anses ge upphov till den etablerade idrottens starka *särartssyn*.

6.1.2 Idrottsrörelsen uttryck för heteronormativ könsmynd

Den etablerade idrottsrörelsens diskurs byggs kring en manlig hegemoni som innehåller flera uttryck för heteronormativ könsmynd. Det får också som den här studien visar konsekvenser för vem idrottaren kan och tillåts vara. Stockholm Snipers vittnar om flera av dessa uttryck. Män har svårare att vara öppna med sin sexuella läggning, det finns en omklädningsrumsjargong med bögskämt och en allmän föreställning om att alla kvinnor som håller på med fotboll är lesbiska. Det blir i analysen tydligt att dessa föreställningar, som den heteronormativa matrisen anger, hänger tätt samman med konstruktionen av kön/genus inom idrotten. I analysen visas det bland annat genom föreställningar och uttryck som är du ”man” eller ”mus” eller att en ”tjejig” tjej varken kan spela fotboll eller för all del vara lesbisk när den heteronormativa könsmynden opererar inom idrotten. Föreställningarna eller normerna om manligt och kvinnligt är som vi ser utifrån dess manliga hegemoni mycket djupt rotade inom idrotten. Det får därför konsekvenser i form av olika diskriminerande praktiker när de utsätts för vad Butler kallade för queera praktiker. Eller med andra ord idrottare som också ser sig som HBTQ. Detta för att man i samband med det också utmanar hela idrottens grundstruktur och de könsroller som den ger upphov till. När tjänstemännen så tydligt kopplar samman den sexuella praktiken med olika typer av idrotter, exempelvis konståkning kontra fotboll, synliggörs också hur genus per automatik anses säga någonting om den sexuella praktiken, vilket som vi såg enligt queerteorin också är ett resultat av heteronormativ könsmynd.

Det är i förhållande till det här med kön och genus som det blir så relevant att lyfta frågorna om ”Trans”. Ett T som på grund av maktordningarna som beskrivs ovan helt enkelt inte *kan* finnas. Idrottens strikta könsindelning kan utifrån Foucault därmed också tolkas som att den legislativa makten här betraktar sitt maktutövande som helt legitimt. Tävlingsregler som i grunden strider mot den egna policyn om att ingen inom idrotten får diskrimineras utifrån *könstillhörighet*. Den etablerade idrottsrörelsen lever på så vis heller inte upp till diskrimineringslagens paragrafer om förbud att diskriminera människor på grund av könsuttryck. Att HBTQ-frågorna inte alls handlar om T menar jag blir tydligt

både i förhållande till den etablerade idrottsrörelsen och i Stockholm Snipers. Skillnaden i förhållningssätt är dock stort, där den etablerade idrottsrörelsen uppenbart inte ens har funderat på frågan medan Stockholm Snipers ger uttryck för att individer i deras förening i alla fall får välja var de vill spela.

Den heteronormativa könsmakten slår som analysen visar på grund av att det hänger ihop med en manlig hegemoni olika för kvinnor och män. För de kvinnliga idrottarna blir det utifrån en heteronormativ logik inte ett lika stort problem med att vara öppen om sin läggning. Däremot leder föreställningarna ändå till exkluderande praktiker där kvinnliga idrottare oavsett sexuell läggning på sätt och vis tvingas att ”komma ut”. Genom en sådan föreställning döljs också effektivt de problem som kvinnor kanske har med att vara öppna, vilket bland annat tjänstemannens hänvisning till RF:s enkät visar. För de homo- och bisexuella männen leder heteronormativa föreställningar på individnivå bland annat till att deras duglighet som idrottare ifrågasätts, eller att deras intentioner i duschen misstänkliggörs. Vidare synliggörs också av både Snipers och tjänstemännen det som beskrivs som omklädningsrumsjargong. Bögskämt, fördomar om invandrare och uttryck som du spelar som en ”kärring” var som vi såg i Fundbergs studie alla icke-normer utifrån vilka man skapade normen *manlig fotbollsspelare*. En norm som uppenbarligen verkar vara starkt rotad inom idrottsrörelsens diskurs.

6.1.3 Ett öppet mål - Särorganisering möter det etablerade

En viktig anledning till att Stockholm Snipers finns är utifrån min analys att idrottsrörelsens diskurs byggs kring dessa föreställningar som får exkluderande konsekvenser för queera idrottare. Det handlar inte om att man utsatts för direkt diskriminering eller känt sig direkt ovälkommen. Det handlar snarare om en indirekt diskriminering där alla dessa uteslutande praktiker skapar en miljö där inte HBTQ-personer riktigt hör hemma. Den särorganiserade politiska handlingen behöver för att räknas som politisk enligt Rönnblom inte vara inriktad på att förändra någonting specifikt. Det kan i lika hög grad vara ett sätt att undkomma en underordnad position, eller åstadkomma en trygg plats med en ”annan förståelse”. Jag menar att särorganiseringen, för spelarna i Stockholm Snipers, handlar om att skapa en sådan plats vid sidan om den etablerade idrottsrörelsen. Det får i sin tur politiska konsekvenser eftersom de genom sin existens också utgör ett motstånd mot de olika normerna kopplade till heteronormativ könsmacht, som finns inom idrotten. Flera av spelarna vittnar om hur laget vid vissa tillfällen utmanar andras föreställningar genom bland annat sina matcher mot andra lag. Vidare visar kvinnornas val att spela i Snipers hur det kan finnas andra skäl än att man inte skulle vara ”accepterad”, som gör att man väljer att spela i ett lag som är uttalat HBTQ. Det kan exempelvis handla om att man som nyinflyttad till en stad vill hitta likasinnade, förutom själva fotbollsintresset. Vidare skapar föreningen en parallell verklighet (eller ett eget rum) i förhållande till den etablerade idrottsrörelsen där inte bögskämt, fördomar mot invandrare och så vidare är kutym. Just förekomsten av spelare som definierar sig som heterosexuella inom Snipers menar jag stärker bilden av att det kanske inte handlar så mycket om den

sexuella läggningen i sig, utan om de normer som den sexuella läggningen utmanar.

Det är i det här avseendet som frågan om öppenhet eller inte blir så viktig, och frågan hänger som vi ser i analysen också samman med behoven av att särorganisera sig. Diskussionen som inledde mitt teorikapitel benämndes som den om *likhet kontra särart* och det handlar om just det här. För Stockholm Snipers vill inte bli betraktade som *andra sorters fotbollsspelare* eller som andra sorters människor, bara för att normen för idrottaren är byggd kring föreställningen om en heterosexuell vit man inom ramen för den manliga hegemonin. Frågan handlar, vilket både teorin om särorganisering och frågan om likhet eller särart visar, om att kunna synliggöra maktens överordning istället för att fokusera på den underordnades underordning.

Stockholm Snipers eller för all del offentliga idrottsmän som är öppna med sin läggning utgör genom sin existens det motstånd som Foucault menade kan användas för att synliggöra makten. Problemen är dock att bara för att det uttrycks ett motstånd så innebär det inte att maktordningar förändras. I min studie blir detta tydligt genom att frågan om HBTQ finns på agendan, men att det egentligen inte innebär någon större förändring av idrottens grundläggande strukturer. Det är i det här avseendet som Rönnbloms metod är effektiv, eftersom den möjliggör ett synliggörande av de diskursiva principer som överordnade tar till för att slippa förändras och förskjuta ansvaret till den underordnade.

Tjänstemännen ger när de ställs inför särorganiserade idrottsföreningar uttryck för det som Rönnblom kallar för ambivalens, förminskning och avståndstagande. Behoven att starta Stockholm Snipers tolkas dels som sprunget ur individens känsla av utanförskap och upplevelse av diskriminering. Det uttrycker tjänstemännen både sympati för och kan se ett visst syfte med. Dock bara för den utsatta individen och i så fall under en övergångsperiod. Att övergångsperioden skulle innebära att den etablerade idrottsrörelsen samtidigt arbetade med att ändra sina exkluderande normer och praktiker verkar inte riktigt komma på fråga. Ett sätt för tjänstemännen att förminska Snipers existens är att bunta ihop dem med andra föreningar. Genom att jämföra Snipers med Södersnäckorna och andra kamratföreningar reduceras deras politiska roll vilket blir ett argument för att inte behöva förhålla sig till frågan om varför de valt att organisera sig separat. Vidare tar tjänstemännen avstånd från den här formen av organisering via sina uttalanden om vad man benämner som rena invandrarföreningar. I samband med det framgår det tydligt att man heller inte vill ha någon särorganisering utifrån HBTQ. Bland tjänstemännen dras sällan slutsatsen att de här föreningarna finns för att den etablerade idrottsrörelsen är uppbyggd kring normer sprungna ur en manlig hegemoni som indirekt genom sina lokala praktiker exkluderar och indirekt diskriminerar alla de här idrottarna på olika sätt.

Argumenten ovan synliggör problemen med att bygga sitt arbete med inkludering (i förhållande till HBTQ) utifrån att alla ska få vara med. Detta för att det implicit innebär ett antagande om att det finns *andra sorters idrottare* som behöver accepteras. Andra sorters idrottare som tjänstemännen också reproducerar bilder av då de talar om *annan sorts läggning*, att man ska *acceptera alla* (så länge de inte utsätter dem för försök till omvändning) eller *lesbiska kvinnliga idrottare*.

De reducerar utifrån en tanke om acceptans också frågorna om HBTQ till en fråga som handlar om mäns möjlighet att vara öppen. Dessa uttryck för heteronormativ könsstyrka har sin grund i den manliga hegemonin och blir genom det strikta särartstänkandet egentligen aldrig ifrågasatt. Med Foucaults syn på maktordningar utgör alla dessa föreställningar även den överhängande diskursen som utan ifrågasättande, tenderar att bli en naturlig och självklar sanning. Detta är problematiskt när den, som studien på en mängd sätt visar, skapar ett snävt utrymme för alla som vill idrotta. Ett utrymme som för de som betecknas som T inte ens finns. Detta trots att det pratas om HBT och HBTQ. En diskurs som leder till en politik där andra ska *kunna vara öppna* istället för en reell diskussion kring hur idrotten kan öppnas upp. Eller en situation där människor istället för att kunna vara öppna, slipper vara öppna.

6.1.4 Ett demokratiskt uppdrag på kant med verkligheten

Problemen med att studera den etablerade idrottsrörelsens arbete med de här frågorna, är som vi ser att problemen är många och svåra att komma åt eftersom de befinner sig mer eller mindre dolt. Att idrottsrörelsen trots sin retorik om öppenhet och sitt politiska uppdrag om demokratisk fostran inte är öppen för alla har konstaterats sedan innan. Tidigare forskning har också tagit sig an det demokratiska dilemmat med styrformen, problemen med de dubbla uppdragen, hur de politiska dokumenten kring jämställdhet leder till befästade strukturer och hur olika idrottslag ger uttryck för heteronormativ könsstyrka. Vad den här studien tar sikte på är därför Riksidrottsförbundets arbete med inkluderingsarbete utifrån HBTQ. En fråga som, vilket jag inledningsvis konstaterar, har varit förhållandevis osynlig i både forskningen, idrotten och samhället.

Den etablerade idrottsrörelsen arbetar som vi ser inte särskilt mycket med HBTQ-frågor alls. Inom RF centralt finns frågorna med på agendan, medan det inom Svenska Fotbollsförbundet snarare kopplas samman med ett generellt värdegrundsarbete. Tjänstemännen uttrycker som vi ser olika sorters motstånd mot att arbeta med de här frågorna. Det ses som känsliga frågor och det anses ligga utanför deras handlingsutrymme. Vad som blir tydligt är hur detta motstånd också kan härledas till idrottsrörelsens diskurs.

En diskurs som genomsyras av heteronormativ könsstyrka eftersom idrotten är skapad kring en föreställning om att tävling och manlighet är av naturen given. Hela denna konstruktion utmanas när den ställs inför queera idrottare vilket studien visar en rad exempel på. Ytterligheten av denna utmaning är ett instabilt genus vilket också är ett av uppsatsens resultat. De som betecknar sig som Trans finns överhuvudtaget inte med i det här arbetet, trots att det pratas om dem i form av HBTQ eller HBT hela tiden. Till följd av de heteronormativa inslagen i idrottsrörelsens diskurs, snarare än på grund av någon direkt diskriminering, har fotbollsförening Stockholm Snipers valt att skapa en egen arena utanför den etablerade idrottsrörelsen. Genom att sätta förekomsten av särorganiserad idrott i relation till den etablerade idrottsrörelsen synliggörs tjänstemännens starka särartstänkande. Det leder till ett värdegrundsarbete byggt på mantrat att *alla ska*

få vara med, men som medför att de egna maktstrukturerna blir omgärdade av tystnad medan det avvikande, eller det andra tvingas till anpassning.

Att även tjänstemännen som arbetar med värdegrund ger flera uttryck för heteronormativa föreställningar är kanske det som är mest kontroversiellt med mina resultat. Det centrala är här att inte gå i den lätta fällan att peka på person. Deras uttalanden är, menar jag, snarare ett tydligt tecken på hur stark idrottsrörelsens diskurs faktiskt är. Idrotten är som vi såg uppbyggd kring en idé om tävling och manlighet som är av naturen given. Genom att betona allas rätt att vara med, anammar man särartstänkandet vilket implicit också upprätthåller maktordningen som i sin tur medför att den inte heller förändras. Trots att intentionerna är goda går man helt enkelt fel redan i sin grundläggande utgångspunkt.

Det är också i förhållande till det här som jag menar att idrottens politiska roll och position i det offentliga behöver belysas. Min ingång till frågan tas ur ett offentligt styrningsperspektiv. Idrottsrörelsen och RF behöver utifrån sin roll i myndighets ställe och sitt stora offentliga stöd granskas kritiskt bland annat utifrån legitimitet. RF har utifrån sin organisationsform haft förhållandevis fria tyglar att formulera sin politik, vilket med principer om idrottsrörelsens självständighet är rimligt. Däremot är det utifrån principer om demokratisk legitimitet problematiskt om en verksamhet inte lever upp till de mål som staten anger är syftet med sitt stöd. Den här studien synliggör på flera vis hur idrottsrörelsens diskurs och grundstrukturer får exkluderande konsekvenser för de idrottare som ser sig som HBTQ. Men också att arbetet med frågan utgår från principer som leder till att dessa maktordningar befästs snarare än bryts. Förhoppningen är att uppsatsens resultat och perspektiv kan bidra till både en ökad förståelse för frågornas komplicerade natur, samt en reell diskussion kring om RF verkligen lever upp till statens syften med sitt stöd, samt till grundläggande demokratiska principer om likabehandling och frihet från diskriminering, såväl direkt som indirekt.

7 Referenslista

7.1.1 Litteratur

- Andreasson Jesper (2007) *Idrottens kön – genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag*, avhandlingar i sociologi, Lunds universitet, Lund
- Bache Ian, Flinders Matthew (2004) *Multi-level Governance*, Oxford University Press, New York
- Butler Judith (2006) *Genus ogjort- kropp, begär och möjlig existens* Översättning Karin Lindeqvist, Nordstedts akademiska förlag, AIT Tryck Otta AS, Norge Butler (1999)
- Butler Judith (1999) *Gender trouble- Feminism and the subversion of identity*, Routledge, New York
- Bryman Alan (2008) *Social Research Methods*, Oxford University Press, New York
- Bäck Henry, Larsson Torbjörn (2006) *Den svenska politiken: - Strukturer, processer och resultat*, Liber, Stockholm
- de los Reyes Paulina, Irene Molina,, Diana Mulinari (2002) *Maktens (o)lika förklädnader- Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*, Bjärnum
- Eduards Maud och Ulrika Thomson (1999) *Jämställdhet en kommunal angelägenhet*, Kommunal ekonomi och politik Volym 3, nr 4 december 1999
- Esaiasson Peter, Giljam Mikael, Oscarsson Henrik, Wägnerud Lena (2003) *Metodpraktikan- konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Nordstedts juridik, Stockholm
- Foucault Michel (1980) *Power/knowledge elected interviews and other writings 1972-1977* edited by Colin Gordon, Harvester Wheatsheaf: London
- Foucault Michel (1993) *Diskursens ordning Installationsföreläsning vid Collège de France den 2 december 1970* översättning Mats Rosengren, Brutus Östlings bokförlag Symposium: Stockholm/Stehag
- Fundberg Jesper (2003) *Kom igen gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter* Carlsson, Stockholm
- Gustafsson Anette (2008) *Könsmakt och könbaseade intressen- Om könspolitisk representation i svensk kommunalpolitik*, Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet, Geson, Göteborg

- Haavind, Hanne (1985) Förändringar i förhållandet mellan kvinnor och män. *Kvinnovetenskaplig tidskrift 1985*
- Hedlund, Gun, Montin, Stig (2009) *Governance på svenska*, Santérus Academic Press Sweden, Stockholm 2009 i Kapitel 4 "Att samverka i ideologiskt laddade frågor- exemplet kvinnofrid"
- Larsson Håkan (2005), *Queer idrott* i antologin *Queer* red. Don Kulick, Natur och kultur, Stockholm
- Lindkvist Jonas (2009) *Bland idrottare och idrottningar*, centrum för genusvetenskap, Lunds universitet, www.idrottsforum.org/articles/lindkvist/lindkvist090211.html 2010-05-26
- Lykke Nina (2003) *Ett användbart begrepp för genusforskningen* i *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1.03
- Lykke, Nina (2010) *Feminist studies A guide to intersectional theory, methodology and writing*, Taylor & Francis E-library, 2010
- Nilsson Lennart (2004) *Vadan och varthän? i svensk samhällsorganisation i förändring: Västsverige vid millennieskiftet* (red L. Nilsson), Göteborg
- Nilsson Rodney (2008) *Foucault en introduktion Égalité*, Grahns tryckeri, Lund 2008
- Norberg, Johan R (2004) *Idrottens väg till folkhemmet- studier i statlig idrottspolitik 1913-1970*, SISU idrottsböcker, Elanders Infologistics Väst, Mölndal 2004
- Pincus Ingrid (1997) *Män som hindrar och män som främjar*, SOU 1997
- Rothstein, Bo (1987) *Välfärdsstat, implementering och legitimitet* s. 1 i *Statsvetenskaplig tidskrift* vol 90, nr 1 1987
- Rothstein Bo (2002) *Vad bör staten göra? Om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*, andra upplagan, SNS förlag, Elanders Graphic Systems AB, Angered 2002
- Rönblom (2002) *Ett eget rum? Kvinnors organisering möter etablerad politik*, Avhandlingar Umeå universitet, Umeå
- Rönblom, M & Eduards, M (2008) *Genusperspektiv på statsvetenskap*, Utgiven av Höskoleverket 2008, Lenanders Grafiska AB, Kalmar, september 2008
- Salamon Lester (2002) *The State of Nonprofit America*, Washington, DC: Brookings Institution Press s.11
- Sjöblom, Paul. (2006), *Den institutionaliserade tävlingsidrotten: Kommuner, idrott och politik i Sverige under 1900-talet*, Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm Studies in History 83

Svensson Per-Gunnar, Starrin Bengt (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*, Studentlitteratur
Lund

Wasshede Cathrin (2010) *Passionerad politik. Om motstånd mot heteronormativ könsmakt*
Doktorsavhandling i sociologi vid Göteborgs universitet Bokbox Förlag, Malmö

Wijkström Filip, Lundström Tommy (2002) *Den ideella sektorn- Organisationerna i det civila
samhället*, Sober Förlag, 2002, Intellecta Docosys AB, V Frölunda 2007

Åkesson, Joakim (2004) *Vad sägs om idrott? Den idrottspolitiska diskursen – ur ett sociologiskt
perspektiv How about sports? The Sports Discourse – from a sociological perspective*, Malmö
Högskola, Idrottsvetenskap 10 poäng s.64f

7.1.2 SOU och lagtexter

SOU2008:59 *Föreningsfostran och tävlingsfostran* - En utvärdering av statens stöd till idrotten.
Tillsattes 2006 av statsråd Lena Adelsohn Liljerot.

Regeringsformen RF1:2 http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_1527.aspx 2010-09-27

Regeringens prop. 2007/08:95 Ett starkare skydd mot diskriminering

7.1.3 Rapporter och tidningsartiklar

Riksidrottsförbundets Verksamhetsberättelse med årsredovisningar 2010, www.rf.se 2012-05-02

Riksidrottsförbundet (2009) *Idrotten vill*, förordet, www.rf.se 2010-05-18

RFSL Sundsvall/Örnsköldsvik och Örnsköldsviks kommun (2010) *Allas delaktighet inom idrotten
– oavsett sexuell läggning*

Åström Gertrud (2010) *Utvärdering av Riksidrottsförbundets jämställdhetsarbete mellan åren
2005-2010* På uppdrag av RS 2009, [http://www.rf.se/Idrottens-organisation/RF-
stamman/riksidrottsmotet/Nyheter/RFvillgafranordtillhandlingijamstalldhetsarbetet/](http://www.rf.se/Idrottens-organisation/RF-stamman/riksidrottsmotet/Nyheter/RFvillgafranordtillhandlingijamstalldhetsarbetet/)

Svensk idrottsforskning nummer 1 2009 Årgång 18, utges av Organ för Centrum för
Idrottsforskning, *temanummer: genus inom idrotten*

7.1.4 Internetkällor

www.google.se 2010-05-26, 2012-05-02

www.scholar.google.se 2010-05-26, 2012-05-02

<http://www.stockholmpride.org/Journal/Arkiv/Upplevt-pa-Pride-House/HBT-inom-sporten-ett-arsenare/> 2010-05-26

<http://www.gih.se/CIF/Forskningsfinansiering/Utlysning-av-medel-inom-HBT-och-idrott-2012/> 2012-05-02

<http://www.aftonbladet.se/sportbladet/friidrott/article6123455.ab> 2010-09-23

www.ungdomsstyrelsen.se/order 2012-05-02

<http://www.rf.se/Idrottens-organisation/RF>

[stamman/riksidrottsmotet/Nyheter/RFvillgafranordtillhandlingijamstalldhetsarbetet/](http://www.rf.se/Idrottens-organisation/RFvillgafranordtillhandlingijamstalldhetsarbetet/) 2012-05-07

<http://www.sisuidrottsutbildarna.se/Omoss/> 2012-05-29

8 Bilagor

Intervjuguide RF

Presentation av mig, anledningen till intervjun och så vidare (5 min)

Arbetsätt ifråga om HBT-frågor (15 minuter)

- Din funktion/arbetsuppgift kopplat till HBT-frågor?
- Arbetar ni i någon form med HBT-frågor inom Riksidrottsförbundet? (På vilket sätt, på vilken nivå, i vilka sammanhang, på vems initiativ etc?)
- Har personal hos er fått möjlighet att ta del av informations- eller utbildningsinsatser i HBT-frågor? (Vilken typ, i vems regi, i vilken omfattning etc)
- Anser du att man bör uppmärksamma HBT-frågan inom idrotten? (Varför/varför inte, och på vilket sätt i så fall?)
- Tror du att HBT-personer kan stöta på problem inom idrottsrörelsen? (På vilket sätt, vilken typ av problem, i vilka sammanhang, på vilken nivå finns i så fall sådana problem etc?)
- Om HBT-personer skulle uppleva problem inom idrottsrörelsen, vad anser du att man bör göra åt det? (Tror du att det går att göra något åt den typen av problem, och vad skulle man i så fall kunna göra?)
- Skulle du/ni önska att någonting såg annorlunda ut (i ert arbetsätt, kopplat till HBT-frågan)?

Organisering och styrning av RF:s arbete med HBT-frågor (10 minuter)

- Har ni några krav på er gällande arbetet med HBT-frågor? (Från vem/vilka, hur ser kraven ut, hur upplever ni denna styrning/ frånvaron av styrning?)
- Hur tolkar ni ert uppdrag i förhållande till HBT-frågorna?
- Har er organisation utfärdat några egna dokument/program e.d. kopplat till HBT-frågorna? (Vilken typ? Målsättningar? Verksamhetsplan?)
- Skulle du önska att någonting såg annorlunda ut (i styrningen, kopplat till HBT-frågan)?

Eventuella aktiviteter kopplat till HBT-frågor (15 minuter)

- Har ni haft någon form av aktivitet kopplat till HBT-frågan? (Varför/varför inte? Vilken typ? När skedde det, hur ofta, är något inplanerat i framtiden?)
- Har ni samarbetat med någon annan organisation kring dessa frågor?
- Styrts eller kontrolleras ni på något vis av organisationer ”över er” (kopplat till HBT-frågorna)? På vilket vis?
- Styr eller kontrolleras ni på något vis organisationer ”under er” (kopplat till HBT-frågor)? På vilket vis?
- Upplever ni att ni har förutsättningar att genomföra de aktiviteter som ni vill göra (kopplat till HBT-frågor)? Varför/varför inte?

- Om man vill göra något för att underlätta för HBT- personer i idrottslivet, vad tror du i så fall att man skulle kunna göra? Vilka frågor är viktigast tror du/ni?
- Skulle du/ni önska att någonting gjordes annorlunda (ifråga om aktiviteter, kopplat till HBT-frågan)?

Uppfattningar om särorganisering inom idrottsrörelsen? (10 minuter)

- Det finns i Stockholm en klubb, Stockholm Snipers, som organiserar bland annat fotbollsspelande HBT- personer, känner du till dem?
- Hur ser du på deras existens? Tror du att de fyller en funktion? På vilket sätt?
- Ser du några problem med att vissa väljer att organisera sig på detta sätt, (utifrån en ”särfråga” så att säga)?
- Ser du några möjligheter med den sortens organisering? Skulle det behövas mer av den typen av idrottsorganisering?

Finns det någonting annat som du skulle vilja lyfta fram som rör HBT- personers deltagande i idrotten?

Intervjuguide Stockholm Snipers

Särorganisering varför då?

- 1) Varför och när startades Stockholm Snipers (fotbollssektion)?
- 2) Varför spelar ni i Snipers?
- 3) Har ni spelat i en vanlig fotbollsklubb? Hur upplevdes det? Skillnad jämfört med Snipers?
- 4) Varför är Snipers bättre än andra lag? Om Snipers lades ner hade ni valt något annat lag?
- 5) Finns det några problem med särorganisering när det gäller dessa frågor?
- 6) Vilka möjligheter öppnas genom Snipers? Och vad hade inte gjorts om inte ni startat denna förening?

Erfarenheter av värderingar/normer/diskriminering från idrotten

- 1) Hur uppfattar ni att Idrottsrörelsen förhåller sig till frågorna om HBT?
- 2) Vad är era erfarenheter från idrottsrörelsen utanför Snipers? Har det funnits några problem att vara öppen? Uttalat eller outtalat?
- 3) Finns det några värderingar eller normer som varit mer vanliga? Och hur har de påverkat er roll som idrottsutövare?
- 4) Hur bemöts Snipers av andra lag när ni spelar matcher?
- 5) Var tror ni att problemen för HBT-personer inom idrotten är som störst? Vilka problem upplever/tror ni är vanligast?
- 6) Behöver det ske en attitydförändring? Hur tror ni att den bäst åstadkoms?

Erfarenheter av styrningens påverkan på arbetet med HBT

- 1) Hur uppfattar ni att styrningen från staten och RF är gällande dessa frågor?
- 2) Skulle det behövas tydligare styrning? På vilket sätt?
- 3) Är Snipers ett sätt att påverka idrottsrörelsen i någon riktning? Försöker ni påverka idrottsrörelsen? Direkt/indirekt?
- 4) Upplever ni att era policier/värderingar/normer skiljer sig från andra föreningars/RF:s?

Erfarenheter gällande aktiviteter som genomförs för att minska/förebygga/motverka diskriminering med avseende på HBT

- 1) Har ni någon erfarenhet av RF:s arbete med HBT-frågorna?
- 2) Har du/ni blivit tillfrågade i något avseende att delta, bidra med kunskap eller liknande?
- 3) Vilka tror ni är de största hindren för att arbeta med den här frågan inom idrotten?
- 4) Behövs det aktiviteter från RF:s sida för att motverka/förebygga/minska diskriminering? Vad saknas? Vad finns?
- 5) Om man vill underlätta för HBT- personer i idrottslivet, vad tror du/ni i så fall att man skulle kunna göra? Vilka frågor är viktigast tror du/ni?

Finns det någonting annat som ni skulle vilja lyfta fram som rör HBT- personers deltagande i idrotten?